

Nr 2 • 1997 • årgång 21 • 40 kr

sydasien

Tidskrift om Indien, Sri Lanka, Pakistan, Bangladesh, Afghanistan, Nepal, Bhutan och Maldiverna

**Fönster mot
den bengaliska
litteraturen**

**Delhitrafiken dödsbringande
mardröm på hjul**

**Regissören Sandip Ray
om arvet efter sin far**

**Allt svårare situation för
flyktingarna från Sri Lanka**

Världen har kommit närmare

□ Världen kommer allt närmare. Indien och Sydasien ligger inte längre långt borta från Sverige. I familjens indiska favoritkokbok, **Madhur Jaffeys Indisk mat**, utgiven på Albas förlag 1982, ger förlagets **Eva Wrangle** i förordet tips om de blott två eller tre affärer i Sverige som vid den tiden sålde indiska kryddor som spiskummin och heng liksom basmatiris. 15 år senare finns det väl snart inte någon stad i landet där inte invandrarebutiker och ibland till och med snabbköp tillhandahåller alla nödvändiga ingredienser för indisk matlagning.

□ Och det är det inte ens självklart längre att lite vagt tala om "indisk" mat. I själva verket har ju i Sydasien hela tiden funnits ett otal regionala kök med stora skillnader sinsemellan. Och nu finns det äntligen en nytgiven kokbok på svenska som presenterar en del av dessa tidigare förbisedda regionala delikatesser från exempelvis TamilNadu, Goa, Bengalen och Kashmir. **Indiens mat** av **Camellia Panjabi** utgiven av Wahlströms förlag är numera lika ofta framme i vårt kök som Madhur Jaffrey.

□ Annars är det väl Internet som står för den största revolutionen när det gäller att överbrygga avstånd och förmedla snabb information. Jag är numera medlem av en exklusiv sammanslutning, 365 Club, vars medlemmar åtagit sig att sponsra utgivningen av den dagliga Internet-tidningen Calcutta Online. En professionellt driven nättidning som erbjuder färsk nyheter, ja tack vare tidsskillnaden kan vi i Europa läsa morgondagens Calcuttatidning redan kvällen innan.

□ Och för 20-årsjubilerande SYDASIEN innebär den nya tiden att vi inte längre bara är beroende av rapporter från folk som kommit hem från området och av sydasiska tidskrifter vars nyheter är gamla redan när de når oss. Nu kommunicerar vi med skribenter, fotografer och andra tidningar över hela världen via e-post, får blixtnabb respons, och vi är ständigt uppdaterade med utvecklingen i länderna.

□ Detta nummer av SYDASIEN ägnas en mindre angenäm följd av den enorma utveckling som också sker nere i Södra Asien. Trafiken som växer explosionsartat. Ännu så länge handlar det mest om storstäderna, där våldsamma miljöproblem har skapats. Vad som på sikt kommer att hända när massbilismen breder ut sig också på landsbygden vill man helst inte tänka på i dag.

Lars Eklund

INNEHÅLL I NR 2/97:

Sandip Ray intervjuad av Zac O'Yeah	3
Ajit Roy om farsartade regeringskrisen	8
Vattenavtal och grannrelationer.....	10
Svårare adoptera med ny lagstiftning	11
Bengalisk litteratur uppstod ur kulturmöte ..	12
Svårt för flyktingar från krigets Sri Lanka	18
TEMA INDISK TRAFIK	
Mördande trafik i Delhi.....	20
Delhi kvävs av trafikens utsläpp	24

Bandh - dröm för flaner.....	26
Dhabas - indiens robusta väggrogar.....	28
Skotertaxi - fordon för alla väder.....	30
Våg av tåggrån skakar Indien	30
Maldiverna satsar på miljöturism.....	32
Svenskt stöd åt kamp mot spädbarnsmord	33
Recensioner: Nilsson, Gooneratne, Singh	34
Allt färre ateister i dravidarörelsen.....	36
Prisbelönda bilder från Kashmir	37
Notiser från södra Asien	38

På omslaget: Utsikt över den bengaliska landsbygden från den shiamuslimska imambaren i Bandel. Foto: LARS EKLUND

sydasien

Postadress: Box 1142, 221 05 Lund
Besöksadress: Råbygatan 5 B, 223 61 Lund (Eklund)
Telefon och fax: 046-13 35 68
E-mail: lars eklund@mbox2.swipnet.se
Internet: <http://www.ltv.se/ltv-tidskrifter.html>
— Observera ny adress

Utgivare: Tidskriftsföreningen SYDASIEN
Ansvarig utgivare: Thomas Bibin
Tidskriftsredaktör: Lars Eklund
Redigering och layout: Lars Eklund, Katarina Sandström och Zac O'Yeah
Tryck: Grafiska Huset, Luleå 1997
Register: Progek, Göteborg, 031-24 34 40
ISSN: 0282-0463
Prenumeration: Medlemskap i tidskriftsföreningen SYDASIEN, inkl fyra nummer av tidningen (ett år) kostar för privatpersoner i Sverige 160 kr. Prenumeration för institutioner och bibliotek 200 kr. Övriga Norden (B-post) 220 kr, övriga Europa (B-

post) 240 kr, utom-Europa (A-post) 290 kr.
Lösnummerpris: 40 kr
Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN.
Nästa nummer utkommer i september. Artiklar och debattinlägg välkomnas till adress ovan.
Manusstopp: 10 augusti 1997

Lokala redaktionskommittéer:
Stockholm: Åsa Hole, Månskensvägen 22, 163 54 Spånga, 08-760 05 30.
Göteborg: Thomas Bibin, Sjömansgatan 7, 413 15 Göteborg, 031-775 02 01
Skåne: Göran Djurfeldt, Kullavägen 3, 232 52 Åkarp, 040-46 08 95.
Köpenhamn: Stig Toft-Madsen, Strandgade 92, DK-1401 Köpenhamn K, (00945) 31 54 56 11.

Tidskriftsföreningen SYDASIEN har som mål att sprida information om situationen i södra Asien. Föreningen stödjer de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området. Föreningen är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasien såväl som i Sverige.

SYDASIEN HITTAR...

...för den som är intresserad av att få tag på nytkommen engelskspråkig facklitteratur från Sydasien en fantastisk möjlighet. Förlaget Manohar Book Service i New Delhi skickar via e-post regelbundet kataloger över inte bara sin egen utgivning, utan också för Oxford University Press, Sage, Penguin/Viking, Orient Longman/Ravi Dayal, Foundation Books samt utvalda böcker från andra förlag.

Priserna är indiskt låga och anges i rupees. Beställningar sker via e-post och därefter betalar man genom att skicka en check till Indien. Böckerna skickas snabbt och smidigt till Europa.

Bland böcker som erbjuds just nu hittar jag Uppsalahistorikern **Gunnel Cederlöf** - känd från SYDASIEN - och hennes nytkomna bok om den kristna misionen i TamilNadu, *Bonds Lost: Subordination, Conflict and Mobilisation 1900-1970*, som säljs för 450 rupees (drygt 100 kronor).

Vidare **Surabhi Banerjees** uppmärksammade "auktoriserade" biografi över Västbengalens kommunistiske chefsminister **Jyoti Basu**, 333 sidor som säljs för 400 rupees.

Den legendariske indiske karikatyrtecknaren **R K Laxmans** bästa alster har räckt till många böcker. *Volum 5* säljs för närvarande för 200 rupees. Och den holländske sociologen **Jan Breman** som följt utvecklingen under 30 års tid i ett par byar i Gujarat - SYDASIEN publicerade en artikel av honom i nr 1/92 - står bakom ett alldeles nytkommet verk, *The Village in Asia Revisited*, som säljs för 495 rupees.

Slutligen finner jag en bok som har direkt anknytning till **Knut Vilbys** artikel i detta nummer av SYDASIEN. Det är miljökampen **Anil Aggarwals** *Homicide by Pesticides; What Pollution does to our Bodies*, som getts ut av *Center for Science and Environment* i Delhi. 128 sidor för 75 rupees.

Enklaste sättet att komma i kontakt med Manohar och få deras elektroniska kataloger är att skicka e-post till: MANBOOKS@giasd101.vsnl.net.in Man kan också skriva till **Ramesh Jain**, Manohar Book Service, 2/6 Ansari Road, Daryaganj, 110 002 New Delhi, Indien.

Lars Eklund

...I Kozhikode (Kerala) har man startat världens första och enda Coconut Tree Climbing College, där elever under en ettårig kurs lär sig hur man bäst vårdar och skördar kokospalmerna (som ju faktiskt utgör basen i Keralas ekonomi).

Zac O'Yeah

Post Ray Calcutta

Intervju med Sandip Ray, filmregissör & son till Satyajit Ray

Mitt i centrala Calcutta bodde filmregissören **Satyajit Ray** fram till sin död i ett stort vitt hus på Bishop Lefroy Street, en bakgata med sönderbruten asfalt och teförsäljare på hörnet, ett par kvarter från tunnelbanestationen Rabindra Sadan.

I lägenheten bevaras mästaregissörens arbetsrum helt orört, och mycket annat som minner om *Manik-Da*, som han kallades: Boksamlingar, filmaffischer... Hans familj bor där ännu. På den svala balkongen finns mängder av blommor, kransar och krukor, och det tar mig en stund att inse att det är på grund av Satyajit Rays födelsejubileum som firades i Calcutta dagen innan.

Det var i Bengalen som de första indiska filmerna spelades in kring sekelskiftet. Från början rörde det sig om avfilmade teaterpjäser, eftersom Calcutta, som intellektuell huvudstad i landet, kunde erbjuda mycket av den varan. Filmindustrin växte och på 1950-talet startade Satyajit Ray en ny våg inom indisk film. Han följdes av en rad begåvade regissörer och Calcutta blev snabbt indiskt centrum för seriös film.

Ledfyren inom branschen

Till sin död var Ray en ledfyren inom branschen genom att göra filmer som gick hem både hos kritikerna och publiken – en av hans mest populära lär ha gått i 103 veckor i sträck. Hans filmer visades dessutom på internationella festivaler, sålunda kom han att utgöra den indiska filmens ansikte utåt.

Den bengaliska filmen befinner sig idag i en fas som kanske kan kallas post-Ray. Efter att Ray dog har man sökt efter nya vägar utan att finna några. En handfull regissörer har känt sig kallade, men inga större genombrott har märkts och filmindustrin har genomgått en radikal bantningskur.

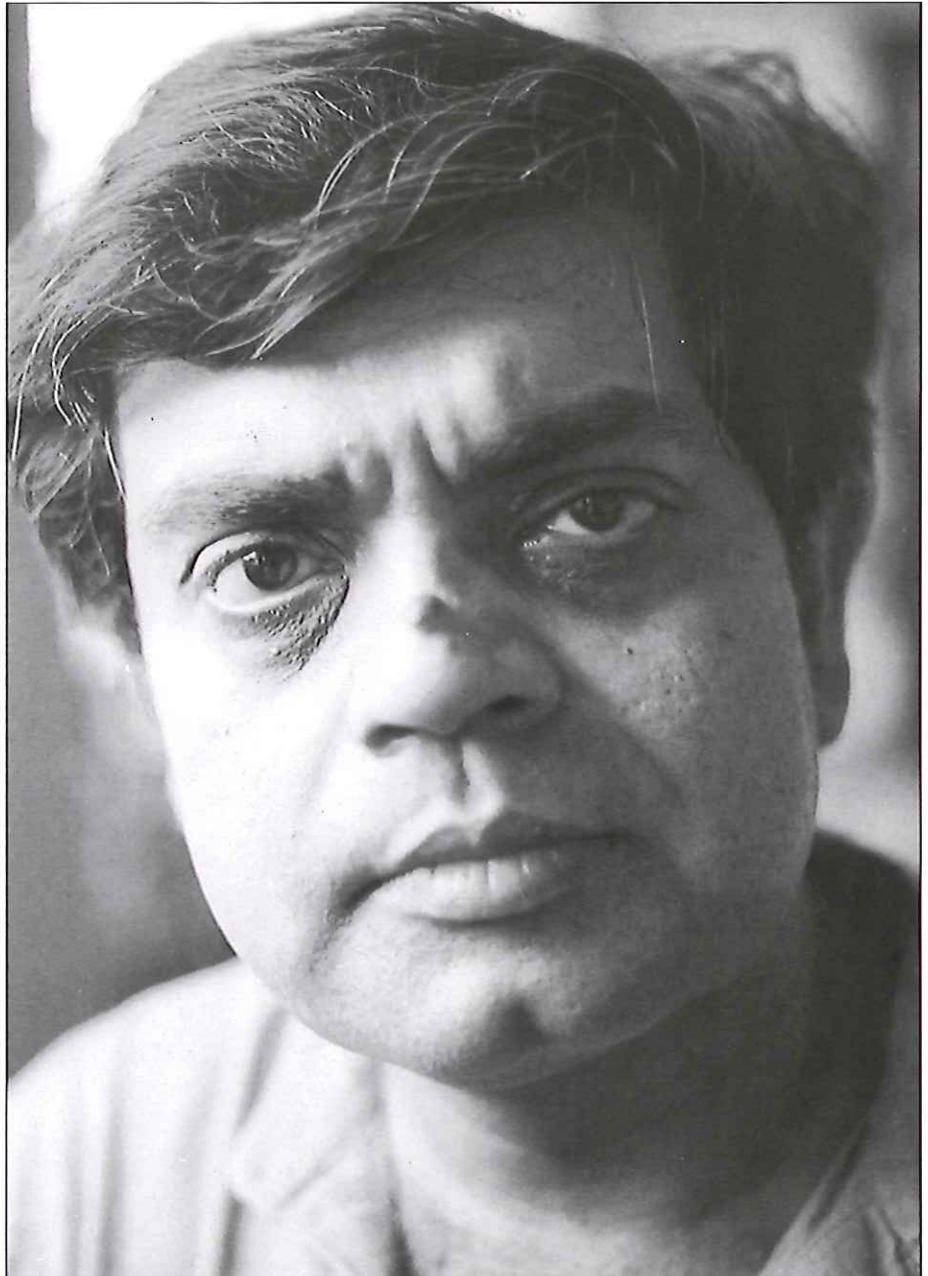
I början av 1990-talet gjordes fortfarande 50 filmer per år i Calcutta – men av Indiens normala årsproduktion på cirka 800 spelfilmer har de senaste åren bara ett 25-tal haft sitt ursprung i Tollywood. (Tollywood är vad man i folkmun kallar studiorna i stadsdelen Tollygunje i södra Calcutta, där filmerna spelas in.)

Bengalifilmen mår dåligt

I Tollywood växte **Sandip Ray** upp. Redan på 70-talet togs han upp i sin fars filmteam, och avancerade med åren till fotograf och assistentregissör efter att Satyajit Ray fått sin första hjärtattack. I dag har Sandip Ray gjort sig ett namn inom indisk barnfilm, men det där med seriös film är en svårare sak.

Hur står det till med filmen i Calcutta?

– Bengalifilmen mår just nu rätt dåligt,

Sandip Ray växte upp i skuggan av sin berömda far, den världsberömda filmregissören Satyajit Ray. Sandip har nu gjort sig ett eget namn inom indisk barnfilm.

det kan man lätt konstatera om man ser sig om. Och det beror först och främst på att biograferna är så dåligt underhållna att ingen vill gå på bio. Nästa problem är infiltrationen av andra filmer, tex hindifilmer. Till och med ägarna av biografen som förr om åren visade bengalifilm föredrar att visa hindifilmer eftersom de är mer lukrativa. Så det finns gott om allvarliga problem, säger Sandip Ray och anvisar mig en sittplats på en bänk bland blomsterkransarna.

– Dessutom ska man inte glömma satellitinvationen, som har visat sig vara ett ganska stort problem för oss. Numera går

folk inte längre ut, alla vill titta på TV. Du vet, med fjärrkontrollen i handen, många kanaler och de flesta sänder 24 timmar om dygnet.

Han tänder en cigarett och tittar ut över balkongräcket. Efter en kort stund vänder han sig åter mot mig och fortsätter:

– En annan oroväckande sak är att bengalifilmen tidigare byggde mycket på kvalitetslitteratur, bra litterära grunder, för vi har ett väldigt rikt litterärt arv, men numera skriver alla författarna direkt för filmindustrin, och de "lyfter" storyn från hindi-filmerna, och hindifilmerna i sin tur "lyf-

ter" från Hollywoodfilmerna, så vi får andra generationens dåliga kopior.

– Ytterligare en sak: Hindifilmer är mycket mer påkostade eftersom de visas över hela Indien, medan vår region är väldigt liten. Så vi kan omöjligen – i synnerhet när vi "lyfter" ur hindifilmer – överleva, för vi kan inte kopiera deras flärd och tekniska finesser. En genomsnittlig hindifilm kostar – Herre Gud! – omkring 40–50 miljoner rupier, och en genomsnittlig högbudgetfilm i Västbengalen kostar 3,5–4 miljoner rupier, vilket ju är väldigt, väldigt lite i jämförelse. Så det finns en mängd faktorer.

Tekniskt illa utrustade

– En annan viktig sak att minnas är att veteranerna, de framstående regissörerna, de som var bra berättare, är inte längre med oss. De har antingen dött eller dragit sig tillbaka. Och idag har vi den nya generationen, de flesta är rätt dåliga tekniker, de vet faktiskt inte vad de håller på med och de är tekniskt illa utrustade. Om man vill göra en film så måste man faktiskt förstå sig på filmkonsten. Men de flesta regissörerna, de flesta teknikerna, vet ingenting om sina jobb.

– Så vi är ett dåligt utrustat folk som jobbar här i Calcutta, just nu. Jämfört med oss har hindifilmen massor av yrkeskunniga tekniker, liksom filmfabrikerna i södern, där det finns enormt skickliga tekniker, bra hantverkskunnande och bra teknisk utrustning. I Calcutta finns det lampor, kranar och annat sånt, men vi har inga bra kameror. Våra kameror kan ta bilder, och det är allt. Bildkvaliteten är extremt dålig. Så vad vi brukar göra är att vi hyr in kameror från Madras eller Mumbai, och likaså utnyttjar vi laboratorerna i Madras eller Mumbai – alltså resurser utanför Calcutta för här blir det så dåligt gjort.

Hur är det med seriös och konstnärlig film?

– Jag ska säga dig en sak: Till att börja med tror vi inte på att särskilja konstnärlig film och kommersiell film. Vi tror bara att det finns bra och dåliga filmer – det är allt vi tror. Konstnärliga filmer är kanske en aning mer seriösa, andra kanske är något mer masala-orienterade, du vet, underhållande filmer. Vad som saknas är bra biografier med seriös profil, små biografier. Vi har en: Nandan. Har du sett Nandan-komplexet? Där finns tre biografier, en stor och två små.

Fast just nu visar de Mel Gibsons Braveheart, invänder jag.

– Jag vet, säger Sandip irriterat. Oscarsvinnare.

Han är tyst en stund.

– Du förstår, det görs mycket seriös film, men de ges inte de rätta kanalerna. Det finns ingen som tar sig an att visa dem, ingen distribuerar dem till biograferna. Generellt är det svårt att släppa en seriös

পশ্চিমবঙ্গ সরকার নিবেদিত
সত্যজিৎ রায়ের কাহিনী অবলম্বনে
সন্দীপ রায়ের

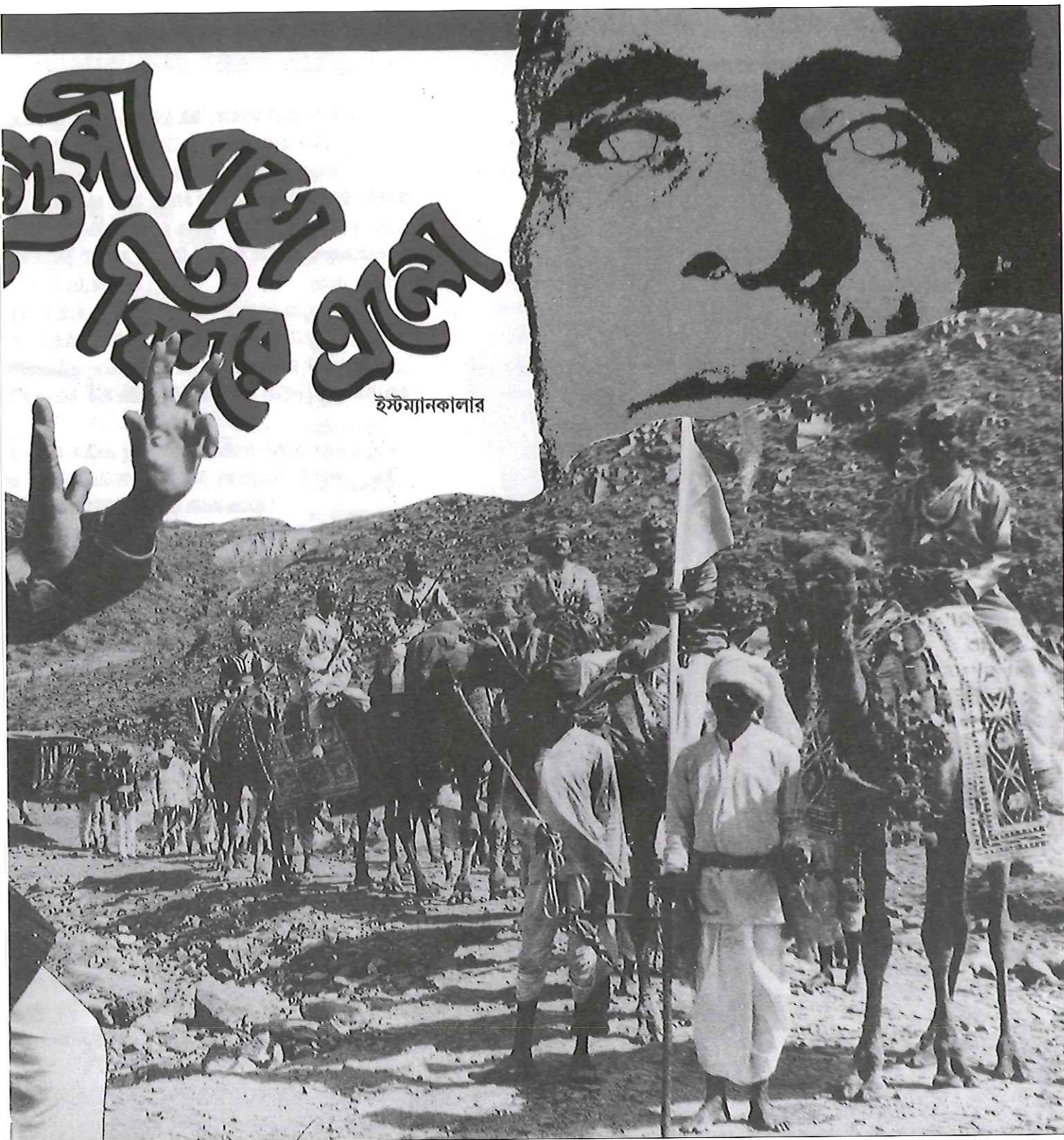
film. Det vore enklare om det fanns flera riktiga biografier, som Nandan, men vi har inga fler, i alla fall inte i Västbengalen. Så de flesta seriösa filmerna visas i ganska begränsad omfattning på Nandan dit folk får ta sig för att se dem. Men det är i liten skala. Och som sagt finns det praktiskt taget inga bengalibiografier kvar, i dem visas bara hindifilmer. Bengalifilmerna har helt sopts bort.

– Nu, just nu, syns en liten ljusning, för det görs några bengalifilmer. Du vet, förr gjordes det så sådär 40 till 50 långfilmer om året, och antalet sjönk efter satelliterna och

hindi-infiltrationen, och är nu nere i omkring 25. Vilket är en ganska sorglig siffra. Men nu har antalet börjat stiga. Så vi är fortfarande optimistiska, men man kan aldrig veta vad framtiden för med sig.

– Det är ett problem att hitta finansierare som är redo att satsa pengar på bättre filmer, för de flesta finansierare är inte intresserade av dessa. Finansierarna vill bara satsa pengar på breda, mycket kommersiella, sång-och-dans-filmer, typ.

Givetvis, tänker jag högt, de vill naturligtvis ha igen sina pengar.

Sandip Ray regisserade inspelningen av Goopy Bagha Phiray Elo (Goopys och Baghas återkomst), en av fadern Satyajit Rays många berättelser för barn. Filmen gjordes medan fadern ännu levde.

– Men det är fel tänkt, folk har börjat tröttna på vålds- och sång- och dansnummer. De vill ha berättelser. De vill ha bra manus, rejäla historier. Bengalipubliken brukade alltid gå och se filmer med socialt innehåll, välkonstruerade familjefilmer med en stark berättelse i botten. Så nu behöver vi mer producenter, som förr. Då brukade det finnas stora bolag, kanske inte lika stora som Metro-Goldwyn-Mayer, men det fanns ändå producenter som backade seriösa filmprojekt.

– Och det råder en slags missuppfattning angående seriösa filmer, för de flesta av min fars filmer gick för fulla hus i Calcutta. Du förstår, oftast spelade de in sina kostnader, tio eller tjugio gånger om. Så det är en missuppfattning att min fars filmer inte skulle ha gått bra här och att de bara visades utomlands. Det är helt osant. De flesta filmerna drog in enorma intäkter här hemma, i synnerhet hans barnfilmer. Men tiderna har förändrats – till det sämre.

Har filmskaparna också förändrats? Och kanske filmskaparnas attityd till filmen?

– Tja, det sker en hel del experimentell verksamhet, men vi är långsamt på väg tillbaka till den berättande stilen. Det är något som sker över hela världen: Vid ett tillfälle var det mycket experimentell verksamhet och mycket prålighet och en massa stilgrepp, och filmspråket förändrades drastiskt.

– Men nu, över hela Indien, faktiskt,

kommer den berättande stilen tillbaka. Den berättande stilen blir aldrig omodern, präglighet och experiment blir det och man ser så tydligt om det är en 70-talsfilm eller en 80-talsfilm. Om man håller sig till en rak och enkel berättande form så går det hem. Så de flesta yngre filmskapare är på väg tillbaka till den här gamla, raka berättartekniken som fungerar över hela världen. Så är det.

Och vad tror du om den nystartade film-skolan Satyajit Ray Film and Television Institute, kommer den att leda till något nytt?

– Ja, det tror jag. Jag är trots allt alltid väldigt optimistisk när jag tänker på bengalifilm. Låt oss vänta och se, låt oss hoppas på det bästa. Det stora problemet är att vi inte har särskilt många professorer som kan undervisa i filmkonst. För vi regissörer är vana vid att göra film, vilket är en annan sak.

– Det är något helt annat att lära ut hur man gör en film och de flesta av oss filmskapare saknar den där lärarförmågan, vi är inte vana vid att undervisa. Så det är en stor svårighet. De borde hämta folk utifrån, för utomlands finns det ju bra lärare, bra professorer som kan ämnet och som kan undervisa i det också.

Svårt stå på egna ben

– Utomlands är film någonting som man ser allvarligt på, folk läser mycket och det finns ett slags medvetenhet, som saknas hos oss. Det blir svårt, men jag hoppas att det fungerar. Institutet får finansiellt stöd från många håll, även från centralregeringen, så jag tror inte att de kommer att ha några ekonomiska svårigheter.

– En annan viktig sak är att om studenterna får se mycket bra filmer, stilistiska, konstnärliga filmer, vill de efteråt göra såna filmer själva när de utexamineras. De är fullmatade med **Godard**, **Truffaut** och **Bresson** och **Bergman**. Och det kan bli svårt, för man måste vara realist, man behöver finansiärer till sin film och om man kommer viftande med ett manus à la Godard så kommer finansiärerna att rygga undan.

– Så det är svårt att stå på egna ben för en som kommer ut proppfull med seriösa *highbrow*-filmer, intellektuella filmer. De flesta av dem blir snabbt utgallrade från filmindustrin. Om du får en finansiär att ställa upp på en film av Godard-typen så kommer den att hålla ungefär en dag i biografen. Jag beundrar personligen Truffaut väldigt mycket, och också Bergman och **Widerberg**. Stora filmskapare, inget tvivel om den saken, men du kan inte vara en Bergman här, du kommer att få så mycket problem, kanske får du göra en film och sedan raderas du ut.

– Så man måste vara försiktig och planera allt väl, på förhand. Min far drabbades lyckligtvis inte av sådana problem. Han

Filmreklamen i Calcutta vittnar om situationen för den regionala filmen. Två annonser för hindifilmer, en för bengalifilm.

fick alltid finansiärer, eftersom de flesta av hans filmer gick bra både här och utomlands. Så bortsett från hans första film, *Pather Panchali*, som tog väldigt lång tid att göra, hade han inga problem med finansiärer.

Vad var det som var så speciellt med honom, Satyajit Ray, som gjorde att han var så framgångsrik – han tycks ha något som andra filmskapare saknar?

– Du förstår, han valde alltid väldigt klassiska ämnen och historier. Kanske finns där flera nivåer i hans filmer. Man kan se en film och gilla den, men sedan kan man se den igen och uppskatta den för någonting helt annat. Så alla hans filmer, tvärt emot vad många människor tror, är väldigt enkla – på ett plan.

– Alla kunde förstå vad han försökte säga med filmen... alla förstod. Men personer som var mer lyhörda förstod ännu mer och andra saker. Jag vet inte hur det skulle vara nuförtiden, men från att han började göra filmer och i trettio års tid var han väl-

digt framgångsrik.

– Han gjorde filmerna för sin egen publik och var jämt stadd i förändring, bytte ofta genre, stil och allt, och blev aldrig förutsägbar. En gång kunde han göra en mycket socialt engagerad film, du vet, och nästa var en sagofilm, och folk var alltid intresserade av vad han höll på med. Plötsligt kom det en barnfilm och den är en fenomenal framgång, och efter det gjorde han en film om svälten.

– Det här är vad jag tänker: Att alla hans filmer var enkla. Kanske handlade de om komplicerade ämnen, men han redogjorde för dem på ett mycket enkelt sätt, utan några gimmicks eller stiliseringar, konstaterar Sandip Ray och lägger sedan till: – Att vara enkel är mycket svårt. Och det är vad moderna filmskapare har problem med. Så de vinner varken publiken här eller utomlands.

Har du påverkats av din far?

– Det vore fel att påstå något annat. Allt jag lärt mig har jag lärt från hans filmer.

Berätta mer.

– När jag var barn, så fort jag hade tid över efter skolan, var jag i studion och tittade på inspelningarna och var alltid tillsammans med far. I början av 1970-talet arbetade jag som stillbildsfotograf vid inspelningarna, sedan blev jag hans regiasistent efter att han fått sin första hjärtattack. Innan brukade han sköta kameran själv, men läkarna menade att det var för ansträngande på grund av allt panorerande och tiltande, och de sade till honom: "Du måste börja bete dig som andra normala filmregissörer – låt någon annan sköta kameran och sitt i en fällstol och betrakta scenen från sidan, inte genom kameran!"

Sandip Ray tändar en ny cigarett och säger sedan långsamt:

– Far brukade säga: "Titta på all slags film. Från dåliga filmer lär du dig hur man inte ska göra, och från bra filmer lär du dig hur man gör." Han tittade själv hela tiden på film när han hade tid. Och efter att videon kom såg vi mycket tillsammans, för vi hade vänner utomlands som brukade skicka kassetter, intressanta eller viktiga filmer, eller gamla klassiker från olika länder.

Var det svårt att börja arbeta som filmregissör, eftersom din far var så berömd?

– Det har haft både sina fördelar och nackdelar. Folk hade ju stora förväntningar. En sak som alltid irriterat mig var att – medan far var vid liv och jag höll på och gjorde filmer – om mina filmer var bra sade folk att min far hade gjort dem. Så jag kände mig väldigt åsidosatt. I och för sig innebar ju det att jag hade gjort en bra film, för om folk säger att filmen gjorts av min far så måste den ju vara godkänd. Samtidigt som det var en lättnad att få det godkännandet, blev jag mycket irriterad. Och far sade att jag måste vänja mig vid sånt: "Låt bli att tänka på det, om du tänker på det kommer du inte att kunna göra någonting alls."

– När jag gjorde min första film sade jag till far: "Snälla, kom inte till studion. Låt bara bli att komma. Stanna hemma. För om du är i studion kommer ryktena att gå, att mr Ray har åkt till studion för att hjälpa sin son." Så jag gjorde det till en regel att han inte fick sätta sin fot i studion, men trots det – efter att den första filmen släpptes – sade folk ändå att den var gjord av min far... Så jag sade till far: "Efter alla försiktighetsåtgärder säger folk ändå att det är du som har gjort den, så varför ska jag tortera dig. Kom och se på när jag spelar in, för jag bryr mig inte om vad folk säger." Så gick det till och nu bryr jag mig inte längre, säger Sandip Ray med ett skratt.

Vad har du själv för filosofi när det gäller att göra film och att nå ut till folk?

– Olyckligtvis är det så att om jag har ett

seriöst ämne i åtanke, kanske samtidigt väldigt dramatiskt, men om huvudtemat är mycket invecklat och seriöst, då måste jag sikta på den internationella marknaden. Det är en väldigt patetisk situation. Jag måste tänka på festivaler, och andra distributionskanaler, så att min film visas utanför Indien. Men om jag vill göra film för min egen publik här, då måste jag välja helt andra ämnen. Så jag pendlar hela tiden mellan att göra seriös film och underhållande film. Annars skulle det inte gå. Så min senaste film är en slags deckare, efter en bok av min far. Du vet, min far var väldigt populär barnboksförfattare.

Är det ett av Feluda-äventyren?

– Ja, det stämmer. Du känner till Feluda? Toppen. Så det bygger på min fars berättelser om detektiven Feluda. Filmen är enbart avsedd för bengalipublik, för Feluda har många fans här, och därmed behöver jag inte bekymra mig om att hitta distributörer. Jag tänkte att den först ska gå på bio och sedan visas de den på TV.

– Så nu är jag på väg in i en planeringsfas, eftersom jag är mellan filmer. Jag har en del allvarliga ämnen på gång. Jag kommer definitivt att göra film för barn och ungdomar, eftersom såna filmer saknas här, för ingen bryr sig om ungdomar längre. Jag var på barnfilmsfestivalen som hålls vartannat år här i Indien, och där fanns bra filmer från många olika länder, men från Indien – knappast någonting alls. Och det som fanns var riktigt dåligt. Så, jag började min filmkarriär med en film för yngre, och jag har nu gjort tre sådana filmer om man räknar den här senaste, och det har varit oerhört kul.

– Det är svårt att göra film för barn och ungdomar. I alla fall barn är mycket rakt på sak. Vuxna ser ens filmer och när de träffar regissören säger de: "Den är jättebra", och så snart regissören vänt ryggen till säger de: "Vilken usel film!" Det är vad vuxna oftast gör. Men barn går rakt på sak, de säger helt enkelt att de inte gillar en film om det är på det viset. Alltså är det väldigt svårt att lura barn. Man kompromissar inte, utan man måste arbeta mycket seriöst. Samtidigt är det kul.

Hur svårt är det att få igenom sina projekt?

– Väldigt svårt. Det är ett konstant problem, för jag vet fortfarande inte vad jag ska göra härnäst. Jag läser hela tiden och får en del respons från olika håll – en del är intresserade, en del inte, du vet, det är alltid på det viset. Denna oförutsägbarhet är en ganska intressant sak. Men... Plötsligt är där någon som satsar pengar, för det finns alltid någon riktig galning som är intresserad av att göra en annorlunda film. Det är svårt, och det är... allright.

Sandip Ray ser allvarligt in i kameran.

Zac O'Yeah

Nytt filminstitut hoppet för seriösa filmen

Hoppet för den bengaliska filmen står till det nya filminstitutet som slog upp portarna hösten 1996. Efter fyra decennier som centrum för seriös film i Indien fick staden äntligen sitt första filmuniversitet. Där utbildas både regissörer och tekniker, konstnärligt, teoretiskt och praktiskt, och även om institutet tar in elever från hela Indien så innebär bara faktumet att institutet ligger i Calcutta en vitamininjektion som kan ge ett nytt liv till den lokala filmindustrin.

Regissören **Buddhadeb Dasgupta** är skolchef och flera andra framstående filmregissörer är också knutna dit. Förutom diplomutbildningar i regi, filmfoto, klippning och ljudteknik har man också kurser i TV-teknik. Skolan tar in 10 elever per linje, kurserna är på två år och den som vill ska kunna gå ett tredje år och specialisera sig.

Hur kommer Ray Institute att vara?

– Tja, jag är skolchef och filmskapare och har en del idéer, säger Buddhadeb Dasgupta. Man kan inte kräva att det ska bli en skola där bara filmskapare som Godard och Truffaut utexamineras. Allt beror på eleverna. Institutet inriktar sig på att hjälpa dem att växa inom mediet, de ska förstå mediets kraft, de ska förstå andra saker som jag anser att filmskapare ska förstå sig på: till exempel ljussättning och maskering. Så första terminen ägnas helt åt olika konstnärliga fält. Även film, naturligtvis. Först därefter ska de specialisera sig. Efter att de börjat specialisera sig kommer det fortsatt att ges föreläsningar i många ämnen. Anta att jag bjuder in en poet, eller en målare: Vad ser poeten för relation mellan sin poesi och filmen, vad tycker målaren om sina bilder och filmens bilder, färger, form, ljus...? Och de här föreläsningarna kanske inte direkt hjälper dem i deras utbildning, men de kommer att ge nya visioner som eleverna bär med sig när de arbetar som självständiga filmskapare.

Tror du att det här institutet kommer att förändra situationen inom Bengalens filmindustri?

– Utan tvekan. Vi är förhoppningsfulla. Men min kära vän, det är inte bara en skola för bengaler, det är en indisk filmskola, och en del platser är dessutom reserverade för utlänningar. Fast eftersom institutet ligger här kanske det kommer att öka möjligheterna för dem härifrån som vill lära sig att göra film.

Regeringskrisen över – för den här gången

Calcutta 15 april 1997

Den absurda teater som framförs på den indiska politiska arenan rör sig från den ena absurditeten till den andra. Scenariot skiftar nästan två gånger om dagen. Sedan Förenade fronten, UF, låtit **Deve Gowda**-regeringen röstas ner går man slutligen kongresspartiets krav till mötes och avsätter den förutvarande premiärministern.

Regeringen lämnade in sitt avsked under småtimmarna den 12 mars, efter en 13 timmar lång maratondebatt i Lok Sabha (parlamentets underhus). Det var efterspelet till kongresspartibossen **Sitaram Kesri** brev till presidenten den 30 mars, i vilket förklarades att kongresspartiets 138 parlamentsledamöter dragit tillbaka sitt externa stöd åt United Front-regeringen. I brevet hävdade Kesri bland annat att regeringen misslyckats med att konsolidera de sekularistiska krafterna och att hålla kommunalismen tillbaka. Dagen därpå ställde kongresspartiet krav på att ta över ledarskapet för en alternativ koalitionsregering, med Kesri i spetsen.

Höll fast vid Gowdas avgång

Senare ändrade dock Kesri ton och sade att han inte hade några klagomål mot United Front-regeringen, men han höll fast vid kravet på att premiärministern måste bytas ut. Gowda höll nämligen, enligt honom, på att marginalisera kongresspartiet. Dock utan att närmare förklara hur.

Mellan den 4 och 10 april hölls ett stort antal formella och informella samtal mellan representanter för kongresspartiet och Förenade fronten, men utan att nå en lösning. Bortsett från ett visst vankelmod hos några av frontens medlemmar lyckades koalitionen upprätthålla enigheten, och man vägrade att ge efter för kongresspartibossens diktat att avsätta deras ledare.

Tvärtom förklarade frontens medlemmar sig beredda att låta regeringen falla om man förlorade förtroendeomröstningen i parlamentet. Och röstsiffrorna efteråt avslöjade att samtliga frontens 190 parlamentsledamöter stod för sina ord och röstade till förmån för Deve Gowda.

Det är inte alls förvånande att United Front-regeringen, bestående av 13 disparata partier och för sin överlevnad hopplöst beroende av stöd från 138 kongresspartiledamöter som man dessförinnan drivit bort från makten, tvingades avgå. Övriga är att det inte skett tidigare, som resultat av interna meningsskiljaktigheter.

För övrigt så hade Deve Gowda-regeringen, sina brister och misslyckanden till trots, strax innan den fälldes lyckats notera flera framgångar. Dess andra budget upp-

skattades högt av företagsfolk i Indien och utomlands, och dessutom av den indiska medelklassen. Börsen slog nya rekord. Regeringens fall ledde till ett ras på Mumbabörsen, vars index under en enda dag av panikförsäljningar sjönk med 300 punkter.

Utrikespolitiska framgångar

United Front-regeringen hade också haft flera utrikespolitiska framgångar. Samtal hade inletts i New Delhi med sändebud från Pakistan, efter ett uppehåll på tre år, och de fördes i en välkommen anda av vänskaplighet från båda sidor.

Tidigare hade UF-regeringen löst den långdragna konflikten med grannen i öster, Bangladesh, i frågan om att dela på Gangesvattnet. Och ytterligare en fjäder i hatten var Deve Gowdas besök i Moskva precis innan han tvingades avgå. I Moskva erhöi han president **Jeltsins** "personliga försäkran" att den kontroversiella försäljningen av ryska kärnreaktorer till Indien snabbt ska fullföljas, och dessutom föreslogs ett "strategiskt partnerskap" mellan länderna.

Under krisen som följde på Gowdas avgång framgick tydligt att inget av de tre politiska blocken såg fram emot att möta väljarna igen knappt ett år efter förra valet. Nykomlingarna i parlamentet var särskilt bekymrade eftersom de riskerade att mista rätten till pension och andra förmåner om de förlorade sina platser innan ett år avverkats. Därför ägnade sig samtliga partier åt att genom bluffspel och hot söka vinna fördelar i ett nytt arrangemang utan att om möjligt Lok Sabha upplöstes, eller inför nästa val, om det inte gick att undvika.

Fronten gav upp

Efter några dagars tapper fäktning gav slutligen Förenade fronten vika för kongresspartiets krav att avsätta Deve Gowda, men kongresspartiet dröjde ändå med att dra tillbaka sitt brev till presidenten, det brev som vållat all skada. Medan vissa av partiets talesmän fortsatte att ställa krav på att få bilda en kongresspartidominerad koalitionsregering under ledning av Kesri, övergick den officiella ståndpunkten till att bli förnyat stöd för en regering ledd av någon utanför kongresspartiet, men gärna med deltagande av partiet. Kesri personligen drog sig tillbaka från striden om att bli premiärminister.

Vänstern, ledd av CPI(M) med 53 parlamentsledamöter, som utgör en väsentlig faktor när det gäller att bilda allianser som exkluderar BJP, har klart deklarerat att man inte vill ha något att göra med koalitionsregeringen om kongresspartiet släpps in.

Alla partier säger att de är angelägna om

att undvika nyval nu, och är villiga till samarbete för att avvärja en konstitutionell kris genom att godta budgeten för 1997-98, som måste antas senast den 14 maj.

Även om Kesri är kvar som formell ledare för kongresspartiet har såväl hans ledarskap som partiets profil fått sig en törn. För han har aldrig nöjaktigt kunnat förklara varken strategin bakom eller vilka direkt utlösande skäl som fanns till hans agerande. Om inte det osannolika inträffade att han fått stöd från antingen BJP eller vänstern saknades numerär styrka för att han över huvud taget skulle kunna ta över regeringsmakten.

Utlösandet av en regeringskris just när de pakistanska sändebuden befann sig i Delhi för överläggningar på högsta nivå, och den alliansfria rörelsens, NAM, toppmöte skulle inledas, tyder vidare på en betydande oansvarighet. Och med budgetförslaget uppe på Lok Sabhas dagordning, och med presidentval på gång i mitten av juni var hotet om att parlamentet skulle upplösas till följd av Kesris olyckliga agerande höjden av lättsinne.

Inblandad i korruption

När det gäller att söka orsaker till detta har kommentatorer och parlamentsledamöter antytt att de rättsvårdande myndigheternas undersökningar av Kesris förmodade inblandning i brottsmål sannolikt har spelat in. På grund av detta fanns det inte en enda ledande ledamot av kongresspartiet som yttrade sig i maratondebatten som föregick förtroendeomröstningen, trots att Kesri överöstes med spe. I efterhand gav nästan ett hundratal kongresspartiföreträdare uttryck för sin harm gentemot sin ledare.

Även om ett nytt politiskt lapptäcke nu tar form och den konstitutionella krisen löses för stunden så är det knappast troligt att det varar. För det första kommer med tanke på den nuvarande situationens inneboende bräcklighet alla parter att manövrera för att säkra fördelaktiga positioner inför de nyval som ändå kommer förr eller senare. Arrangemanget med en föreslagen gemensam grupp för att samordna politiken kommer inte att i grunden kunna eliminera motställningarna.

För det andra ligger det ett inbyggt fel i en konstruktion där Förenade frontens medlemspartier av politiska principer hindras från att på något sätt återgälda det stöd som kongresspartiet ger deras regering. Och slutligen kan de otaliga brottmålen mot tidigare och nuvarande kongresspartiledare – däribland Boforsaffären i vilken den avlidne **Rajiv Gandhi** är inblandad – varken tystas ner eller fullföljas med kraft utan att någotdera partis intresse lider skada, och på köpet deras ömsesidiga relationer.

Mannen som skapade hela regeringskrisen, kongressledaren Sitaram Kesri.

Mot denna bakgrund har en stor del av det indiska folket, upprört över den nuvarande uppsättningen av politiken, alltmer hoppats på att domstolarna ska befria landet från korruptionens svineri.

Två aktuella domstolsutslag har emellertid tjänat att få illusionerna att brista en smula. I ett utslag beviljade Högsta domstolen uppskov med verkställigheten av domen på 10 års fängelse och en miljon rupees i böter mot **Kalpnaath Rai**, f d minister i **Narasimha Raos** regering.

Han dömdes för att ha skyddat ökända brottslingar i sitt hem. Och i ett annat utslag underkände hovrätten i Delhi rättsprocessen mot BJP-ledaren **L K Advani**, som åtalats för inblandning i den stora hawala-skandalen.

Domarna kan kanske ha hittat småfel ur rättssynpunkt, och de utredande myndigheterna kan medvetet eller omedvetet ha

gjort bort sig när det gäller åtalsfrågan, men effekten av de två domstolsutslagen har likväl blivit att allmänhetens cynism ökat.

Det problem som är mest bekymrande i statskroppen är signaler om BJP:s växande styrka. Partiet styr nu självt i två delstater och deltar i regeringskoalitioner i ytterligare fyra. Man kontrollerar också cirka 40 procent av rösterna i elektorskollegiet till det stundande presidentvalet, och efter framgångsrika kommunalval har BJP erövrat majoritet i stadsfullmäktige i bland annat Mumbai, Delhi och Nagpur. Partiet har dock drabbats av ett mindre bakslag i fyllnadsval i Gujarat – där delstatens chefsminister, en avhoppare ur dess egna led, besegrade BJP-kandidaten med 13.000 rösters övervikt.

Ajit Roy

Översättning: Lars Eklund

Gujral vald till ny premiärminister

Sedan Förenade fronten gått med på att ersätta **Deve Gowda** som premiärminister med någon som kongresspartiet kunde acceptera upphörde den indiska regeringskrisen. Den 22 april installerades därför på nytt en **United Front**-regering, med förutvarande utrikesministern **Inder Kumar Gujral** i spetsen.

Den 77-årige rutinerade politikern och diplomaten tillhörande **Janata Dal** behöll samtliga ministrar från den tidigare regeringen sånär som en. Men det regionala partiet **Tamil Maanila Congress, TMC**, valde först att stå utanför regeringen, i besvikelsen över att dess partiledare inte utsågs till premiärminister. Därigenom hindrades den av affärskretsar prisade finansministern **P Chidambaram** att fullfölja sin budgetpolitik. Efter en övertalningskampanj från övriga partier ändrade dock **TMC** inställning, och anslöt sig till regeringskoalitionen.

Få tror dock att den nya regeringen kommer att vara särskilt länge. Man är fortfarande lika beroende av stödet från

kongresspartiet, och i och med att man gav vika för dess krav i den gångna krisen är det bara att vänta på att det kommer att ställas nya krav framöver.

Ett uppseendeväckande tillkännagivande som kan komma att få stor betydelse kom den 10 maj. **Sonia Gandhi**, änka efter den 1991 mördade premiärministern **Rajiv Gandhi**, förklarade att hon nu gått in som aktiv medlem i kongresspartiet, vilket öppnar för att hon ska kunna väljas till ledande poster i partiet. I flera år har grupper inom partiet uppmuntrat henne till att gå in i politiken, men först nu följer hon uppmaningarna.

Många hoppas att **Sonia** ska bli ett nytt samlande namn, och återuppväcka **Nehru-Gandhidynastins** förtrollande klang, och om hon inte själv blir premiärminister så kan hon i alla fall bereda vägen för sina barn **Priyanka** och **Rahul**. Mot förhoppningarna talar dock **Sonias** utländska (italienska) härkomst, något som betonas starkt av hennes motståndare.

Lars Eklund

Massmördare åter i frihet efter 21 år

Charles Sobhraj lovar att komma tillbaka. Massmördaren **Charles Sobhraj**, 52, blev efter 21 år i **New Delhis** högsäkerhetsfängelse **Tihar** frisläppt den 17 februari i år. Hans berömmelse härrör från 70-talet då han drogade, rånade och mördade dussintals västerländska ungdomar i Thailand och Nepal. Han greps för rån i Indien 1976 (misstänkt också för mord, dock utan tillräckligt med bevis) och dömdes till ett långt fängelsestraff, som han själv på ett slugt sätt förlängde – för att slippa att bli utlämnad till Thailand där dödsstraff för 14 mord väntade honom – genom en spektakulär rymning 1986 då han drogade fångvaktarna på **Tiharfängelset** med preparerade sötsaker på sin födelsedag.

Efter frigivningen hölls han i indiskt polisförvar fram tills i april i år eftersom han inte hade något giltigt uppehållstillstånd för Indien och tidsramen för thailändska myndigheter att få honom utlämnad löpt ut, och hans nationalitet därtill var oklar.

Till slut beslutade sig franska myndigheter för att ta emot **Sobhraj**, som föddes i Vietnam då landet styrdes från Frankrike, och som även har en fransk förälder. I Paris väntade filmproducenter och feta erbjödanden från förläggare, men **Sobhraj** gav också ett sista uttalande till den indiska pressen: "Jag ska komma tillbaka till Indien, eftersom jag har familj här, inom sex månader." Han kommer då förmodligen att försöka bosätta sig i Pune, där han tillbringade en del av sin tonår – den enda tid då han, enligt utsago, fått uppleva glädje och kärlek.

Hinduisk missionsiver

Den hinduiska världsorganisationen **Vishva Hindu Parishad**, med nära band till partiet **BJP**, planerar en kampanj för att söka stoppa att hinduer konverterar till islam eller kristendom, och förmå dem som tidigare gjort det att återgå till hinduismen. I detta syfte avser **VHP** att under de närmaste tre åren i den heliga staden **Ayodhya** utbilda en kader på 10 000 hinduiska missionärer; de första 300 börjar sin utbildning redan i sommar.

Moder Nirmala tar över

Syster Nirmala blev **Moder Nirmala** när hon den 13 mars valdes att efterträda **Moder Teresa** som högste ledare för **Barmhärtighetens** missionärer, nunneorden som grundades för 47 år sedan och nu omfattar 568 hem, skolor och sjukhus i 120 länder, men med bas i **Calcutta**. **Nirmala** som är 63 år gammal är född i en brahminfamilj i **Ranchi, Bihar**, men konverterade till kristendomen och har arbetat som missionär i USA.

Växande kritik mot vattenavtalet

Glädjeyran över vattenavtalet mellan Indien och Bangladesh, som SYD-ASIEN redogjorde för i nr 1/97, blev kortvarig. Motståndare till avtalet i båda länderna har med sinsemellan motstridiga argument gjort vad de kunnat för att förringa betydelsen av överenskommelsen.

Oppositionen i Bangladesh under ledning av förra premiärministern **Khaleda Zia** anser att Bangladesh tilldelats för lite vatten och beskyller **Sheikh Hasina Wajeds** Awami League-regering för att ha sålt ut landets intressen till Indien. I synnerhet går man till storms mot de transiträttigheter som Indien förväntas få genom Bangladesh.

Khaleda Zias alltmer extremt nationalistiska parti BNP har inlett en våg av generalstrejker och olydnadskampanjer mot den demokratiskt valda regeringen, samma metoder som förr om åren tillgreps mot **Ershad**-diktaturen.

Kampanjen inleddes på Språkmartyrens dag den 21 februari, då Zia i ett hästskt tal manade till kamp för att motstå regeringens påstådda "konspiration att döda demokratin och förvandla landet till en indisk satellitstat". Zia fördömde samtliga delar av avtalet, till och med detaljer som återupptagen gränshandel och en direkt bussförbindelse mellan Dhaka och Calcutta.

På den indiska sidan går argumenten tvärtom ut på att Bangladesh fått alldeles för mycket vatten tilldelat. Även här är det oppositionen, i form av det hinduextrema partiet BJP, som går till angrepp mot såväl United Front-regeringen i New Delhi som den kommunistiska delstatsregeringen i Västbengalen, för att dessa skulle ha sålt ut indiska intressen till förmån för ett vänskapsavtal av tvivelaktigt värde. Huvudargumentet är att Calcuttas hamn snabbt riskerar att slammas igen och bli obrukbar.

Och nu har kritikerna fått vatten på sin kvarn. Forskare hävdar nämligen att avtalet slöts på felaktiga premisser. Överenskommelsen om vattenfördelningen mellan länderna baseras på värden för den genomsnittliga vattentillgången i Ganges nedre lopp under åren 1949 till 1988. Men som forskarna påpekar, och som tidningen India Today refererar, har stora förändringar skett efter 1988.

En stor del av Gangesvattnet når inte längre så långt som Farakkadammen på gränsen mellan Indien och Bangladesh. Mycket vatten avleds numera till konstbevattning på vägen från källorna i Himalaya, i delstaterna Uttar Pradesh och Bihar. I mitten av mars månad i år var vattentillgången vid Farakka bara drygt hälften av den som Indien och Bangladesh enligt avtalet ska

delas på vid den tiden av året.

På kort sikt kan därför resultatet bli ett utbredd missnöje på båda sidor om gränsen över att avtalet inte innebär den tryggade och rättvisa vattenfördelning som man hoppats på. Och de projekt som planeras på lång sikt, att avleda andra floders vatten till Ganges, är så omfattande att det är tveksamt om de över huvud taget går att genomföra.

Regeringskrisen i Indien i april då kongresspartiet drog undan sitt stöd åt United Front-regeringen och tvingade **Deve Gowda** att avgå som premiärminister kunde dessutom ha fått allvarliga följder i relationerna till grannländerna. För om det blivit nyval i vår pekar alla opinionsundersökningar på att BJP skulle bli den stora vinnaren, och med BJP i regeringsställning skulle grannrelationerna till det muslimska Bangladesh liksom med Pakistan knappast prioriteras.

När det därför stod klart att en ny United Front-regering, utan Deve Gowda men med förra utrikesministern **Gujral** i spetsen, tog vid var det ett besked som togs emot med lättnad av regeringen i Dhaka, som satsat all sin prestige på ett fördjupat samarbete med storebror Indien.

Lars Eklund

6.000 flyktingar repatrierade

Samtidigt som uppgifterna att det finns mindre vatten än beräknat i Ganges att dela på dämpar entusiasmen för avtalet mellan Indien och Bangladesh har de upptinade relationerna mellan länderna inneburit framsteg på andra områden.

Den 28 mars inleddes exempelvis första fasen av repatrieringen av chakmaflyktingar från läger i indiska delstaten Tripura tillbaka till bergsområdena i östra Bangladesh (Chittagong hill tracts).

Hittills har över 6.000 personer återvänt efter 10-30 års flyktingtillvaro. Samtidigt fortsätter Awami League-regeringen sina fredsförhandlingar med gerillarörelsen Shanti Bahini för att uppnå en permanent lösning på konflikten mellan stamfolken i bergen och inflyttade bengaliska nybyggare. Något som ses med starkt ogillande av den nuvarande politiska oppositionen, BNP och Jamiat-e-Islami, som i protest mot fredssamtalen organiserat strejker i de tre bergsdistrikten.

Fredssamtalen möter också opposition inom gerillarörelsens led, och en militant fraktion under ledning av en "Major" **Shamiron** har under våren dykt upp och utfört terroråd i skilda delar av CHT.

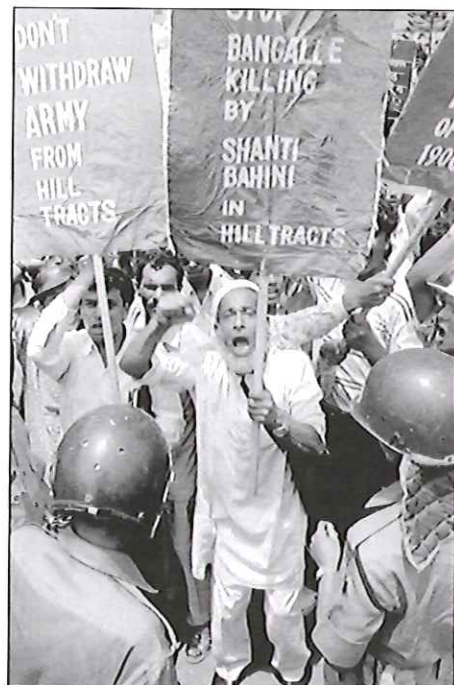
Ökad samverkan på det militära området i gränksområdena har lett till att separa-

tistgrupper inte längre kan räkna med att finna fristäder på andra sidan gränsen. Det gäller till exempel bodofolkets befrielseörelse och gerillaorganisationen NSCN som kämpar för ett fritt Nagaland, som tidigare haft visst officiellt stöd i Bangladesh. Nu uppger en del underjordiska grupper ha tagit sin tillflykt till södra Bhutan i stället.

Allt sedan Indiens delning 1947 har Bangladesh (tidigare Östpakistan) haft ett stort antal små landfickor inne på indiskt territorium, den största av dem kallas Tin Bigha-enklaven. De har utgjort en ständig källa till konflikt. Men under rådande vänskapliga förhållanden har nu Indien utvidgat rätten till transittrafik mellan dessa enklaver och det egentliga Bangladesh.

Självklart ser Indien däri en parallell i liten skala till de transiträttigheter som man hoppas Bangladesh snart kommer att ge åt indisk landsvägs-, tåg- och båttrafik upp till Assam och de övriga isolerade delstaterna i nordöst.

Därtill ger nu Indien frikostiga krediter för att gynna bangladeshisk export till Indien. Telenätet moderniseras och man satsar gemensamt på att rusta upp infrastrukturen; nya järnvägslinjer och vägbyggen. Asian Highway kommer när bron över Jamuna (Brahmaputra) står klar i höst for-

Demonstrationer i Dhaka i protest mot att regeringen förhandlar med stamfolkens representanter och gerillarörelsen Shanti Bahini om en permanent lösning på konflikten i Chittagong Hill tracts.

melln att gå genom Bangladesh, bort till burmesiska gränsen vid Teknaf.

Lars Eklund

Foto: KATARINA SANDSTRÖM

Privata adoptioner bara i undantagsfall och ännu ett myndighetsgodkännande för att få bli adoptivförälder. Det är två av huvudpunkterna i den nya lag om adoptioner som antogs den 23 april.

Nya lagen gör det svårare att adoptera

Enligt lagen ska bara de som har "särskilda skäl" få adoptera utan att gå via någon av de auktoriserade adoptionsorganisationerna. Dessa skäl är antingen att det funnits en relation mellan de blivande adoptivföräldrarna och barnet redan före adoptionen. Eller att adoptivföräldrarna har en särskild anknytning till landet som barnet de vill adoptera kommer ifrån.

Lagen säger också att NIA, den statliga Nämnden för Internationella Adoptioner, ska handlägga de privata adoptionerna och dessutom besluta om en privat adoption ska få genomföras eller inte. Detta ligger i linje med 1993 års Haagkonvention om internationella adoptioner.

Två beslut

Haagkonventionen menar också att en adoption ska godkännas en andra gång just innan den ska genomföras. Detta som ett komplement till den utredning som görs av socialförvaltningen i den kommun de blivande adoptivföräldrarna bor. Först blir man alltså godkänd att vara (adoptiv-)föräldrar och sedan ska man få tillstånd att genomföra adoptionen. I dag tar socialnämnderna bara ett beslut inför en adoption.

Den nya lagens bestämmelse om en andra prövning ska ske sedan adoptivföräldrarna fått besked om att det finns ett barn för dem att adoptera. Prövningen ska ske inom 14 dagar och socialnämnden kan delegera beslutet till en enskild tjänsteman.

Skilnaden mot i dag är att det vid privata adoptioner har räckt med ett godkännande av socialnämnden som visserligen varit skyldig att ta in ett yttrande från NIA, men

som ändå kunnat besluta i strid mot NIA:s yttrande. När det gäller adoptioner via adoptionsorganisationerna så har det formellt också räckt med socialnämndens godkännande, men i praktiken har adoptionsorganisationerna haft avgörandet i sin makt. De har dessutom kunnat ha andra regler än dem som legat i linje med socialnämndernas och de har ofta haft helt olika regler. Detta har under årens lopp gjort många adoptivföräldrar mycket kritiska till adoptionsorganisationerna – och till NIA som låtit det fortgå.

Lagens syfte är bl a att förhindra barnhandel, att följa Haagkonventionen liksom att hindra egenintressen inom adoptionsorganisationerna. Detta sista är skälet till att ett andra klartecken ska ges av socialmyndigheten, inte av adoptionsorganisationen. De senare menar att de självklart borde få ta över denna beslutanderätt eftersom de anser sig "bättre på att se vem som duger som föräldrar än vad socialfolket är". Så här är det bl a i Norge och Finland, och adoptionsorganisationerna har fått stöd av moderater, miljöpartister, kristdemokrater, centerpartister och vissa socialdemokrater. Folkpartister och vänsterpartister stödde regeringsförslaget på denna punkt. Moderaterna var också kritiska mot att man försvårar privata adoptioner.

Det är lätt att se att framtida adoptivföräldrar är förlorarna i den nya lagen. Redan idag är det mycket dyrt att adoptera och ännu en beslutsomgång betyder en ökad kostnad, oavsett vem som fattar beslutet. Och försvårandet av de sk privata adoptionerna gör att alla de som vill göra allt jobbet själ-

FAKTA OM ADOPTIONER:

□ Under 1996 genomfördes drygt 900 internationella adoptioner i Sverige varav åtta procent var privata adoptioner. Det är en kraftig minskning från mitten av 70-talet då hälften av alla adoptioner var privata.

Fram till 1977 ökade antalet internationella adoptioner till 1.900 stycken. Sedan dess har de minskat.

□ NIA, den statliga adoptionsmyndigheten, auktoriserar adoptionsorganisationerna och NIA ansvarar också för information, tillsyn och kontroll i adoptionfrågor.

□ Det finns idag sex auktoriserade adoptionsorganisationer i Sverige. Störst (72 procent av alla adoptioner) är ○ AC, Adoptionscentrum. Förmedlar adoptioner från 24 länder, 602 barn (1996).

Övriga organisationer är:

○ FFIA, Familjeföreningen för Internationell Adoption. Sju länder, 120 barn.

○ BFA-A, Barnen Framför Allt-Adoptioner. Fem länder, 48 barn.

○ BV, Barnens Vänner (f d SLBV). Tre länder, 28 barn, varav ett från Sri Lanka.

○ ACCA, Adoption & Child Care Association. Ett land (Vietnam), 22 barn.

○ AGS, Adoptionsgruppen Skaraborg. Ett land (Polen), 13 barn.

va kring sin adoption nu åker på en extra-kostnad på tiotusentals kronor.

Osäkert om det blir bättre

Och det är osäkert om adoptionerna blir säkrare. Som SYDASIEN visat tidigare har det förekommit barnhandel inom adoptionsorganisationens ramar, NIA har haft stora brister i sitt myndighetsutövande och det har pekats på ett ohälsosamt kameraderi mellan NIA och adoptionsorganisationerna.

Det var t ex först efter avslöjanden i SYDASIEN (nr 3/84) som NIA ingrep och förmådde föreningen Sri Lanka Barns Vänner, SLBV, att avsluta sitt samröre med affärsmannen och barnhemsföreståndaren Neil Silva, som gjorde sig mycket stora pengar på svenska adoptivföräldrar.

I dag är också ledningen för SLBV utbytt, föreningen har bytt namn till Barnens Vänner, och man har i stort sett avslutat adoptioner från Sri Lanka. Numera förmedlar BV barn från Taiwan och Kina.

Till sist ska sägas att myndigheterna och NIA genom åren haft en god kontroll över dem som adopterat privat. Eller åtminstone haft möjlighet till det. Den som adopterar privat genomgår samma myndighetskontroll som andra adoptivföräldrar.

Thomas Bibin

Ur kulturernas möte föddes den moderna indiska litteraturen

Den första moderna indiska litteraturen var den bengaliska. Bengaler skrev den första indiska romanen, den första indiska novellen och det första indiska dramat. Att det blev så berodde på en geografisk tillfällighet: Calcuttas utmärkta läge vid Ganges mynning. **Job Charnock**, en köpman i det brittiska Ostindiska kompaniet lade märke till detta och grundade Calcutta år 1690. Sextiosju år senare vann kompaniet det ödesdigra slaget vid Plassey; hela Bengalen föll i engelsmännens händer och Calcutta blev det brittiska Indiens huvudstad.

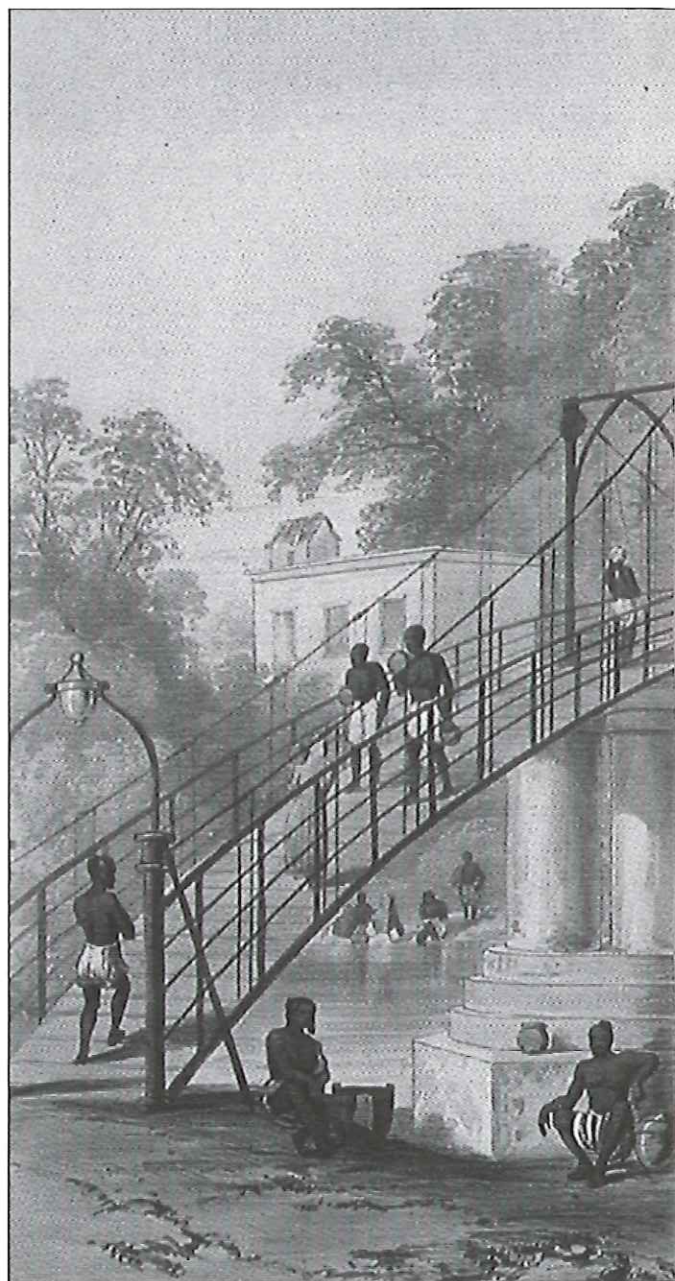
Innan dess hade landet stått under muslimskt styre i nästan 600 år. Bengalens muslimer, bittra över förlusten av sitt herravälde, drog sig tillbaka och hade därefter så lite att göra med engelsmännen som möjligt.

Vana vid att anpassa sig

Bengalens hinduer hade däremot en helt annan inställning. De hade länge tjänat turkar, moghuler, afghaner och abessinier, så det var inget problem att ställa om sig efter engelska kristna. De som anpassade sig först var medlemmar av de högre kasterna, särskilt brahmaner, "prästkasten", och kayastha, "skrivarkasten" – byråkratkasten.

Dessa kaster hade länge haft monopol på lärdom. Nu lärde de sig engelska och fyllde de många nya tjänsterna inom förvaltningen och rättsväsendet, och en ny klass bestående av indiska tjänstemän med västerländsk utbildning uppstod. Calcuttas högkasthinduer blev därmed den första stora folkgrupp i Asien som kom i direkt och intim kontakt med västerländsk kultur och kom att starkt påverkas av den.

De nya tjänstemännen imponerades av brittenas teknologiska och påtagligt intellektuella överlägsenhet. England sågs som modernt, rationellt, progressivt och framgångsrikt. England ha-

de ångbåtar, tryckpressar och mekaniserade vävstolar, och representerade framtiden. Bengalen och Indien däremot var kvar i medeltiden. Denna nya klass svärmade för allt engelskt. Många började förakta sin egen kultur och glömde eller låtsades glömma sitt eget språk. Ett fåtal gick så långt att de konverterade och blev kristna.

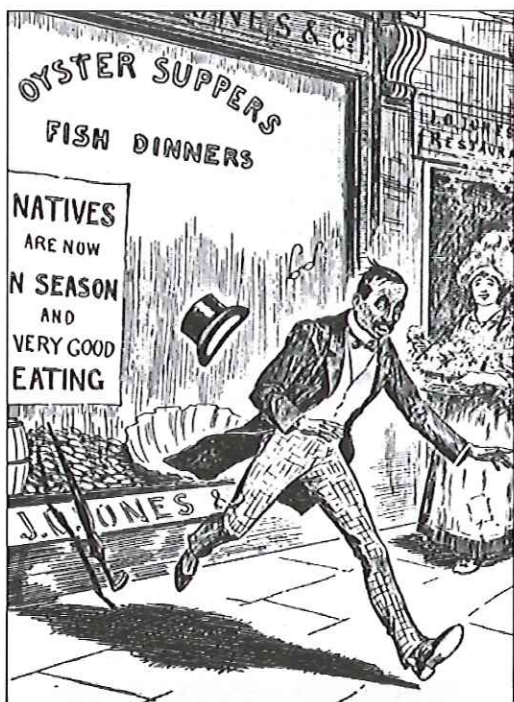
Man imponerades också av den europeiska litteraturen. Modersmålet bengali hade man inte mycket till övers för. Bengali var massornas språk. Det var vulgärt och hade samma status i dåtidens Calcutta som cockney hade i London. Det var inte ett språk man skrev litteratur på.

Nytt prosaspråk måste skapas

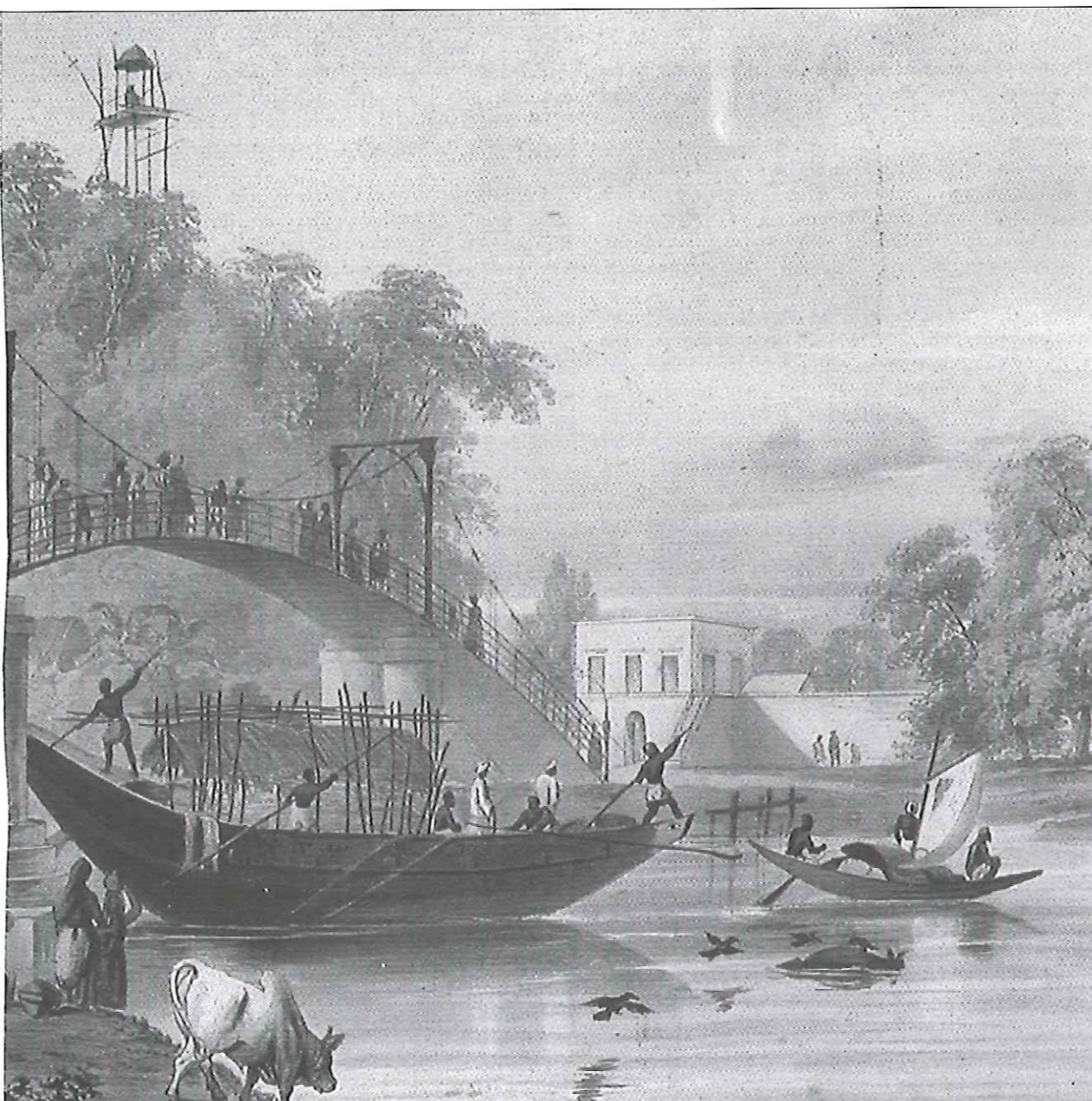
Så småningom gjorde några djärva själar försök att skriva bengaliska verk i europeisk stil. Men det var inte lätt. All medeltidslitteratur på bengali (som nu nästan hade fallit i glömska) var på vers. Bengalisk prosa fanns över huvud taget inte tidigare, så den första uppgiften var att skapa ett nytt prosaspråk.

Det fanns bara en möjlig inspirationskälla: Sanskrit. De intellektuella var språksnobbar och ansåg att det krångliga och ytterst komplexa sanskritspråket var den enda möjliga modellen.

Därför inriktade man sig på att få den "vulgära" ben-

För många av det sena 1800-talets bildade bengaler, babus kallade, utgjorde västerländsk livsstil ett ideal – något som dåtidens karikatyrtecknare älskade att göra narr av.

Calcutta i början av 1800-talet. Bron över Tully's Nulla i Alipore. Litografi av den främste av den tidens brittiska Calcutta-målare, Sir Charles d'Oyly (1781-1845).

galin att likna sanskrit så mycket som möjligt.

Efter sjuttio års experimenterande lyckades man. Det nya prosaspråket fick namnet *sadhu bhasa*, som betyder "det rena språket", och är ett mycket egendomligt språk. Grammatiken är hämtad från 1500-talets bengali och ordförrådet är i huvudsak lånat från sanskrit.

Det är svårt att föreställa sig en svensk motsvarighet till *sadhu bhasa*, men om det funnits hade det varit en svenska med samma grammatik som på Gustav Vasas tid och ett ordförråd som till 80 procent bestod av latin.

Eftersom man bytte ut vanliga bengaliord mot låneord från sanskrit, kunde bara utbildade förstå det nya språket. Och det var också meningen. *Sadhu bhasa* var aldrig ett talat språk (även om man kunde använda det i formella föredrag). Men all bengalisk litteratur skrevs på *sadhu bhasa* ända fram tills första världskriget, då man övergick till att använda ett modernt språk som baserades på den bengali som talades av medelklassen i Calcutta.

Denna variant kallas *calit bhasa*, "det nutida språket". Trots att många inte gillade denna vulgära variant, slog den igenom mer och mer. I dag är *sadhu bhasa* på tillbakagång men är långtifrån döende. Den används till exem-

pel av Bangladeshs största dagstidning.

Den moderna bengalilitteraturen är ett medelklassfenomen, och återspeglar denna grupps livsåskådning, värderingar och intressen. De flesta romaner och noveller handlar om medelklasslivet i Calcutta.

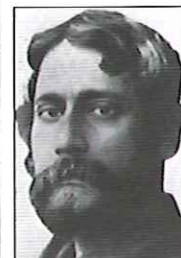
Det finns undantag förstås, men fortfarande skriver man relativt lite om de fattigas liv på landsbygden. Sånt vet de flesta författare nämligen inte särskilt mycket om. När man skriver om landsbygden är det vanligaste temat istället de oundvikliga kulturkrockar som uppstår när huvudpersonen, vanligtvis en välutbildad lärare, läkare eller dylikt, försöker att hjälpa en traditionsbunden och vidskeplig landsortsbefolkning.

En annan konsekvens är en viss förvirring angående författarnamn. Eftersom de flesta författare kom ur ett begränsat antal antal kaster, delar de flesta författare på ett fåtal familjenamn. Slår man upp namnet Sen i **Dusan Zbavitls Bengali Literature**, en tämligen liten bok, till exempel, hittar man framstående författare som heter **Candicaran Sen, Debendranath Sen, Dineshcandra Sen, Kshitimohan Sen, Nabincandra Sen, Samar Sen,**

VÄND!

Bankimchandra Chatterjee

Rabindranath Thakur (Tagore)

Manik Bannerjee

Abanindranath Thakur (Tagore)

Kazi Nazrul
Islam

Samarash Basu

Jasim Uddin

Surendranath Sen och Syamdas Sen.

Under namnet Cattopadhyay finns det elva moderna författare listade, under Bandyopadhyay arton och så vidare. Eftersom denna grupp är så angliciserad, har alla dessa familjenamn också en eller flera engelska stavningsvarianter.

En författare som heter Cattopadhyay på bengali skriver sitt namn som Chatterjee (eller något liknande) på engelska. I Calcuttas telefonkatalog stavas detta namn på åtta olika sätt. På samma sätt blir Bandopadhyay Banerjee, Gangopadhyay Ganguli, Basu blir Bose, Thakur blir Tagore, och Datta blir Dutt.

En praktisk konsekvens är att det inte går att nämna författare (eller andra) med bara efternamnet som vi oftast gör. Men som tur är finns det ett nästan obegränsat antal förnamn. Man säger inte Tagore, utan Rabindranath, eller ännu hellre Rabi, Saratchandra Chatterjee blir Saratchandra och så vidare. Det skulle vara som om européer sade August i stället för Strindberg eller William i stället för Shakespeare.

Succé för roman på modersmålet

Bengalens och Indiens första moderna romanförfattare hette Bankimchandra Chatterjee (eller på bengali Cattopadhyay). Han var en högre tjänsteman inom den statliga förvaltningen och bedrev författarskap vid sidan om. Han inledde sin bana med att skriva romanen *Rajmohan's Wife* på engelska 1864.

Boken blev en flopp. Då tog Bankimchandra det djärva beslutet att skriva en roman på sitt modersmål. Till mångas häpnad blev hans romaner sensationer. Hans romaner trycktes i följetongsform, och folk stod otåligt i kö framför tryckeriet för att kunna köpa dem så snart de såg dagens ljus.

Ingen senare författare, inte ens Tagore, har åtnjutit en sådan popularitet. Före Bankimchandra, bestod bengalilitteraturen av trevande försök, men med honom mognade den. Och han är ännu i dag en mycket populär författare, hans romaner finns översatta till de flesta andra indiska språk. Femton romaner är också översatta till engelska.

Hans romaner delas in i två grupper: Familjedramer och historiska romaner. Som alla bengaler i hans samhällsklass var han välbevandrad i engelsk litteratur, och han hade som inspirationskälla den då mycket populära skotten Sir Walter Scott, författaren av *Ivanhoe* och andra historiska romaner.

Gryende hindunationalism

Under Bankimchandras tid började hindunationalismen gry. Bengalens hinduer, som inte hade upplevt självstyre på 800 år, behövde någonting som kunde stärka deras självkänsla, nämligen hinduiska hjältefigurer.

Bankimchandra skaffade hjältar åt dem. Men eftersom bengalerna praktiskt taget hade glömt sin egen historia, blev han tvungen att söka i Rajasthan i västra Indien för att hitta passande hinduiska hjältar.

Rajasthan var hemlandet för hinduismens riddare, rajputprinsarna, som kämpade framgångsrikt i 500 år mot turkar, afghaner och moghuler. Rajputer spelar hjälterollen i flera av Bankimchandras historiska romaner. Hans nationalism riktade sig inte mot engelsmännen, som man kanske skulle väntat sig, utan mot muslimerna. På grund av detta är Bankimchandra inte särskilt populär i det muslimska Bangladesh.

En av hans mest kända romaner, *Ananda Math* (Sällhetsklostret), är baserad på en anti-brittisk revolt som ägde rum i 1700-talets Bengalen. Den upphör när upprorets ledare inser att "det var fel att kämpa mot England". Indien, säger ledaren, "är inte moget för oberoende förrän

det har moderniserats med engelsmännens hjälp. Bara då kommer indier att kunna stå på egna ben."

En sång i *Ananda Math*, *Bande Mataram* (Hyllning till Modern), blev nationalist- och terrorist-rörelsens nationalsång några år efter Bankims död. Modern i sången är båda Moder Indien och den skräckinjagande gudinnan Kali.

Den störste och mest kände bengalipoeten – och den enda kända indiska poeten utanför Indien – är Rabindranath Thakur, känd utomlands under namnet Tagore. Han har denna ställning tack vare att han vann Nobelpriset i litteratur 1913. Steget från att vara en okänd indisk poet till att vara världsberömd Nobelpristagare gick mycket fort. 1912 översatte Tagore en av sina diktsamlingar, *Gitanjali*, till engelska. Den lästes av den irländska diktaren Yeats, som skrev ett entusiastiskt förord och Tagore blev en sensation över en natt. Året därpå vann han priset.

Mer av Tagores alster har översatts till svenska än någon annan indisk poet. Ironiskt nog är samtliga svenska översättningar tolkningar av engelska översättningar av bengaliska original. Till och med Tagores egen engelska översättning av *Gitanjali*, avviker förresten markant från originalet.

Universalgeniet Tagore

Tagore var en mycket produktiv författare. Under sina åttio levnadsår (1881-1941) skrev han 1 000 dikter, 2 000 sånger (både text och musik), 24 dramer, 8 romaner och ca 100 noveller. Han skrev också om filosofi, religion, samhällsfrågor, politik, språkvetenskap och andra ämnen. Hans samlade verk fyller 40 tjocka band. När man tryckte om dem för några år sedan såldes hela upplagan ut innan den nådde affärerna. Tagore är också den ende personen i världen som har skrivit två nationalsånger – både Indiens och Bangladeshs. Vid sidan om målade han.

I Västbengalen anses Tagore vara inte bara poet utan också universalgeni. Man har skrivit tusentals böcker om Tagore och det kommer ut nya varje år. De handlar om Tagores syn på nästan allt – politik, konst, musik, ekonomi, medeltidslitteratur. Har han yttrat sig om ett ämne, har någon skrivit en bok om hans åsikter om det.

Somliga bengaler anser att Tagore inte bara är Indiens största poet utan även världens största poet. Jag kan citera några rader från Sukumar Sens *History of Bengali literature*. De är inte alls otypiska.

Tagore's poetry is as much bengali poetry as Indian, and as much Indian as universal, because he has gone to the deepest where the stream of eternal life runs, the ultimate source of creation and continuation of life in every form

Styrkan i hans uttryckssätt

Tagore föddes som den yngste bland 14 syskon i en av Calcuttas rikaste familjer. Familjen ville att han skulle bli advokat, men han trivdes inte i skolan och han var en medelmåttig elev. Han var ingen akademikertyp (även om han år 1900 grundade ett eget universitet Shantiniketan). Han övergav därför studierna och började skriva dikter i stället.

Hans första verser skrev han som tolvåring och hans sista diktsamling kom ut några månader innan han dog. Med en så stor produktion, är många av hans dikter banala och sentimentala. En kritiker kallade sådana verser för *greeting card poetry*.

Men hans verser är alltid behagfulla, alltid förtjusande. Hans styrka ligger mera i hans sätt att uttrycka sig än i vad han har att säga. Hans filosofi, en slags naturpanteism, verkar inte särskilt djup idag, men i början av 1900-talet

var den mycket på modet. Som stilist har han ingen överman i bengalisk litteratur. Detta syns även i svenska översättningar av engelska översättningar av Tagores dikter.

Tagores dramer är trots det goda språket inte lyckade. Även bengaliska kritiker medger att de flesta helt enkelt är usla som dramer. Men hans romaner och noveller är mycket bättre. Många, till exempel *Postmästaren* och *Hemmet och Världen* har filmats av Indiens främste regissör, *Satyajit Ray*. Novellerna, varav flera är översatta till svenska, är bäst.

Indisk Holgersson

Hela familjen Tagore var begåvad. *Abanindranath* (1871-1951), en brorson till *Rabindranath*, var också målare och den som lade grunden till den moderna indiska konsten. Vid sidan om skrev han barnböcker, och en av hans barnböcker är särskilt intressant ur svensk synvinkel. Boken heter *Buro Angul* (Tumme Liten), och handlar om en liten pojke, som var mycket elak mot djur.

Ganesh, guden med elefant-huvudet, uttalar en förbannelse över pojken som bara blir fem centimeter lång. Handlingen kretsar kring pojkens resa på gåsrygg över Bengalen. Resan är nödvändig för att bli kvitt förbannelsen.

Likheten med *Nils Holgerssons underbara resa* är mer än en tillfällighet. *Buro Angul* kom ut bara några få år efter *Selma Lagerlöfs* bok, och det verkar som om han knyckt idén från henne. Men enligt bengaliska litteraturhistoriker (som naturligtvis inte vet särskilt mycket om svensk litteraturhistoria) är boken baserad på en bengalisk folksaga.

Utmanade religiös ortodoxi

En annan stor författare med namnet Chatterjee var *Saratchandra* (1876-1938). *Saratchandra* skrev om det indiska samhället som det var under hans livstid och i många avseenden fortfarande är idag. *Saratchandra* var särskilt intresserad av hur samhällsproblem påverkade den traditionella indiska storfamiljen.

Han skrev 20 romaner och hälften handlar om den kontroversiella frågan om änkers rätt att gifta om sig. Bland ortodoxa hinduer får inte en högkastig änka gifta om sig. Istället ska hon ge bort alla sina smycken, klä sig i vitt, bara äta ett mål mat om dagen och nöja sig med att vänta tålmodigt för att bli återförenad med sin make i himmelen.

Den vanligaste intrigen är lätt att gissa sig till: Ung vacker änka blir kär. För att finna lycka måste hon och hennes älskade trotsa samhällets kastregler. I *Saratchandra*s romaner slutar sådana kärleksaffärer aldrig lyckligt. *Saratchandra* var realist.

Domestic dramas av typen som *Saratchandra* skriver är mycket indiska eftersom de skapas ur konfrontationen mellan två olika världsåskådningar – den västerländska och den traditionellt hinduiska. Den här sortens intriger är fortfarande mycket vanliga i indiska filmer.

Huvudpersonerna i *Saratchandra*s böcker tillhör alltid den västerniserade eliten. Trots detta skriver han med stor sympati om andra klasser i det indiska samhället, och om offer för socialt och ekonomiskt förtryck.

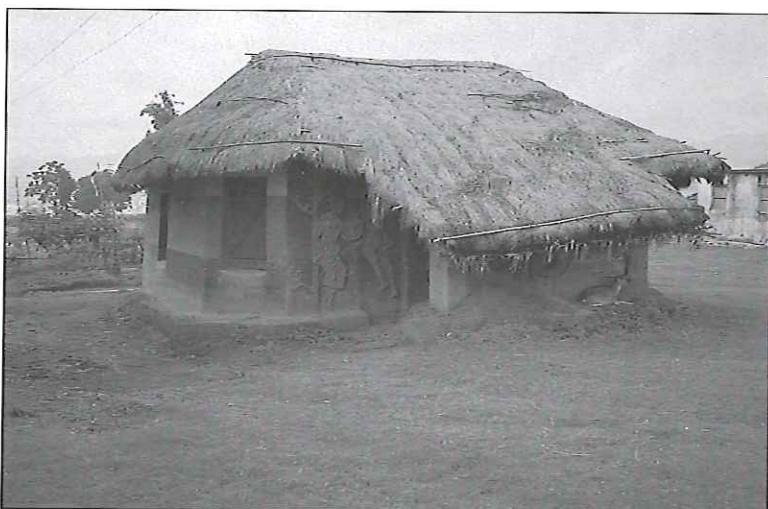
Hans böcker är fortfarande mycket populära och har översatts till nästan alla andra indiska språk. Han var en av de första indiska författare som kunde försörja sig på sitt författarskap.

Det skulle vara lätt att räkna upp trettio eller fyrtio andra betydande bengaliska författare men här får vi nöja oss med att nämna några få.

En av de mest välkända bengaliska romanerna är *Pather Pancali* (Vägens Sång), som blev berömd tack vare att den filmades av *Satyajit Ray* 1951. Filmen var *Rays* första och blev en världssuccé. Originalromanen, som är översatt till engelska, franska, tyska och ryska, skrevs av

Gudinnan Kali som hon framställdes av en anonym Calcutta-konstnär ca år 1875.

VÄND!

Bibhutibhusan Bandyopadhyays vackra hus finns bevarat i byn Ghatsila i Bihar. Det var här han skrev Pater Panchari, som senare filmatiserades av Satyajit Ray.

Foto:
LARS EKLUND

Bibhutibhusan Bandyopadhyay (Banerjee), som levde 1899-1950.

Som många andra bengaliförfattare var Banerjee mycket produktiv, kanske för produktiv. *Pather Pancali* (man översätter inte titeln) skrevs 1929 och är mer eller mindre självbiografisk. Banerjee, liksom bokens hjälte Apu, var son till en fattig bypräst och boken berättar om Apus uppväxt på den bengaliska landsbygden.

Banerjee visar stor psykologisk insikt i sitt sätt att beskriva hur Apu upptäcker världen omkring sig. En nyckelscen i boken (och kanske den mest kända scenen i filmen) berättar om hur Apu ser sitt livs första tåg.

I bengalisk såväl litteratur som film är tåget en ofta förekommande symbol. I många noveller utspelas hela handlingen i en tågkupé. I Bengalen är tåget en frihetsymbol, ett teknologiskt under som hjälper en att fly ifrån den gråa vardagen.

Efter *Pather Pancali* skrev Bibhutibhusan en efterföljare som också filmades av Satyajit Ray i två delar. Hans senare romaner blev inte så lyckade, mest på grund av att Bibhutibhusan blev alldeles för intresserad av det ockulta. Förutom romaner skrev han också utmärkta noveller.

Kämpar mot fördomar i byn

En annan Banerjee (eller Bandyopadhyay) med förnamnet **Manik** var en författare av en helt annan sort. Han föddes 1910 och dog 1956. Manik växte upp i Östbengalen, dagens Bangladesh, där handlingen i hans två bästa romaner utspelas sig: *Boatman of the Padma* (1936), översatt till engelska 1948 – och senare även till svenska – samt *The Puppet's Tale*, översatt till engelska 1968.

Sistnämnda titeln bygger på en berömd replik i romanen: "Vi är marionetter och någon får oss att dansa utan att själva synas." Hjälten i *The Puppet's Tale* är en läkare som jobbar i en östbengalisk by där han kämpar emot det gamla samhällets fördomar. Detta tema är som tidigare nämnts mycket vanligt i bengalisk litteratur.

Samaresh Basu, som dog för några år sedan, var en av Västbengalens främsta nutidsförfattare. Som många andra var han mycket produktiv. Ibland verkar det som om bengaliförfattare publicerar flera böcker varje år, och författare som har publicerat femtio eller hundra böcker är inte ovanliga.

Vad som gör denna produktivitet ännu mera förvånansvärd är det faktum att de flesta författare också har heltidsjobb vid sidan om; exempelvis som läkare eller med reklam. Det sägs att man inte blir rik på att vara författare i Västbengalen. Däremot blir bokförläggare det.

Samaresh Basu skrev över 60 romaner, över 200 noveller och fem pjäser. Som många andra bengaliska intellektuella var han kommunist och fängslades 1949 för il-

legala politiska aktiviteter. Men det är definitivt ingen nackdel att vara kommunist i Västbengalen, där delstatsregeringen har styrts av kommunister i två decennier.

Där utgör kommunister etablissemang. Det är intressant, att kommunister har haft regeringsmakt bara i tre indiska delstater, Kerala, Tripura och Västbengalen. Kerala har det högsta antalet läskunniga i Indien. Västbengalen kommer på andra plats. Calcutta är för övrigt Indiens måhända mest intellektuella stad: 70 procent av befolkningen är läskunnig och man publicerar över 40 dagstidningar på sju olika språk.

Intressanta intriger

Samaresh Basu är en mycket realistisk författare och visar stor skicklighet i konsten att hitta på intressanta intriger. I början av karriären anklagades han för att skriva pornografi, och en av hans första romaner, *Bibar* (Grottan) blev bannlyst.

I *Sabuj Bane Agun* (Eld i den Gröna Skogen) från 1976 berättar han om en pensionerad polismans möte med en kriminell pojke, en värsting från Calcuttas slum. Polismannen är i början en välmenande filantrop, som i slutet kommer till verklig insikt i pojakens situation.

I *Mahakaler Rather Ghora* (Ödesvagnens Hästar) från 1977 gäller temat en stamhövdings återkomst till sin by efter år i fängelse, som han dömts till för att ha deltagit i det maoistiska naxalittupproret. Ex-fången upptäcker till sin förvåning, att hans forna kamrater har låtit sig korrumpas av regeringen med mark och hus. Nöjda med förbättringarna i sina liv har de förlorat intresset för revolutionen och vill inte ha med honom att göra. Naxalittupproret i norra Västbengalen i slutet av 60-talet fick för övrigt ett mycket ironiskt slut; det var ett kommunistiskt bondeuppror som slogs ner av en kommunistisk delstatsregering.

Bangladeshisk litteratur

Calcuttas hinduer hade länge monopol på bengalilitteratur. Men under senare år har Bangladesh kommit in i bilden mer och mer. Bangladesh har en nationalskald, **Kazi Nazrul Islam**, som somliga hävdar är större än Tagore.

För att uppskatta Kazi Nazrul måste man dock kunna läsa bengali. Man säger ofta att en viss poet inte går att översätta; i Kazi Nazruls fall stämmer detta. Däremot har dikter av den bangladeshiska poeten **Jasimuddin** (som dog 1976) översatts till flera europeiska språk. Han är mycket populär i Bangladesh, där många av hans dikter har blivit folksånger.

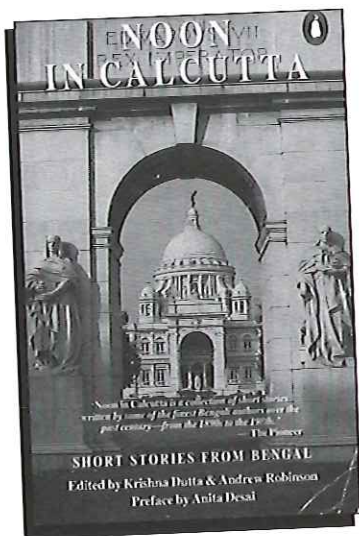
En annan känd bangladeshisk författare är **Abu Ishaq** (född 1926), vars mest kända roman är *Suryadighal Bari* (Det förtrollade Huset) som kom ut 1955. Romanen handlar om Jaygul, en enkel kvinna, som är tvungen att jobba för att försörja familjen samtidigt som männen i byn kräver att hon följer islams purdahregler att bära slöja och hålla sig så mycket som möjligt i hemmet.

På så sätt blir hon tvungen att välja mellan svält eller lydnad. Boken har blivit internationellt uppmärksam, men tyvärr är det mestadels i Östeuropa man visat intresse för romanen. Den finns översatt till flera slaviska språk.

Under 1920-talet uttalade en engelsk professor ett bevingat ord som bengaler aldrig har tröttnat på att citera: *There are two languages in the British empire which possess first-class literatures: English and Bengali*. Detta var ingen överdrift.

William Smith

Professor i indologi vid Stockholms universitet.
Artikeln tidigare publicerad i bengaliska tidskriften Uttārapath.

Litterär nyckel till bengaliskt samhälle

NOON IN CALCUTTA. Short stories from Bengal, edited by Krishna Dutta & Andrew Robinson.
Penguin 1992

För den som vill lära känna en kultur på djupet finns få bättre sätt än att läsa skönlitteratur av författare med sina rötter i den kulturen. Inte minst stämmer det när det gäller Bengalen, vars kultur har så många komplicerade rottrådar, där historia, religion, frihetskamp och sociala villkor vävts samman på ett sätt att det krävs mycket kunskap för att förstå hur allt hänger ihop. I skönlitteraturen ges de nycklar som behövs för att få den förståelsen.

Problemet när det gäller Bengalen har dock varit att flertalet betydande författarskap, **Rabindranath Tagore** undantagen, aldrig översatts till andra språk. Storheten hos de författare som **William Smith** berättar om sin artikel här intill har därför inte uppmärksamats utomlands.

Men **Krishna Dutta** och **Andrew Robinson** som med frenesi ägnar sig åt att råda bot på okunskapen om bengalisk litteratur har i en utsökt antologi översatt och sammanställt noveller av cirka 25 författare som haft särskild betydelse inom den bengaliska litterära traditionen under de senaste 100 åren. Urvalet har gjorts intelligent. Genom texter från olika decennier och av författare med skiftande bakgrund lär man känna olika aspekter av bengaliskt liv, från såväl landsbygden som det hektiska storstadslivet i Calcutta.

I en introduktion berättar dessutom Dutta och Robinson kunnigt om författarna som ingår i antologin och sätter deras författarskap i relation till den historiska utvecklingen. Ett förord av **Anita Desai** förhöjer ytterligare kvaliteten på denna utmärkta bok.

Lars Eklund

Celebert indiskt författarbesök i Sverige

I oktober kommer en grupp indiska författare att besöka Sverige, som ett slags svar på det svenska författarbesöket i Indien i fjol då bl a SYDASIENS medarbetare **Tomas Löfström** och undertecknad deltog (vår rapport från resan fanns i SYDASIEN 2/96).

Med i gruppen fanns då även flera svenska författare som aldrig tidigare satt sin fot i Indien. På samma sätt har nu en indisk grupp bestående av ett tiotal författare, dramatiker och skribenter, plus några reserver valts ut – några är redan bekanta med svenska förhållanden, andra har aldrig tidigare varit här.

Populär bland massorna

SYDASIEN vet redan vilka namn som är aktuella och kan härmed presentera de indiska gästerna: **Balchandrah Chullikad** är en malayalam-poet från Kerala i södra Indien, med ett förlutet som vänsterman och känd som otrolig orator som går hem hos de stora massorna likväl som de intellektuella, hans diktsamlingar heter *18 poems* (1980), *Amavasi* (1982), *Gazal* (1987), *Manasandaram* (1994).

Teji Grover är hindi- och punjabipoet och man finner henne i New Delhi, det ryktas att hennes lyrik eventuellt kommer att översättas till svenska, hennes diktsamlingar hitintills är: *Jaise Prampara Sajate Hue* (1982), *Yeha Kucch Andheri Aur Tikhi Hai Nadi* (1983), *Lo Kaga Sambari* (1994) men hon finns även med i flera engelskspråkiga antologier.

Den engelskspråkige **Mukul Kesavan** hör till den nyaste vågen av indiska författare, han är medelålders tvåbarnsfar och historielärare i New Delhi, och han gjorde uppmärksammad debut 1995 med sin *Looking Through Glass*.

Pratibha Nandakumar är kannada-poet från Bangalore med tre böcker bakom sig, dessutom har hennes dikter översatts och publicerats i flera antologier, bl a på engelska i översättning av **A K Ramanujan**.

Rukmini Bhaya Nair är poet samt därtill språk- och litteraturforskare i New Delhi där hon bl a undervisar i lingvistik på universitetet, hon skriver på engelska och har givit ut diktsamlingen *The Hyoid Bone* (1993) samt ett teoretiskt verk, *Narrative Norms, Conversational Conventions*.

Prabodh Parikh är författare från Gujarat och skriver följaktligen på gujarati.

Mr **Prasanna** är en välkänd indisk teaterregissör, dramatiker och skribent, han arbetar för National School of Drama i New Delhi där han bl a regisserat en uppsättning av *Tughlaq*, och han har också sitt

eget center, Kavi-Kavya, i byn Heggodu i hemstaten Karnataka, där han jobbar för att förbättra de lågkastigas levnadsvillkor (om **Prasanna** kan man läsa mer i en lång artikel i den svenska teatertidskriften entré 1/97), och han ger ut en kulturtidskrift på det sydindiska språket kannada.

Ramakanta Rath är poet från Orissa, ledare för den här författargruppen och ett känt namn i Sahitya-akademisammanhang, då han därstädes är vice ordförande och till yrket byråkrat, hans sex diktsamlingar på oriya heter: *Kete Dinara* (1962), *Aneka Kotari* (1967), *Samdigha Mrigaya* (1971), *Saptama Ritu* (1977), *Sachitra Andhara* (1982), *Sri Radha* (1985, har senare även översatts till hindi).

Abdul Rasheed är muslimsk författare från Karnataka, dock numera bosatt i Mumbai.

Besökets indiske samordnare, **K Sat-chidanandan** är malayalampoet och även en av Indiens mest kända översättare av lyrik, till och från malayalam. Han har bl a översatt **Pablo Neruda**, **Bertolt Brecht** och **Kazi Nazrul Islam**. Bland femtontalet poesiböcker som han själv författat kan nämnas *Anchu Sooryan* (1971) och *Atmagita* (1972).

Han har också publicerat en samling pjäser, *Sakthan Thampuram*, samt flera volymer med kritiska essäer, inklusive *Kurukshetra* (1970). Tidigare var han chefredaktör för den indiska litteraturakademins prestigefyllda tidskrift *Indian Literature*, men alldeles nyligen utsågs han till litteraturakademins sekreterare.

Som synes är det många helt obekanta namn, men i SYDASIEN 3/97 hoppas vi kunna berätta allt som är värt att veta om dem alla, inklusive sandalnummer om möjligt.

Turné genom Sverige

I Sverige kommer de att göra en ungefär fyra veckor lång rundresa, med bl a besök i Stockholm (författarafton på ABF-huset tisdagen den 14 oktober), Uppsala, Gotland (besök bl a på Östersjöns Författar- och översättarcentrum), Värmland, Strömstad, Kungälv och Göteborg.

Besöket i Göteborg kommer att sammanfalla med årets Bok- och biblioteksmässa där de indiska författarna kommer att medverka i ett par större seminarier samt framträda i mässhallarnas Speakers Corner och Författarförbundets monter. Mer därom i nästa nummer.

Zac O'Yeah

Klappjakten på tamiler fortsätter

Läget för Sri Lankas tamilska flyktingar blir alltmer outhärdligt samtidigt som själva kriget når nya toppnoteringar. Och det politiska våldet skördar alltför offer också utanför krigsområdena i landet.

Kriget mellan den tamilska Tigergerillan LTTE och de lankesiska regeringsstyrkorna har gått in i ett nytt intensivt skede. Gerillan verkar underjordiskt på Jaffnahalvön sedan regeringen intog staden Jaffna för ett år sedan. Och på andra håll i norr och i öster råder fullt krig.

I februari inledde armén Operation Edibala (Stor kraft) längs vägen mellan Vavuniya och Mannar i nordväst. Det är den tredje största offensiven sedan 1991, och den resulterade bland annat i att regeringen kunde inta ett 1.000 kvadratkilometer stort område som LTTE behärskat i 15 år.

LTTE drar sig tillbaka på sedvanligt gerillamanér, men inte mer försvagt än att man kunde bombardera Vavuniya med artilleri som man erövrade när man intog armébasen i Mullaitivu i juli förra året.

Bara ett exempel

Landshövdingen i Vavuniya uppger att 15.000 människor flytt Operation Edibala och att uppemot 1.500 flyktingar kommer till Vavuniya varje dag. 6.000 tvingades lyda arméns order om att ingen får uppehålla sig inom 1,5 km från vägen mot Mannar.

Ytterligare 15.000 människor har flytt norrut medan 13.000 tagit sig till kyrkan i Madhu, katolikernas viktigaste helgedom i landet. Och de som flyr, oavsett åt vilket håll, kommer i bästa fall till läger som dock redan är överfulla av flyktingar från tidigare. Och detta är bara ett, aktuellt exempel på flyktingsituationen i Sri Lanka.

Ett annat är hamnstaden Trincomalee i nordväst där det finns drygt 13.000 flyktingar från Vavuniya. Ett antal av dem väntar på båttransport norrut till tamildominerade områden. Men bara 440 får transport var fjärde dag medan det väller in 300 flyktingar från Vavuniya till Trincomalee varje dag!

Flyktingsituationen i landet är en mar- dröm för myndigheter och flyktingorganisationer. Lägg därtill de omkring 450.000 flyktingar som följt med gerillan när militären intog Jaffna.

Och i det regeringskontrollerade Jaffna lever den kvarvarande befolkningen i skräck. Armén gör ständiga razzior och tar in civila som sen aldrig hörs av. Man saknar uppgifter om vad som hänt 700 personer som armén anhållit i Jaffna sen man tog

över. Och de som samarbetar riskerar att avrättas av LTTE. De så kallade gatulyksmorden har återinförts i Jaffna. Misstänkta samarbetsmän binds vid stolpen, skjuts eller bränns till döds av ett brinnande bildäck kring halsen.

Tömnda gator

Folket i Jaffna är dessutom isolerat från omvärlden. Den enda telefonlinjen till utlandet är trasig och det råder brist på allt. Skräcken för arméns hämndaktioner gör att gatorna töms redan kl 18 och folk flyttar ihop för att känna sig säkrare.

Invånarna får ställa sina förhoppningar till det hjälpprogram som regeringens Återuppbyggnadsmyndighet lagt för Jaffna: Förbättrad infrastruktur och utrustning och läkare till sjukhuset i Jaffna. Man tänker rekrytera 100 läkare från Indien på två-årskontrakt!

Uppgiften om halvmiljonen flyktingar i LTTE-områdena är alarmerande. Mycket lite hjälp når fram och dödstaten är höga.

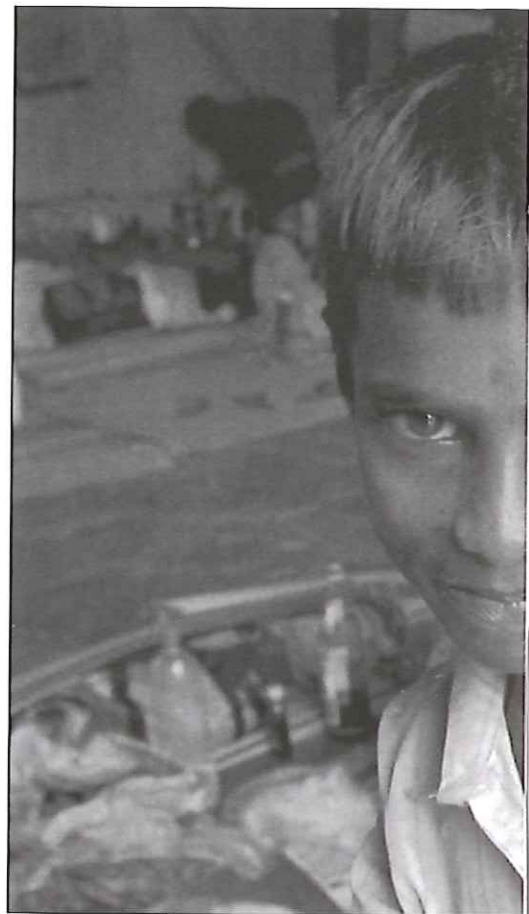
Men också de som flyr landet råkar illa ut. Det senaste drunkningstillbudet berättar att mer än 130 tamilska flyktingar drunknade när deras överlastade trålare välte ca 25 sjömil norr om Mannar på väg mot Indien.

I en räddningsaktion lyckades LTTE rädda 22 människor. Det moderata tamilska partiet i parlamentet, TULF, har i ett skarpt brev till president **Chandrika Kumaratunge** protesterat mot att den svält, sjukdom och död som råder bland flyktingarna i Vavuniya är oacceptabel och ett skäl för flyktingarna att söka sig ett än värre öde.

Regeringen skyller i sin tur på LTTE som man anklagar för att ha organiserat 19 februari-flykten till Indien för att dra in Indien i konflikten.

Jakt på flyktingar

I Indien jagas LTTE-sympatisörer sedan organisationen bannlysts – i maj 1992 efter mordet på **Rajiv Gandhi**. Den nye chefsministern i Tamil Nadu, **M Karunanidhi**, varnade i januari för att stöd till den tamilska Tigergerillan betraktas som förräderi och behandlas därefter. Men det är ett problem som inte går att bortse från att det finns 70.000 flyktingar från Sri Lanka i Indien. 8.000 av dessa är nyanlända.

I Colombo, Sri Lankas huvudstad, rapporteras armén förbereda en ny offensiv i norr. Den här gången handlar det om vägen rakt norrut från Vavuniya, den mot Kilinochchi, en väg som kontrolleras av gerillan. Och i Colombo fortsätter säkerhetsstyrkorna jakten på gerillasympatisörer bland stadens 150 000 tamilska flyktingar och bland de bofasta tamilerna.

Samtidigt presenterar en undersökningskommission sensationella uppgifter om vilka som låg bakom mordet 1988 på den nuvarande presidentens man, skådespelaren och vänsterpolitikern **Vijaya Kumaratunge**. Kommissionen pekar ut förre presidenten **J R Jayewardene** och hans säkerhetsminister, **Ranjan Wijeratne**.

I samband med lokalval har det i södra delarna av landet begåtts våldsdåd. Bland annat har en parlamentsledamot för regeringspartiet mördats, enligt uppgift av en ledamot för det förra regeringspartiet UNP. Kritiker menar att denna tendens sjösattes under UNP:s och Jayewardenes tid vid makten då "kontraktmördare och bombmän till och med fick plats i regeringspartiets verkställande utskott".

Amnesty protesterar

Såväl Amnesty som det brittiska flyktingrådet har slagit larm i dagarna. Amnesty säger att antalet "försvinnanden" i Sri Lanka nu är det högsta sedan dödspatrullernas härjningståg kring 1990. Och Amnesty pekar på de nära 700 som har försvunnit i Jaffna sedan armén tog över. "Att över 600 kan försvinna på ett år trots att rege-

DEXTER CRUEEZ/PRESSENS BILD

Hundratusentals civila har flytt stridsområdena i norra Sri Lanka. Situationen är svår överallt där flyktingarna befinner sig. Pojkarna befinner sig i ett transitläger i Vavuniya.

ringen säger att den tagit itu med problemet är oerhört anmärkningsvärt", skriver Amnesty.

Brittiska flyktingrådet besökte Sri Lanka i december och fann att ingen plats i norr är säker för de tamilska flyktingarna. Rådet menar att regeringens ansträngningar att hävda de mänskliga rättigheterna går långsamt vilket har gjort att i synnerhet säkerhetsstyrkornas brott mot dessa rättigheter fortsätter med godtyckliga gripanden, fängslanden utan rättegång och tortyr.

I England lever dock de tamilska flyktingarna under press, och flyktingrådet har värdjat till sin regering att ompröva sin hållning.

Men ett antal tamiler sitter i skyddshäkte i England och 16 av dem har inlett en hungerstrejk i protest mot att de kan sitta fängslade utan att vara misstänkta för brott, utan tidsbegränsning och utan rättighet att juridiskt pröva sina häkten.

Det är en mycket anmärkningsvärd situation som dock inte är ovanlig. Inrikesministern säger att man har goda skäl att skyddshäka ca 180 flyktingar, men vilka vill varken hon eller departementet uppge. Däremot togs ett beslut i november 1996 att flyktingar inte ska vara berättigade till socialhjälp.

Allt fler fängslade flyktingar

I EU används skyddshäkte av flyktingar alltmer som en avskräckande metod. Sammanlagt kom ca 240.000 flyktingar dit

under 1996, varav ca 10.000 från Sri Lanka.

EU förbättrar sina murar också genom det nya begreppet "ett säkert tredje land" dit de kan förpassas. Dessutom har man gjort begreppet flykting snävare genom att utesluta dem som flytt från förföljelse från andra grupper än de regeringsanknutna i hemlandet. De som flyr undan en gerilla blir alltså inte betraktade som flyktingar.

Sverige har skickat tillbaka flyktingar från Sri Lanka direkt hem igen. Sverige betraktas som ett av de mest restriktiva länderna vad det gäller flyktingar från Sri Lanka. Sverige tillämpar också skyddshäkte av flyktingar som inte misstänks för brott och har inte heller något emot att sätta barn i skyddshäkte.

Trots ihärdiga förnekanden har också Invandrarverket och UD, inklusive ambassaden i Colombo, i praktiken visat att man diskriminerar tamiler. På ambassaden i Colombo vet man t ex hur man tar reda på att någon är tamil och för den personen är det därmed helt omöjligt att få visum till Sverige, hur goda skälen än är.

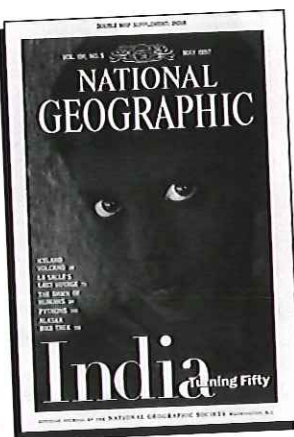
Sverige har inte mycket att vara stolt över när det gäller konflikten i Sri Lanka eller flyktingarna därifrån.

Men kriget i Sri Lanka fortsätter, ett krig där tre av fyra döda är civila. För krigets offer, för flyktingarna och för många andra i landet är lidandet onämnbart och omätligt.

Thomas Bibin

Jubileumsnummer som heter duga

Det är ett jubileumsår utan like i södra Asien i år. Indien och Pakistan fyller 50 år i mitten av augusti, och i Bangladesh firas ännu 25-årsminnet av frigörelsen från Pakistan. Något som inte kommer att gå spårlost förbi. En rad tidningar runt om i världen planerar just nu för jubileumsnummer.

Den amerikanska tidskriften National Geographic är tidigt ute. En stor del av majnumret ägnas Indien, och i traditionell National Geographic-stil är det ett imponerande material man presenterar.

Enastående bilder av Steve McCurry, välkänd frilansfotograf som specialiserat sig på Asien, kompletteras med en väl-skriven text av Geoffrey C Ward, upp-vuxen i New Delhi på 1950-talet och som nu återvänt till sin barndomsstad. Och till detta en fullständigt fräsch och uppdaterad karta över södra Asien, komplett med fysiska, ekonomiska och historiska specialkartor. Oerhört professionellt utfört.

I oktober kommer dessutom National Geographic att uppmärksamma Pakistan, som liksom det moderna Indien föddes 1947.

Först ut att uppmärksamma det stundande 50-årsjubileet var dock faktiskt SYDASIEN. Redan för två år sedan, i nr 2/95, lät vi vår högt värderade medarbetare Karl Reinhold

Haellquist skriva om det moderna Sydasiens födelse 1947, om frihetsskampen och den dramatiska utvecklingen före och efter Indiens och Pakistans självständighet.

Vi har fortfarande tidningar kvar. Ring och beställ, 046-13 35 68. Priset är 35 kronor per ex, vid köp av mer än 10 ex erbjuds 25 procents rabatt.

För den som har tillgång till Internet ges ett smakprov på innehållet, på adressen: <http://sunsite.kth.se/DDS/tv/lund/sydas-avgorandet.html>

Lars Eklund

Dödlig attraktion

Delhibornas kärlek till bilar och ett ökande behov av masskommunikationer kräver sin dödliga tribut.

Fredagen den 30 november skulle ha blivit en stor dag för systrarna **Ridima** och **Aditi Jain**. De två tonåringarna, studerande vid Mater Dei Convent school i New Delhi, skulle ha stått på scenen i samband med firandet av skolans årliga högtidsdag. Men precis innan ridån gick upp fick Ridima och Aditi bud om att deras farfar, far, mor och femåriga lillebror omkommit i en trafikolycka. Bilen familjen färdats i, på väg till skolan, hade kraschats av en fortkörande BlueLine buss – en olycka som krävde sju liv och skadade ytterligare 18.

– Busschauffören, som undkom oskadd och flydde platsen till fots, hade kört alldeles för fort, minns **Umar Singh**, en busspassagerare som själv ådrog sig en skada i huvudet.

– Och konduktören var upptagen med att småprata med sin medhjälpare.

En annan busspassagerare, **Harpreet Singh**, staplade med brutet ben till ett närbeläget sjukhus för att slå larm om hjälp. Snabbt skickades två ambulanser till olycksplatsen, och hämtade 17 skadade. Två av dessa avled senare.

– Jag hade förr många ambitioner, men om det nu fanns något jag kunde påverka i livet så vore det att sätta stopp för dessa mördare som trafikerar gatorna, säger 16-åriga Aditi Jain i dag.

Världens högsta dödlighet

Med uppskattningsvis sex personer som omkommer varje dag i trafikolyckor håller tragedier som den som drabbade familjen Jain på att bli vardagsmat i New Delhi. Under 1995 dödades totalt 2 003 personer i 7 216 trafikolyckor – vilket innebär att staden har världens högsta dödlighet i förhållande till antalet olyckor.

Den exemplariska huvudstadens breda gator och eleganta boulevarder – en gång nationens stolthet – översvämmas numera av en

BlueLine-bussarna har i folkmun döpts om till "Redline" på grund av deras blodiga framfart

flod av fordon, släppt fri som en följd av de ekonomiska reformerna. På Delhis gator kör i dag omkring fler bilar och skotrar än det gör i Mumbai, Calcutta, Chennai och Bangalore tillsammans, eller mer än 2,7 miljoner motorfordon – jämfört med 200 000 år 1970. Och ökningstakten är 14 000 fordon i månaden, vilket snabbt håller på att förvandla Delhi till en dödsbringande mardröm på hjul.

I den hektiska ITO-korsningen i centrala

Delhi bär trafikpoliserna rutinmässigt gasmasker som skydd mot rusningstimmarnas avgasutsläpp i vad som nu räknas som världens näst mest förorenade stad.

Statistik på affischpelare

På en affischpelare som transportdepartementet satt upp intill förs statistik på antalet dödsoffer för dagen. I mitten av 1996 hade mer än 1 300 personer dött i trafiken. Delhi

Foto: MARCUS OLENIUK/REVIEW

Delhis trafik. Varje dag omkommer sex personer i trafikolyckor i huvudstaden. Nu startar en kampanj för att få stopp på trafiktragedierna.

förefaller att befinna sig på kollisionskurs med sig självt, understött och förvärrat av en nästintill total likgiltighet för trafikregler.

En typisk gatuscen i Delhi innesluter ett mikrokosmos av Indien, en fungerande anarki där modern nation och uråldrig civilisation möts öga mot öga i ett svårförenligt möte mellan sekler. Allestädes närvarande Maruti kompaktbilar, tillverkade i samarbete med Suzuki och numera den indiska medelklas-

sens populäraste statussymbol, väjer för enstaka åbakiga elefanter och knarrande oxkärror; pendlarbussar med skrikande signalhorn dånar som skenande ångvältar förbi knarrande skotrar; svarta och gula trehjuliga autorikshor surrar likt ilska bålgetingar kring vilsekomna kor, alltmedan gräshoppsvärmar av cyklister ilar genom en böljande massa av fotgängare som svämmar över trottoarerna och tvärs över gatan.

Delhi har uppskattningsvis 17 olika typer av fordonstransporter – motordrivna eller dragna av djur och människor – som trafikerar varje tänkbar vägsträcka vid nästan alla tidpunkter på dagen. Kaoset förvärras dessutom av att en stor del av Delhis gatuanvändare, i synnerhet buss- och lastbilschaufförer, utgörs av nyanlända arbetssökande från landsbygden i de angränsande delstaterna

VÄNDI

FORTS.

Haryana, Uttar Pradesh och Rajasthan. De är inte vana vid trafikförhållandena i storstadsmiljön.

Många köper falska körkort på den livliga svarta marknaden, där priset uppgår till 500 rupier styck. Myndigheterna ser till stor del genom fingrarna med den farliga hanteringen; Delhis trafikpolis är hopplöst underbemannad med endast åtta polismän per 10 000 fordon, jämfört med 37 i Mumbai, 36 i Chennai och 45 i Calcutta. *Jo marzi karo* – Gör som du vill – är i allt stigande grad den enda fungerande trafikregeln i Delhi.

– Den starkes rätt utgör filosofin för Delhis förare, säger **Satya Sheel**, chef för Tulika Advertising, en annonsbyrå som står bakom en kampanj för att befrämja trafiksäkerheten i huvudstaden.

– Ju större fordon desto mindre medveten är föraren om mindre fordons rättigheter. Bussar terroriserar bilar, bilar terroriserar skotrar, som i sin tur terroriserar cyklister. Om en förnuftig person försöker följa reglerna skulle han inte komma någonstans. Att få körkort i Delhi innebär en formlig rätt att döda, och överträdarna slipper undan.

Gratis bok till körkortselever

Som en del av kampanjen, som är sponsrad av såväl transportdepartementet som Maruti Udyog, tillverkare av de Marutibilar som ironiskt nog i hög grad bidragit till att skapa stadens trafikchaos, ingår en handbok för trafiksäker körning. Boken delas ut gratis till alla som ansöker om körkort i Delhi.

– Det finns ett trängande behov av att ta situationen på allvar, och då inte bara på regeringarnivå, säger **Jagdish Khattar**, Maruti Udyogs verkställande direktör.

– Organisationer måste engageras och sätta igång arbetet med förbättrad trafiksäkerhet. Det är något som måste åtgärdas på två sätt, genom utbildning och genom lagstiftning.

Andra röster stämmer upp i Khattars kritik av Delhitrafiken. **Yuri Suri**, före detta stridsplanspilot, nu skivpratör på radio, utnyttjar sitt populära program för att driva sitt säkerhetsbudskap:

– Jag brukar fråga mina lyssnare, som kör genom rusningstrafiken, om "ni befinner er i den blodiga filen?"

Chefen för Delhis trafikpolis **Ujjwal Mishra** tror att växande medvetenhet bland allmänheten redan kan ha hjälpt till att vända den farliga trenden i stadstrafiken. Han citerar ett aktuellt cirkulär till personalen som utfärdats av Minibuss-

operatörernas förbund, med 90 medlemmar, och en av stadens åtta större sammanlutningar av privata bussägare. I skrivelsen listas fem "budord", som måste åtlidas "strikt". Viktigaste punkter bland dessa är förmodligen att stoppa förare från onödiga omkörningar och att överstrida hastighetsbegränsningarna.

Än så länge förefaller dock sådana påbud ha fått ringa effekt. En slumpartad kontroll som transportdepartementet nyligen lät genomföra påvisade mer än 200 regelöverträdelser av privata bussar på en enda dag. Tjänstemän anför försvar för sin oförmåga att stoppa sådan nonchalans mot regler:

– Vi har bara 130 anställda för att övervaka nästan 3 miljoner fordon, säger en talesman för transportdepartementet. Och brist på personal är inte det enda problemet. En passagerare på den BlueLine buss som välte den 14 december, då 14 personer skadades, förklarar:

– Alldeles innan olyckan hörde jag hur föraren öppet skröt om hur han betalade hafta (mutor en gång i veckan) till polisen och andra ämbetsmän för att ostraffat kunna göra vad som helst.

För fyra år sedan introducerades som ett komplement till det statligt ägda Delhi Transport Corporations otillräckliga fordonspark ett privat bussbolag, BlueLine. Med sina öronbedövande och olagliga signalhorn och sin vårdslösa fortkörning – för att reducera körtider och öka vinsterna – har BlueLine allmänt kommit att betraktas som en formlig dödsmaskin på Delhis gator. Dess blodiga framfart har förlänat bolaget öknamnet "Redline".

Sedan de privata bussarna började köra har de svarat för nästan ett tusen döda, en förfärande hög siffra med tanke på de privata bussarnas låga andel av det totala antalet fordon.

– Bussägarna sitter på lösningen: Bara de kan få ett slut på dödandet, som i huvudsak beror på deras girighet efter höga dagsförtjänster. Det säger polischef **Mishra**.

Delhis regionala transportminister **Rajendra Gupta** tillägger:

– Jag är född optimist och tror att de kan klara det – låt oss bara ge dem tid.

Knappt två timmar innan en stor del av familjen Jain utplånades av en BlueLine buss hade transportministern utlovat "skärpta åtgärder" gentemot vårdslösa bussförare, bland annat ska fordonen kunna konfiskeras. Men trots att cirka 300 bus-

sar – inklusive den som dödade familjen Jain – hittills tagits i beslag, ges det snabbt tillstånd för ersättningsbussar för att täcka pendlarnas behov. Och dödsiffran fortsätter att stiga.

Många av bussarna registreras under falska namn, något som kallas för benami. Det innebär att det är nästan omöjligt att följa upp bussbeslagen med rättsliga åtgärder. Därtill är så gott som alla privata bussar finansierade med banklån. Beslagtagandet drabbar därför bara banken och inte den förmente ägaren – som i stället kan bekosta ett nytt fordon från en annan bank under ett annat namn.

Har slutat reagera

Delhiborna verkar ha utvecklat en apatisk fatalism när det gäller BlueLine-bussarnas framfart. Förr brukade ofta bussolyckor resultera i upplopp där mobben satte eld på det felande fordonet och föraren misshandlades. Men de senaste månaderna har sådana vredesytringar lyst med sin frånvaro.

– Det är nästan som om allmänheten slutat reagera och kommit att acceptera olyckorna som oundvikliga, säger **Harsh Aggarwal**, regelbunden pendlare med BlueLine. Aggarwal liksom tusentals andra pendlare upplevde hur det kändes att packade som sardiner kämpa för ståplats i en utkommenderad nödflotta av statliga bussar när BlueLine-bussarna i mitten av december gick i strejk, som en protest mot myndigheternas försök att disciplinera dem. Den strejk "på obestämd tid" som man hotade med avblåstes efter två dagar. Detta efter transportminister **Guptas** löfte till

ägarna om en "väl villig behandling" av deras fall.

Samma dag som strejken upphörde dödade BlueLine två människor. En opinionsundersökning som genomfördes strax efter strejken visade att 95 procent av Delhiborna upplevde att den officiella kampanjen mot BlueLines härjningar i själva verket

utgjorde ett försök att dölja myndigheternas oförmåga – eller ovilja – att sätta stopp för BlueLine.

– Utpressning av bussägarna som sker ute på gatan har upphört att vara en nyhet, säger **Mani Pande**, reporter som skriver om trafikfrågor på dagstidningen Pioneer.

Samtidigt fortsätter den dagliga dödsiffran att stiga, ett grymt stöd för dem som argumenterar för att den enda långsiktiga lösningen för trafiken i Delhi ligger i ett masstransportsystem. Men trots att en hög bana på räls då och då diskuterats i över 20 år har de höga kostnaderna – uppemot 200 miljarder rupees – och de gigantiska problemen med att förvärva mark inneburit att

"Att få körkort i Delhi innebär en formlig rätt att döda och överträdarna slipper undan"

"Delhiborna har utvecklat en apatisk fatalism när det gäller framfarten hos BlueLines bussar"

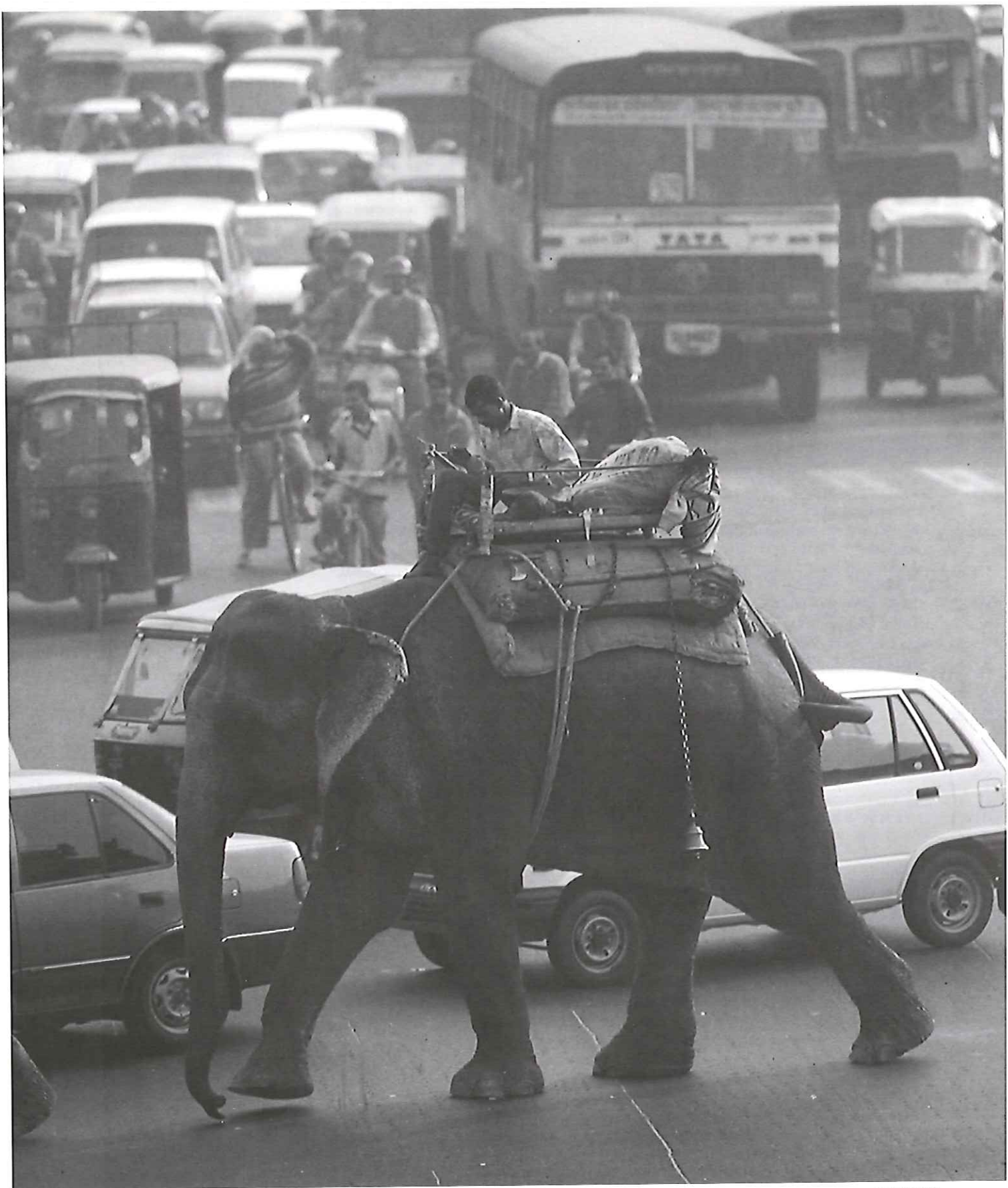

Foto: MARCUS OLENIUK/REVIEW

En typisk gatuscen i Indien innehåller ett möte mellan modern nation och uråldrig civilisation. Kollisionskursen mellan det nya och gamla skapar enorma trafiksvårigheter. Navigerande elefanter är nog det minsta problemet, bristande planering är däremot ett större hot mot bättre trafiksäkerhet.

dessa planer förblivit en önskedröm.

– För 20 år sedan fanns det ungefär 30 fordon per kilometer på stadens gator, säger **Manish Jain**, boende i södra Delhi. Han tillbringar varje dag två timmar i sin bil för att ta sig 20 kilometer mellan hemmet och kontoret.

– I dag finns det mer än 110 per kilometer, för vi bygger inte nya gator tillräckligt snabbt. Liberaliseringen har öppnat dammluckorna ytterligare, och med alla dessa Peugeot, Daewoo, Astra och Ford Escort som strömmar in kommer snart Delhis gator att bestå av ett kompakt trafik kaos, stöt-

fångare mot stötfångare. Då blir det inga fler olyckor för trafiken kommer att stå stilla.

Jug Suraiya

Redaktör på Times of India. Artikeln har tidigare publicerats i Far Eastern Economic Review.

Översättning: Lars Eklund

Långsamt mord på Delhi

Solen skiner inte, trots att den står högt på himlen. Den är blott ett kraftigt gult, lätt beslöjat klot. Vi studerar den utan problem genom att titta på den direkt, utan skyddsglas-

ögon. Den är svagare i sitt sken än en fullmåne, och omgiven av grådask. Nere på marken kastar ljuset nästan inga skuggor.

Det är mitt på eftermiddagen. Vi kommer körande mot New Delhi norrifrån, och det återstår ännu 75 km. Men föroreningarna från denna metropol, Indiens huvudstad, håller redan på att dölja solen. Det går långsamt att köra till och med på indiska huvudvägar. Trafiken är tät.

Buffelkärrorna har blivit färre och bilarna ökat våldsamt i antal de senaste åren, men ännu förekommer trafik av alla slag.

Det är särskilt de tusentals två- och trehjuliga tvåtakarna och de överlastade dieseldrivna bussarna och lastbilarna som sänder ut rökflaggor från avgasrören. Ljusare och mörkare grå röknanser på plan mark och jämn fart; tjock, kraftig rök svart som natten vid acceleration eller i uppforsbackar.

Vi svär och irriteras, och när vi ett par timmar senare låter oss uppslukas av jättestaden själv och dess oändlighet av oplanerade stopp i trafiken hostar och harklar vi oss som om vi gick på två paket Cecil om dagen. Privilegierade som vi är när vi fram till hotellrum med bad. Men efter badet är ögonen fortfarande rödare än kinderna. Trafikföreningen i New Delhi kan ses, luktas och smakas. Den påverkar sitt offer inom loppet av timmar.

För oss är det ett tillfälligt problem, snart reser vi "hem" igen. Men mellan 10 och 11 miljoner människor bor, arbetar och lever i New Delhi dag ut och dag in, livet igenom. En del av dem får ett kort liv.

Enligt en rapport från 1994 av Världshälsoorganisationen, WHO, är New Delhi den fjärde mest förorenade staden i världen. Och sedan dess har det blivit ännu värre.

Långsamt mord (Slow Murder) är titeln på en bok som det indiska Centrum för vetenskap och miljö (CSE) gav ut i november 1996. Den har underrubriken "Den dödliga berättelsen om trafikföroreningar i Indien". Rapporten bygger på en rad undersökningar som gjorts såväl av Världsbanken som

Indiens huvudstad New Delhi håller på att kvävas. Trafikens avgaser dödar mångdubbelt fler än vad trafikolyckorna gör.

Nu inleder Delhiborna ett uppror mot luftföroreningarna – som drabbar de fattiga värst, men som inte heller de rika kan undfly.

skattningsvis 20-30 procent av de dagliga persontransporterna. I Delhi finns bara ett eländigt fungerande och helt otillräck-

CSE och andra inhemska indiska institutioner.

Förra året omkom mer än 2 000 personer i New Delhis täta men långsamma trafik. I Danmark, med en befolkning på fem miljoner, dödas årligen 500-600 personer i trafikolyckor. Med tanke på att det i staden New Delhi bor dubbelt så många människor som i hela Danmark är antalet trafikoffer högre, men inte avsevärt högre, än i Danmark.

Men trafikdöden är det snabba dråpet, och inte det "långsamma mordet". Enligt Världsbankens beräkningar dör det årligen 7 500 människor till följd av luftföroreningar enbart i New Delhi. För hela Indien anges siffran 40 000.

WHO mäter nivån av fasta partiklar (svavelstoft och andra föroreningar – SPM – i inandningsluften). I Delhi är nivån fem gånger högre än vad WHO anser vara acceptabel.

I förhållande till det indiska genomsnittet lider tolv gånger så många Delhibor av sjukdomar i luftvägarna. Omkring 12 procent av Delhis skolbarn är astmatiker.

Historien om New Delhi är historien om en huvudstad som håller på att kvävas i sin egen illa planerade tillväxt. Gamla och nya

Delhi var i början av 70-talet hem för knappt tre miljoner människor. Och i hela Indien fanns det i slutet av 60-talet på en befolkning av 500 miljoner bara omkring en miljon motorfordon.

Det inkluderade motorcyklar och motordrivna riks-hor, och totalt fanns det färre fordon än fem miljoner dan-

skar på den tiden hade tillgång till.

I dag finns det mer än 25 miljoner motorfordon till 950 miljoner indier. Nästan hälften av dem körs och är registrerade i megastäderna Delhi, Mumbai och Calcutta, och där New Delhi ligger långt framför de andra.

Ekonomisk framgång har betytt en våldsam ökning i antal de senaste åren. Brist på trafikplanering har lett till totalt kaos. Också Mumbai och Calcutta är kaotiska skrämmande megastäder, men där svarar lokaltågstrafik och tunnelbana för upp-

ligt bussnät. Allt fler väljer därför i takt med ökade inkomster sin egen form av transport.

Skoterförare med näsdukar för ansiktet, för att undslippa de värsta föroreningarna, försöker smyga sig igenom springor i trafikmuren. De ingår i den gigantiska tvåtakarfamilj som utgör två tredjedelar av fordonsparken i staden, och som svarar för 70 procent av kolväteutsläppen – bland annat till följd av usel förbränning i ineffektiva och dåligt underhållna motorer. Dieseltrafiken i sin tur är huvudansvarig för de mängder av sot och andra former av svavelpartiklar som hamnar i folks lungor.

Det är ett uppror på väg. Centrum för Vetenskap och Miljö inbjöd i november Delhiborna till aktivistmöte. Framstående experter och politiker deltog, och hundratals vanliga medborgare hörde av sig och erbjöd pengar, expertkunskaper, arbetskraft och andra former av aktivt stöd åt en kampanj för att rätta till situationen.

Regeringen ställs till ansvar

Jurister i Högsta domstolen försöker ställa regeringen till ansvar, genom att hänvisa till att grundlagen slår fast att rätten till ren luft är en av de grundläggande mänskliga rättigheterna i Indien. Man försöker etablera aktivistgrupper ute i bostadsområdena, och ställer krav på regleringar och trafikplanering, samtidigt som tusentals människor med sina underskrifter bombarderar politikerna med krav på handling.

Trafikens utsläpp är inte den enda föroreningsformen i New Delhi, men det är huvudsyndaren, och faktum är att en viss ekonomisk framgång inneburit att direkta föroreningar från hushållen minskat.

Förr kokade de fattiga sin mat över träkol, och moln av rök syntes överallt i de gigantiska fattigkvarteren. Brist på trä, men också en viss ekonomisk utveckling, har medfört att man nu använder oljeprodukter, som smutsar ner mindre.

Men med trafiken blir det bara värre och värre. Undersökningarna nämner förutom själva stadstillväxten och trafikökningen fyra huvudorsaker till att New Delhi och andra indiska storstäder håller på att ta kål på sig själva.

● Usel, föråldrad teknik

"Vi hostar och harklar som om vi gick på två paket Cecil om dagen"

Foto: KATARINA SANDSTRÖM

Trafiken i New Delhi är inte bra för hälsan, i synnerhet inte för barnen. Man räknar med att omkring tolv procent av Delhis skolbarnen är astmatiker.

- Bränsle av låg kvalitet
- Bristande underhåll och dåliga standarder för tillåtna utsläpp
- Avsaknad av trafikplanering

Nästan alla fordon i Indien tillverkas lokalt, om än alltmer i samarbete med japanska eller europeiska medproducenter. Den indiska marknaden var tills alldeles nyligen skyddad av tullmurar, och tillverkarna är beryktade för att nästan inte alls satsa pengar på forskning och utveckling.

Krav på bättre standard får ett kallsinnigt bemötande av inflytelserika affärsmän vars talang att urvattna och försena beslut gör att många goda planer förvandlas till nästan ingenting.

Dålig kvalitet på oljan

Dessutom är det den indiska staten själv som driver de oljeraffinaderier som producerar kraftigt förorenat bränsle av mycket låg kvalitet. Det handlar om att pressa mesta möjliga ut av dåliga och billiga oljekvaliteter. I ett eventuellt mål i Högsta domstolen om "det långsamma mordet" är detta ett betydelsefullt förhållande.

Alla mätningar visar att i stort sett alla bränslen som tillhandahålls är betydligt sämre och mera förorenade än de skulle kunna vara. Detta ger – möjligtvis – regeringen ett konkret och direkt ansvar som ju-

ridiskt innebär att dödsfall till följd av luftförorening kan klassificeras som mord eller dråp.

Bristande underhåll och otillräckliga kontrollstandarder är ett besläktat problem. Även här försöker industrin och de stora fordonstillverkarna undslippa åtgärder genom att förhåla och försena bättre system, och genom att helt konkret och i kontant form korrumpera och besticka ämbetsmän och kontrollanter.

Och så är det slutligen den bristande trafikplaneringen. Inte bara bristen på effektiv kollektiv trafik, utan också på trafiksanering, bra trafikljus och mycket annat som kunde ha nystat upp trafikkaoset betydligt effektivare än de tusentals förtvivlade trafikpoliser som nu står mitt i kaoset och som är de första att duka under för de föroreningsrelaterade sjukdomarna.

Det finns många andra som är särskilt utsatta. En mycket stor del av världens hundratals miljoner fattiga människor lever i Indien, och några miljoner av dem i New Delhi. De lever i hyddor, skjul eller på trottoaren. De slipper aldrig undan föroreningarna, genom att resa iväg och andas frisk

lantluft eller genom att hålla sig bakom skyddande fönster och dörrar.

Sjukligheten och dödligheten är hög av många orsaker, däribland undernäring och felnäring. Men de drabbas också obönhörligen av trafikföroreningen. Statistik undervärderar ofta de fattigas lidande. Kan-

ske dör långt fler till följd av trafikens föroreningar än vad siffrorna säger.

Men kvävningen av New Delhi drabbar inte bara de fattiga, och kanske är det faktumet absurt nog stadens hopp. De rika i sina stora bilar kan inte heller slippa undan föroreningarna och deras konsekvenser.

De kan lägga skulden på de fattiga i sina trehjuliga autorikshor med dåliga tvåtaktsförbränningsmotorer, men de sitter själva fast i trafikköerna, de inandas själva koloxid, kolväten, bensen, bly, svavel och allt det andra som sprutas ut i luften varje dag.

Mätningar visar att Delhi tillförs 1 300 ton, dvs 1,3 miljoner kilo, föroreningar som trafiken alstrat varje dag året runt. Det är nog för att också ta livet av många rika indier.

Därför råder det djup bekymran även in-

VÄNDI

"Dödsfall till följd av luftförorening kan klassas som mord"

FORTS.

om Delhis medel- och överklass. Årtiondens försyndelser drabbar nu alla. Vreden riktar sig mot såväl unionsregeringen som Delhis egen lokala regering, och den riktar mot cyniska fabriksägare, som blivit rika hjälpta av usel lagstiftning.

Det är de senaste åren som Indiens ekonomi på allvar kommit i gång. Landet utvecklar sig snabbt också på det informationsteknologiska området, men samtidigt som denna utveckling framkallat en viss optimism råder det en fruktan för att framgången kommer att ödeläggas inifrån.

Situationen är värst i New Delhi, men också skrämmande i Mumbai, Calcutta, Chennai, Bangalore och Indiens andra jättestäder.

Och även om trafikföreningarna just nu är en symbol för sjukdomen är det beklagligtvis inte det enda exemplet på hur illa ställt det är. Ständigt offentliggörs nya rapporter – alltmedan andra hemligstämplas för att de innehåller material som är så allvarligt att regeringen finner det besvärande att hantera.

Det gäller uppgifter om DDT i modersmjölken, om pesticider i vattnet och livsmedlen. Och det rapporteras om överdödlighet inom en rad områden.

Drabbas av cancer

Ledaren för CSE, Anil Agarwal, är en internationellt erkänd miljökampe som bl a deltog i den sociala FN-konferensen i Köpenhamn härom året. Han lanserade kampanjen mot trafikföreningarna i New Delhi, och redan ett par veckor senare gjorde han sig själv till förstasidesnyhet i institutets tidning, *Down to Earth*.

Det gjorde han inte för att han söker publicitet för egen del, men för att han drabbats av en livshotande tumörsjukdom, och för att hans forskning har visat att han kan beskriva sig själv som ett typiskt exempel på föreningarnas konsekvens.

Anil Agarwal skulle inte ha levt idag om han inte varit förmögen. Han har genomgått behandling för sin sjukdom, Non-Hodgkin's Lymphomas (NHL), i både USA och Frankrike. Utan behandling leder denna speciella lymfcancer mycket snabbt till döden, och den kan inte behandlas i Indien.

NHL är ännu inte särskilt vanlig, men forskning i Kanada och USA har påvisat ett

nära samband mellan denna cancerform och användningen av kemiska bekämpningsmedel mot insekter och ogräs, särskilt misstänks organiska klorförbindelser som DDT, HCH och dieldrin. Förekomsten av NHL är på uppgång i vår del av världen.

I Delhi är NHL en av de åtta vanligast förekommande cancerformerna. Och i Indien använder man fortfarande en rad pesticider som är förbjudna i Europa, bl a DDT, och därtill kommer att man såväl i industriländer som utvecklingsländer i stor skala använder andra preparat, trots att man i dag känner till att de är mycket farliga.

I Indien och New Delhi hittar man spår

Foto: CSE

Trafiken är huvudsyndaren när det gäller New Delhis föreningar. Bränslet är av mycket låg kvalitet.

av pesticider nästan överallt där man bestämmer sig för att leta. Det finns DDT i modersmjölk-sätsning, men dessvärre också i modersmjölken. Anil Agarwal refererar en studie från 1991, som gav exempel på att spädbarn som ammas med bröstmjolk får 12 gånger mera DDT än vad som anses försvarligt.

Räknar man samman alla cancerformer visar statistiska uppskattningar i Indien under risken för att en människa under sin livstid ska utveckla en eller annan form av cancer är lite mer än dubbelt så stor i New Delhi som i ett indiskt landsbygdsområde.

Försvinnande liten

I den globala debatten om miljöproblemen har argumentationen präglats av att den rika världen har en rekordhög förbrukning av såväl energi, bilar som kemikalier. Den indiska genomsnittsförbrukningen är försvinnande liten jämförd med vårans. Det är fortfarande mindre än 30 miljoner bilar på 900 miljoner människor.

Den globala påverkan av 900 miljoner indier är långt mindre än den från Europas och Nordamerikas befolkning (trots att dessa tillsammans hyser mycket färre människor).

Men kombinationen av snabb ekonomisk tillväxt, fortsatt befolkningsökning, dålig teknologi och usla kontrollmekanismer innebär att miljöproblemen växer i galopperande fart. Och Indien är inte unikt. Det kan skrivas liknande skräckskildringar från världens största land, Kina.

Föreningensproblemen, som tilltar så snabbt, drabbar i första omgången ländernas egna befolkningar, men när mer än två miljarder människor (i världens två största länder, Kina och Indien) drabbas, påverkar det naturligtvis miljön för resten av världen.

Därför har vi allt intresse av att dessa länders egen kamp för att få kontroll över tillväxten lyckas. Indien är en stormakt, som själv sätter reglerna för sin utveckling.

Detsamma gäller i hög grad för Kina. I den mån forskning, teknologiöverföring och andra former för miljörelaterat bistånd kan vara till nytta, har västvärlden emellertid ett betydande egenintresse i att hjälpa till så att det stora sammanbrottet undviks.

Knud Vilby

Artikelförfattaren är journalist och författare.

Översättning: Lars Eklund

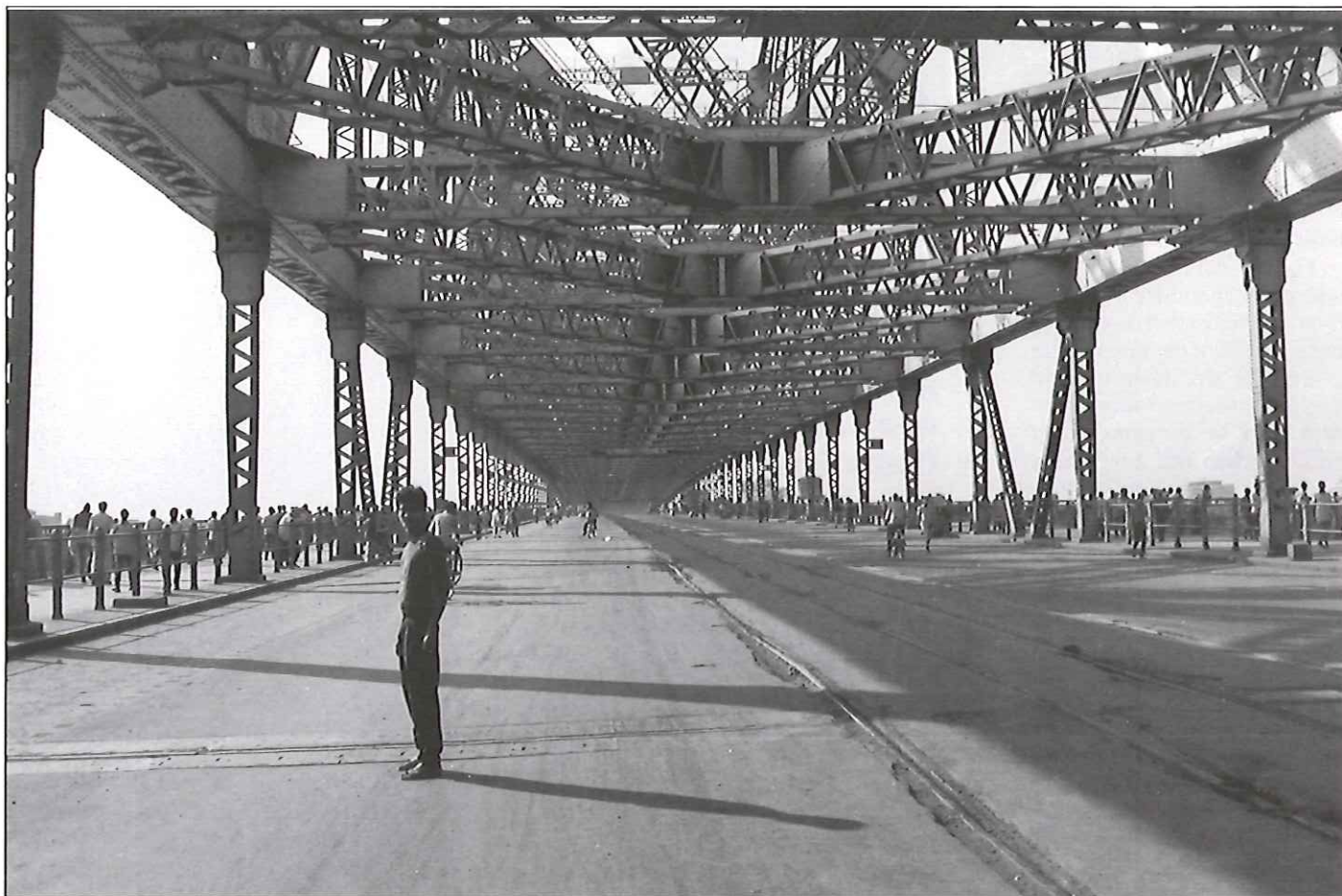

FOTO: LARS EKLUND

En plötsligt påkallad strejk ger utrymme för många ovanliga upplevelser. Som att till exempel njuta av Howrah-brons fantastiska konstruktion.

Bandh – en dröm för flanörer

Bandh är en av dessa irriterande och ofta svårbegripliga företeelser som ingen resenär till södra Asien kan undgå att förr eller senare lära känna och svära över. Tågresor ställs med kort varsel in, kontor och affärer hålls plötsligt stängda, och allt man planerat att göra den dagen går åt pi-pan.

Begreppet bandh, ursprungligen ett hinduord men sedan länge upptaget i indisk engelska representerar en av de typiskt sydasiatiska protestformerna, till vilka också hör företeelser som *hartal*, *gherao*, *satyagraha* och *rasta roko*. En bandh är en generalstrejk som lamslår i stort sett all aktivitet i ett visst område; en stad, en delstat eller hela landet. Den kan utlysas av vilken grupp eller parti som helst och för de mest skiftande syften. Ibland slår den stenhårt, ibland märks den knappt alls – beroende på styrkan hos dem som organiserat bandhen. I en stad som Calcutta utfärdas bandh i genomsnitt 3-4 gånger om året.

När Indira Gandhi mördades av sina sikhiska livvakter hösten 1984 dröjde det inte mer än några timmar förrän varenda

affär bommat igen, alla tåg och bussar stoppats där de befann sig och miljontals människor fick ta sig hem från sina arbetsplatser bäst de kunde, till fots. En kuslig stämning bredde ut sig i städerna, där den folkliga vreden över mordet på många håll manipulerades av skrupelfria politiker och ledde till massaker på oskyldiga sikh.

Men oftast utlyses bandh i betydligt mindre laddade situationer. Det kan röra sig om att oppositionen vill ge uttryck för sin vrede mot den styrande regeringskoalitionens politik.

Begränsa effekterna

I den situationen anstränger sig myndigheterna att begränsa bandhens effekter; stats-

tjänstemän beordras ta sig till sina arbeten i alla fall, de statliga bussarna försöker upprätthålla trafik så gott det går och poliser utkommenderas för att undanröja vägspärrar. Men det händer också att bandh utlyses med delstatsregeringens goda minne, som

En dag som gjord för cricket på Calcuttas gator.

sympatyttringar för protester mot missförhållanden på helt andra håll i landet.

I Calcutta har jag genom åren upplevt en lång rad bandhs, och även om dessa strejktioner självfallet medför väldiga olägen-

VÄND!

FORTS.

heter och ekonomiska förluster i form av förlorad produktion och förlorade arbetsinkomster har jag kommit att personligen bli ganska förtjust i dessa avbrott i vardagshetsen.

För om man nu inte måste resa med tåget eller ta sig till flygplatsen just den dagen, och man inte tillhör dem som måste kämpa för sin inkomst varje dag, då är bandhen riktigt angenäm. Folk får en extra fridag mitt i veckan och kan stanna hemma hos sina familjer, barnen slipper gå till skolan och hela staden faller i en ljuv dväla när trafiken så gott som totalt upphör. De enda motorfordon som tillåts trafikera gatorna förutom polis- och läkarbilar är de som distribuerar mjölk, och därtill släpps i regel pressen fram.

Barnen tar över

Det dröjer inte länge förrän varanda gata i staden tagits över av barn och ungdomar, som förvandlar körbanorna till cricketarenor. I parkerna håller familjer picknick – obekymrade om varför dagens bandh egentligen utlysts. Och som cykelvän får man äntligen den chans man så länge längtat efter – att utan risk för livet få cykla kors och tvärs i staden, kryssande mellan kricketspelare; nerför Bidhan Sarani, längs Mahatma Gandhi Road och upp över Howrahbron, och på vägen hem njuta av att känna andra dofter än avgaser när man i angenäm fart färdas Upper Circular Road i riktning Shyambazar.

Lars Eklund

Fotnot: *Hartal* är en mer begränsad strejk; *gherao* är en blockad där exempelvis fabriksarbetare hindrar direktören att lämna sitt tjänsterum eller studenterna håller universitetets rektor inspärrad tills denne går med på deras krav; *satyagraha* är en fasteprotest i **Mahatma Gandhis** anda och *rasta roko* är en protestaktion då man blockerar gator eller järnvägs-spår.

Ansiktslyftning för

De indiska vägkrogarna har en särskild plats i resenärers och yrkeschaufförers hjärta.

Robusta, billiga och ibland lindrigt rena men alltid ändå målsenliga. Nu ska de piffas upp – med hjälp av Operation Clean Dhaba.

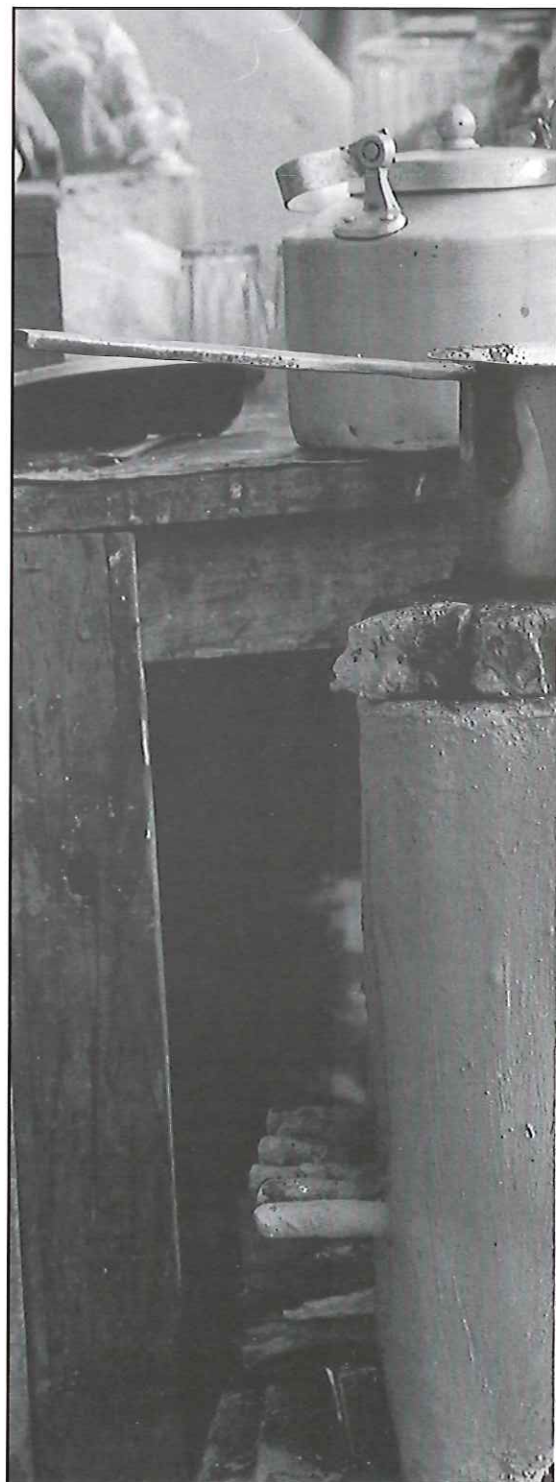
Dhaban, eller landsvägsmatstället, har samma roll i den typiskt indiska miljön som puben har i bilden av det genuint brittiska. Dhaban tillhandahåller robust, billig och nylagad mat samt alkoholfria drycker i en atmosfär som är rå men hjärtligt kamratlig. Under namn som Kake di Hotel (Farbrors hotell) och Sher-e-Punjab (Punjab's lejon) trängs de om plats utmed de dundrande huvudvägarna som knyter samman Indien. Hit kommer lastbilschaufförer, byarnas lantarbetare, bilburna turister och kringresande försäljare; dessa allestädes förekommande dhabas representerar den bubblande smältdegel som utgör det mångfacetterade Indien.

Nu ska denna sotiga nationella soppgryta genomgå en grundlig skurning. Under mottot att befrämja "hygieniska matställen som kan förpläga turister utan att de blir sjuka" har departementet för turism lanserat en riksomfattande kampanj under namnet "Operation Clean Dhaba". Generaldirektören **Ashok Pahwa** säger att det finns hundratusentals dhabas i landet, framförallt längs huvudvägarna, som kan ge resenärerna en äkta smak av Indien. Men han påpekar att många av dem inte uppfyller grundläggande hygienisk standard.

Mer än två miljoner utländska turister beräknas varje år komma till Indien, och därtill kommer 10-15 miljoner inhemska semesterfirare. En del av denna växande turisttrafik borde på ett fruktbart sätt kunna förmås ta del av den storartade indiska dhabaupplevelsen – om den blott görs lagom sanerad för att tillfredsställa alla smaker.

Renlighetens budord

Hindispråkiga broschyrer förmedlande renlighetens grundläggande budord sprids nu till dhabas, till en början i Haryana, Uttar Pradesh och Rajasthan. "Servera aldrig mat med bara underkläder och undertröja på dig", lyder ett råd. Bland andra tips återfinns uppmaningar till *dhabawallahs* (de som driver matstället) och deras medhjälpare att klippa sina naglar, tvätta sig regelbundet, använda rena disktrasor, hålla dricksvattenkrukorna övertäckta

och försäkra sig om att omgivningarna är fria från avfall.

Populäre hindifilmskådisen **Manoj Kumar**, ryktbar för sina "patriotiska" filmer som omutbar polis eller orädd socialar-

de robusta väggkrogarna

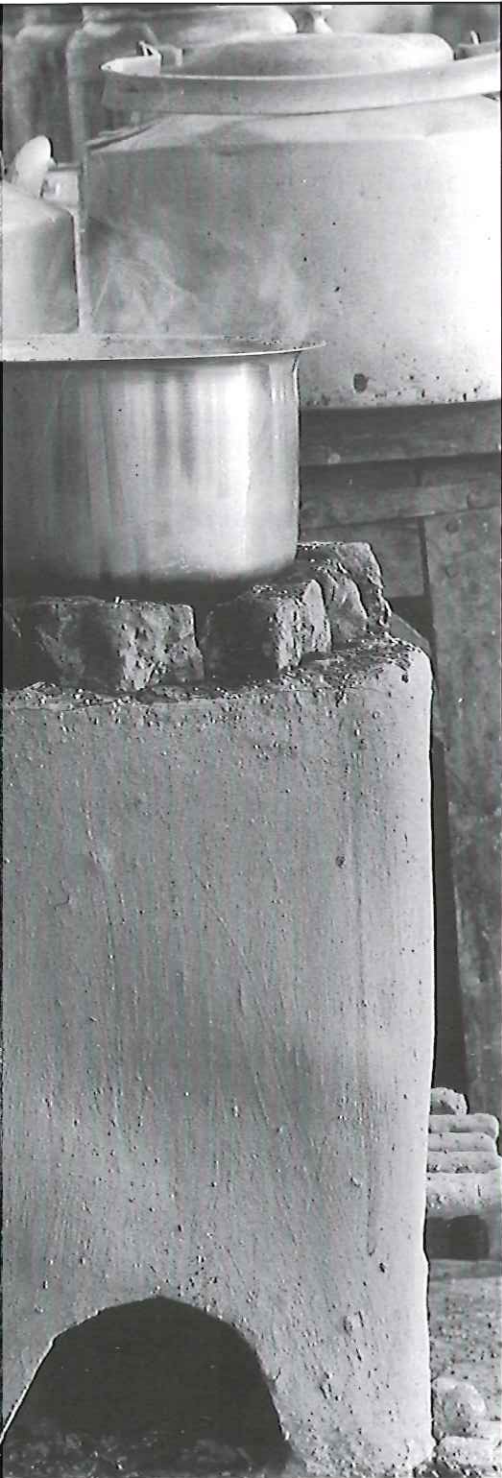

FOTO: ANITA ANDERSSON/BAZAAR

De indiska väggkrogarna ska underkastas Operation Clean Dhaba.

betare, har engagerats i en affischkampanj för att förmå dhabawallahs att satsa på renlighet. Hygienartiklar som tvål, borstar och nagelklippare distribueras

bland dhabas längs den "gyllene triangeln" Delhi-Jaipur-Agra och andra populära turiststråk. Kontanta belöningar av ospecificerat belopp utlovas också till den mest uppsnyggade dhaban i varje område. Medel för att finansiera Operation Clean Dhaba hoppas man ska komma från de indiska sektionerna av American Society of Travel Agents, Federation of Hotels and Restaurants Association of India liksom Pacific Asia Travel Association.

Medan många större dhabas står med ljusslingor och pråliga plastmöbler för att locka till sig passerande kunder förblir den ursprungliga dhaban en enkel, opretentiös inrättning. Husets specialiteter såsom *tarkadal* (kryddstark linsstuvning), serverad tillsammans med tjocka, heta *tandoori rotis* (osyrat bröd) och *kadi-chawal* (en soppa på yoghurt och kikärtsmjöl som äts med ris) öses upp ur bronskärl. Bestick är onödiga, det är bättre att njuta av den fingerslickande aromen från maten – som efteråt sköljs ner med sött mjölkte, ofta kryddat med ingefära.

Många landsvägsdhabas erbjuder ex-trastarkt te för att liva upp och hålla lastbilschaufförer i fjärtransport vakna. Ett glas *do sau mil wali chai* gör att föraren förmodligen klarar att köra ytterligare 200 miles; en superstark variant gör att han klarar ytterligare 400 miles. Vissa dhabas tillhandahåller *charpoys* (rep-sängar) för dem som föredrar att ta sig en lur.

Legendariska ställen

Flera dhabas har blivit legendariska för sina speciella särdrag, vilket tillfälliga besökare kan finna svåra att fördrå. **Purand Chands Vishist Dhaba** i Ambala, Haryana, är bland klientelet – mestadels lastbilsförare – känt för att vara det mest flughemsökta etablissemanget i hela norra Indien.

– Maten är så god att till och med de dumma *makhis* (flugorna) vet att de ska komma hit för att äta, skrockar en stamgäst.

Chottiwales i pilgrimsstaden Harwar, Uttar Pradesh, är på motsvarande sätt ryktbart för sitt *puri-sabzi* (uppsvällad stekta bröd med grönsakscurry) samt för sin dörrvakt, en enormt fet, välrakad ung man med likaså rakat huvud frånsett en liten väloljad tofs, kallad *choti* – som gett restaurangen dess namn. Det underförstådda budskapet är att om du äter regelbundet på Chottiwales kommer du att

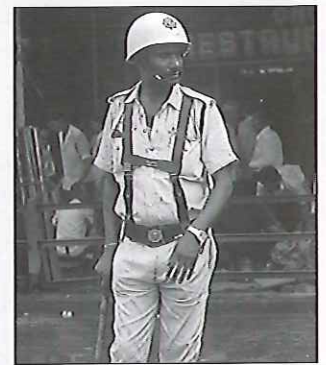
se lika välnärd och framgångsrik ut som dess dörrvakt.

Kalor Chai Do-kan (Kalos tebutik) i Shantiniketan, Västbengalen, är berömd för sina *mamlets* (omeletter) och dess unika bidrag till subkontinentens kulinariska lexikon – *kaviraji cutliss*, en lokal variant av det traditionella engloindiska "coverage cutlet", en köttbit med omelett över.

Med tanke på dessa folkloristiska fröjder kanske Operation Clean Dhaba tagit sig vatten över huvudet. Medan en del tycker att det är bra om en satsning på hygien på dessa matställen kan bättra på bilden av dhaban, så fruktar de som varit med länge att stathöjningen kan orsaka att deras favorittrållhåll mister sin jordnära charm.

– Om dhabawallan är upptagen med att kontrollera att hans anställda har tvättat händerna och kammat håret, hur ska han då försäkra sig om att det är rätt mängd tarka (kryddor) i dalen? Eller att min *do sau mil wali chai* verkligen är tillräcklig för 200 miles? klagar **Iqbal Singh**, lastbilschaufför från Gurgaon, Haryana.

Många dhabaveteraner delar hans farhågor. Men som sponsorena bakom Operation Clean Dhaba påpekar – man kan inte göra en mamlet utan att knäcka ägg, inte ens på Kalor Chai Dokan.

Även trafikpoliserna har det stressigt.

Poliserna mår dåligt

Mer än hälften av Delhis polismän lider av psykiska problem som t ex depression, ångest eller är missbrukare visar en studie som genomförts av Indiens National Institute of Mental Health & Neuroscience. Motsvarande siffra i Karnataka är 37 procent. Undersökarna intervjuade 1738 polismän i Delhi, Bangalore och Hubli. De flesta av polismännen var omedvetna om sina problem och hade aldrig sökt psykiatrisk vård. Nästan två tredjedelar av de intervjuade medgav att de missbrukade alkohol, narkotika eller läkemedel. I en kommentar till resultaten kopplar India Today dem till polisbrutalitet och en oförmåga att hantera stressituationer.

Jug Suraiya

Far Eastern Economic Review
Översättning: Lars Eklund

Skotertaxin tar sig fram i alla väder

Fordon för fatalister

En vintereftermiddag för ett antal år sedan landade jag på flygplatsen i Ahmedabad i nordvästra Indien. Utanför pekade en myndig poliskonstapel på ett trehjuligt, täckt fordon i taxitrafik för vidare transport in till stadens centrum. Fordonet kallades för "skoter".

"Föraren använder taxametern!" sade konstapeln strängt.

Men den gamla trötta taxametern hade för länge sedan låtit sina kuggjul och fjädrar falla till mätarens botten och hängde nu skramlande på trekvart, envist visande samma pris in i evigheten. Värdet av konstapelns anmodan var därför mest retoriskt och det rådde ingen tvekan om att resan skulle komma att kosta mig.

Den indiska skotertaxin är en institution på samma sätt som Londontaxin och New Yorks Yellow Cab. Det finns över 75 000 skotrar som gör Indiens gator osäkra och stadsluften omöjlig att andas.

Kostar 15 000 kronor

En ny skoter kostar omkring femton tusen kronor, ett pris som få förare kan betala. Skotrarna ägs därför ofta av affärsmän, bilhandlare eller finansbolag som sedan hyr ut dem till förarna för cirka tjugo kronor om dagen. Förarna uppger att de tankar för omkring trettio, fyrtio kronor om dagen. Den förare som trots allt lånat pengar och köpt en egen skoter betalar i allmänhet en hög ränta till långgivaren. Kostnaderna skall

jämföras med att normalpriset för en skoterresa i staden sällan överstiger tio kronor.

Skotrarna står för omkring fem procent av alla kända trafikolyckor och för en fem-

Det blir ofta diskussion om priset med skoterförarna. Här är två förare oeniga om vem som ska köra en kund.

tedel av alla kända trafikförseelser, vilket säger en del om förarnas körteknik.

Framför passagerarsätet sitter föraren på vad som bäst kan beskrivas som den främre halvan av en vespa. Avsaknaden av dörrar och de vanligt förekommande rosthålen i golvet gör fordonet luftigt. Gasreglaget har två lägen: min eller max vilket innebär full fart eller parkering. Den miljöovänliga tvåtaktsmotorn knattrar som en ilsken

hackspett och avgaserna som stiger upp från ljuddämparen när skotern får rött ljus får passagerarna att storkna.

En färd i en skoter påminner om att delta i en go-cart tävling. Det lilla skottkärrshjulet fram i kombination med en nästan lodrät framgaffel framkallar en styrgeometri som ger skotern minst sagt hisnande manöveregenskaper.

De indiska skoterförarna har ett notoriskt dåligt rykte att ta för mycket betalt. Det är naturligtvis sunt att vara misstänksam mot deras argument men prissättningen har också sin egen inre logik där förarna ofta befinner sig i ett system som de själva inte råder över.

Osäker taxameter

I ärlighetens namn skall det sägas att många förare ger passageraren möjligheten att välja mellan ett fast pris eller att använda taxametern. Det är däremot inte säkert att det pris som taxametern anger vid slutet av resan är det faktiska priset. Eftersom priserna gått upp sedan taxametern senast kalibrerades har föraren tabeller med uppräknade priser. Priset per kilometer, extra passagerare (skotern tar tre passagerare utan tillägg), bagage och väntetid står ofta angivet på baksätets fotplåt eller på ett kort som föraren förvarar i handskfacket.

Att förare av skotrar som står parkerade utanför hotell, buss- och tågstationer ofta begär ett högre pris beror inte bara på att

Dacoits – rena

De har beskrivits både som sociala revolutionärer och hänsynslösa våldsbrottslingar. Dacoits eller Baghis, som de själva föredrar att kalla sig, är ett omtvistat men färgstarkt inslag i det indiska samhället.

Sannolikt modellerar banditerna sina karriärer efter legendariska dacoits som Mansingh och Phoolan Devi. Den senaste i raden är den ökände sandelträsmugglaren Veerappan från Tamil Nadu.

När ett banditgäng gett upp ersätts det snabbt av ett nytt och Indiens dacoits härjar

som aldrig förr. För närvarande sveper en våg av våldsamma väg- och tågrån genom landets norra delar, framförallt genom Uttar Pradesh och Bihar.

I mitten av februari i år ännu trade te x en grupp beväpnade rånare ett expresståg i Bihar, dödade fyra passagerare och sårade ytterligare ett dussintal. Rånarna våldtog dessutom fyra unga kvinnor. I en våldsamt motreaktion mot myndigheternas maktlöshet stormade en uppretad folkmassa senare den närmaste järnvägsstationen där den utsattes för be-

De indiska väg- och tågrånarna – dacoits – härjar som aldrig förr.

det är lättare att skörta upp turister och andra nykomlingar. Möjligheten till ett bra läge innebär en ökad inkomst men i gengäld måste föraren alltid återvända till utgångspunkten. Han kan inte vänta eller kryssa runt och ragga kunder på gatan på samma sätt som andra förare och priset måste därför täcka en eventuell tom returresa. Å andra sidan kan man som passagerare få ett bra pris på en tur- och returresa.

Ibland händer det att en pris för en sträcka man åkt flera gånger tidigare plötsligt gått upp. En vanlig orsak till detta är inte bara att föraren vill ha mer betalt i allmänhet. Det kan lika ofta bero på tillfälliga trafikomläggningar som innebär långa omvägar.

Långt, onödigt gräl

Efter ett långt, onödigt gräl med en grupp skoterförare i Jodhpur där jag hävdade det ologiska i att samma sträcka kan bli dyrare på några timmar gick en av förarna till slut med på att köra mig till det gamla priset. Det visade sig då att polisen spärrat av vägen men föraren lyckades ändå få passera med hänvisning till sin last av turister. Senare på dagen blev jag vittne till hur en lasbilsförare som försökte göra samma sak misshandlades av samma poliser. Jag skämdes naturligtvis som en hund och är sedan dess mer öppen för trafikomläggningsargument.

Med tiden blir skoterpassageraren en ärrad men erfaren veteran inte bara när det gäller att ta förarnas vådliga framfart i trafiken med en fatalistisk klackspark utan också i frågan om vad som är ett rimligt pris för en körning. I storstäderna mest skoterintensiva områden blir det dessutom allt vanligare med konflikthantering genom

FOTO: KATARINA SANDSTRÖM

Skoterpassageraren mår bra av ett fatalistiskt sinnelag. En färd med skotertaxi är som att vara med i en go-cart-tävling, enligt artikelförfattaren.

polisövervakade kurer för förskottsbetalning.

Men som förstagångsbesökare utan lokalkännedom – speciellt om man anländer mitt i natten – kommer man säkert även i

fortsättningen vara tvungen att acceptera att bli plockad in på bara skinnet. Eller ta en lång promenad...

Jan Magnusson

mardrömmen för resenärer

skjutning av en snabbinkallad polisstyrka.

Under de senaste två åren har Bihar drabbats av nästan 200 tågrån. Bytet värderas till nästan 3 miljoner rupees. I samband med rånen har banditerna dessutom kommit över en hel del polisvapen.

Att det finns beväpnade poliser på tågen betyder inte att de försöker beskydda tågen från rånare, snarare tvärtom om man får tro vissa rapporter. I början av mars rapporterade t ex morgontidningen Indian Express att sju poliser arresterats för medhjälp till tågrån. "Vi har säkra bevis på att vissa poliser är i

maskopi med rånarna", sade Bihars chefsminister Laloo Prasad Yadav. Å andra sidan släpps ofta rånarna och deras medhjälpare mot borgen. Yadav har för övrigt anlitat en tantriker för att förändra planeternas ofördelaktiga konstellation och därmed lösa alla problem, meddelar Times of India.

I mars dödades även en polisinspektör och två rånare under en skottstrid i en liggvagn i ett expresståg på väg mellan Delhi och Calcutta. När polisinspektören märkte att rånare tagit sig in i vagnen avlossade han fem skott mot dem med sitt tjänstevapen. Rånarna besvara-

de elden och kastade en handgranat mot inspektören som senare avled av splitterskador. Rånarna utlöste sedan nödbromsen och försvann i natten. Hur det gick för de andra passagerarna förtäljer inte historien.

En liknande situation råder i Uttar Pradesh, framförallt längs riksvägen mellan Rishikesh och Delhi, som för närvarande drabbas av en våg av vägrån och kidnappningar. Rånarna ingår ofta i ett nätverk av banditer, lokalpolitiker, anställda i bussbolaget, lägre polisbefäl och restaurangägare. De olika grupperna samarbetar för att kapa lastbilar och bussar.

För att få bukt med problemen har polisen i Uttar Pradesh bildat en speciell insatsstyrka som försetts med sk "högteknologisk kommunikationsutrustning" vilket hittills mest verkar bestå av att högre polisbefäl har utrustats med mobiltelefoner.

Samtidigt kommer rapporter om rånoffer som inte vågar rapportera att de utsatts för brott i fruktan för repressalier och polistrakasserier. Det återstår därför att se vad insatsstyrkan kan göra för att återupprätta medborgarnas förtroende för polisen.

Jan Magnusson

MALDIVERNA:

"Gärna turism, men på våra villkor"

Eftermiddagsruschen har just börjat på flygplatsen utanför Male, Maldivernas huvudstad. Tyska turister köar fram mot säkerhetskontrollen inför sin resa tillbaka till Düsseldorf efter en veckas semester i den vackra ö-nationen i Indiska oceanen.

I bagaget de för med hem har alla varsin plastpåse med använda batterier, solkräms-tuber, engångsrakhyvlar och annat avfall som ska med hem för att slängas där. En både symbolisk och viktig handling för det lilla landet som gjort stora ansträngningar för att "hålla rent" från turismens annars så vanliga skadeverkningar på miljö och livsstil.

1997 är det officiella "Välkommen till Maldiverna"-året. Mottot är "Bärkraftig utveckling genom turism". När drygt 350 000 turister årligen besöker ett land med 250 000 invånare är faran stor för en kulturell, social och ekologisk katastrof i området. Men kraftig reglering och noggrann planering bevarar miljön, samtidigt som pengarna rullar in.

Skör ö-värld

Maldiverna består av nästan 1 200 öar och 26 atoller, som skyddar azurbå lagunerna fulla av tropiska fiskar och koraller. Stränderna är vita som snö och lockar till sig turister från hela världen. Utan kontroll över turismen skulle Maldivernas sköra ö-värld fort bli en ekologisk katastrof. Laguner och korallrev är ytterst känsliga för påverkan utifrån.

Genom att lägga sig på en hög prisnivå har Maldiverna försäkrat sig om en maximal ekonomisk vinst utan negativa miljö-

effekter. Alla hotell ligger på speciella obebodda öar. På detta sätt har regeringen undvikit de kulturella och sociala följderna massturism ofta leder till. Turisternas kontakt med och påverkan på ö-befolkningen är minimal. Det finns bara hotell på 75 av de 1 200 öarna. Bara 20 procent av ytan på en ö får

FOTO: KATYANA SANDSTROM

Så lite avfall som möjligt ska lämnas kvar av turisterna som besöker Maldiverna. Batterier, burkar, rakhyvlar och andra artiklar ska tas med hem i en plastpåse.

Bilden är arrangerad, det är inte Indiska oceanen som syns utan dessvärre bara Vätterns iskalla vatten.

användas till hotellanläggningar och ingen byggnad får vara högre än kokospalmerna.

Sopor och avfall är ett stort problem. Förutom att varje turist tar med sig sina sopor, så har varje hotell en förbränningsugn för sopor. Allt biologiskt material blir kom-

post och avloppsvattnet renas innan det leds ut via rör till havet utanför lagunerna.

Experter på turism och utveckling prisar Maldiverna som ett gyllene exempel på bärkraftig utveckling av turistindustrin.

22 turist-ministrar från hela Asien och Stilla havet möttes i slutet av februari på en konferens på Maldiverna. Syftet var att se närmare på vilka faror som ligger i satsningar på turism och speciellt hur viktigt det är att bevara miljön. Konferensen hölls på Maldiverna just för att visa att turism kan kombinera ekonomisk vinst och miljöhänsyn.

– Vårt land har stor medvetenhet om de här frågorna, ända upp på regeringsnivå, säger **Narinder Kakar**, medlem i FN:s utvecklingsorgan UNDP. Han hoppas att samma medvetenhet sprider sig till samtliga utvecklingsländer.

Träning för hotellägare

UNDP har hjälpt Maldiverna med utbildning och utveckling av hotell- och turistnäringen. Maldiverna har även varit bas för UNDP:s träningsprogram för hotellägare från hela Sydasiens.

– Vi vill främja en turism som gör att landet kommer vara attraktivt även i framtiden, inte bara under några års hårt exploaterande, säger landets turism-minister **Ibrahim Hussain Zaki**.

Och hittills har man lyckats bra. Maldiverna är ett väl fungerande exempel på hur ett u-land förvaltats sin största och viktigaste resurs, naturen, på ett sätt som bevarar miljön samtidigt som landet gör förtjänst på den.

Kunda Dixit/IPS

Okuvliga idealisten Sigfrid Johansson död

I början av april avled **Sigfrid Johansson** i nordhalländska Horred, 86 år gammal. För femton år sedan träffade jag som utsänd reporter för Hallands Nyheter denne märklige man. Sigfrid, blind sedan späda ålder och utbildad till borstbindare blev känd över hela landet genom sina otaliga kyrkokonserter under flera decennier med ett enda syfte, att få in pengar för att driva blindskolor i Indien. Från slutet av 40-talet och framåt lyckades

han samla in flera miljoner kronor, nog för att driva blindskolor i både Tiruputtur i TamilNadu och i Cooch Behar i norra Västbengalen.

I en artikel i SYDASIEN-bulletinen 4/83 berättade Sigfrid om sin okuvliga idealism, stärkt av fina upplevelser under personliga besök i Indien. Det som bekymrade honom mest den gången var att han måste hitta någon som kunde föra verksamheten med "hans" blindskolor vidare den dag han

inte längre orkade.

Så en dag i fjol, 1996, läste jag i Arbetet Nyheter om **Inger Arvidsson-Ljungberg** i Abbe-kås på skånska sydkusten. Det berättades att hon träffat Sigfrid för ett par år sedan, blivit engagerad och nu övertagit ansvaret för insamlingsverksamheten till de indiska blindskolorna.

Kontinuiteten uteblev alltså inte, vilket bör ha glatt Sigfrid under hans sista år.

Lars Eklund

Tycka turist är trist?

Många av oss som skriver i eller läser SYDASIEN reser med jämna mellanrum i regionen, eller har en mycket speciell form av inblick i sydasiatiska förhållanden. I ett kommande nummer funderar vi på att närmare belysa turismen i området. Turismen på gott och ont. Finns det något gott med turism? Eller är det bara ont? Synpunkter, kortfattat eller långfattat välkomnas. Artiklar, debattinlägg, bilder från dem som vill bidra med bilder — eller en e-mail från dig som bara vill ha ett ord med i laget. SYDASIEN, Box 1142, 221 05 Lund, e-mail: lars eklund@mbox2.swipnet.se

Zac O'Yeah

Så kan mord på nyfödda stoppas

I senaste numret av SYDASIEN (nr 1-97) skrev Torvald Olsson, Alvom en mycket intressant artikel om s k *female infanticide*, dvs att nyfödda flickbarn dödas. Beskrivningen stämmer alltför väl med den verklighet som Adoptionscentrum i sitt arbete i Indien kommit i kontakt med. Det är lätt att ta avstånd från den grymma sedvänjan och svårare att se vad som kan göras för att förändra situationen. Vi vill med det här inlägget berätta om ett flerårigt och mycket framgångsrikt projekt som *Indian Council for Child Welfare (ICCW)* i Tamil Nadu tillsammans med Adoptionscentrum bedrivit i distriktet Usilampatti, utanför Madurai. Projektet finansieras sedan tre år av Sida och ytterligare två år återstår av projektet.

Lokal förankring och förtroende är en förutsättning. ICCW:s arbete startade efter en uppmärksam tidningsartikel där en läkare och en kvinna, som själv dödat sin dotter, bekräftade att *female infanticide* praktiserades. Polismyndigheten ingrep och både läkaren och kvinnan ställdes inför rätta. Effekten blev som förväntat - samhället slöt sig och ingen ville längre tala om att företeelsen fanns. ICCW valde då att börja i en helt annan ände. Det gällde att bygga upp förtroende och tillit hos byborna. Starten blev ett dagis och sedan kunde man så sakteliga komma närmare ämnet och börja det förebyggande arbetet.

ICCW insåg snabbt att det inte räckte med att förhindra flickmorden. Det blev endast ett plåster på det variga såret. Det handlade om att långsiktigt förändra synen på kvinnan, ge kvinnor ett värde och en möjlighet att ta ett ansvar för sitt liv. Om en mamma anser att döden för den nyfödda flickan är att föredra framför ett liv som kvinna så krävs stora förändringar i attityder och levnadsvillkor.

Projektets program:

● Ge kvinnor självförtroende

Färre flickor än pojkar får en skolutbildning. Flickorna förväntas dessutom ta hand om syskon, hushållsarbete etc och hinner inte med skolarbetet. En del i projektet

handlar om att få 100 procent av flickorna att få skolutbildning och att fullfölja den. Den senaste halvårsrapporten visar ett lyckat resultat med "no drop outs".

● *Lokala kvinnogrupper* är ytterligare ett viktigt program för att bygga upp självförtroende och försörjningsförmåga. ICCW arbetar inom 286 byar, varav Sverige och Sida stödjer verksamheten inom 161 byar. Avsikten är att det ska finnas en kvinnogrupp inom varje by. Grupperna registreras under *Societies Registration Act*, vilket gör att de kan söka statliga bidrag. Vid varje möte samlas in en liten "kollekt" från deltagarna. När kapitalet uppgår till några tusen rupies (knappt en svensk tusenlapp) så har de den säkerhet som tillsammans med ICCW:s garanti gör det möjligt att söka individuella banklån.

Gruppen godkänner ändamålet för lånet och ansvarar solidariskt för lånet.

Återbetalningen från låntagarna i gruppen är därför nästan hundra procentig. Lånet ger möjlighet för en kvinna att få en egen försörjning och därmed en egen status. Tyvärr ser kvinnorna i dag inget slut på *dowry*, det vill säga hemgiftssystemet och det gäller att kunna samla pengar under lång tid.

● Daghemsverksamhet

Om kvinnor ska kunna förvärvsarbeta och döttrarna gå i skola krävs en fungerande barntillsyn. Därför bygger man daghem i byarna, där ICCW satsar en del av kostnaden och byborna svarar för arbete och en del av materialkostnaden. Alla barn får inte plats, det sker ett urval där de mest behövande kvinnornas barn prioriteras. På dagiset erbjuds näringsriktig mat, hälsovård och föräldrautbildning.

● Förhindra flickmord

Ska ICCW lyckas med den uppgiften förutsätts att byborna anser att flickor har ett värde och att det finns förutsättningar för dem till ett värdigt liv. ICCW har ett rådgivningscenter inom distriktet med psykologer och socialarbetare samt en stor grupp "barfotosocialarbetare", så kallade *anima-*

tors, som bor i byarna och som har ansvar för ca 25 byar var och en. Animatören har ett välutvecklat nätverk och känner väl familjeförhållandena. Krasst sett ses familjerna som mer eller mindre högriskfamiljer. En familj som redan har en eller flera döttrar och där modern blir gravid bedöms som riskfamilj och får särskild uppmärksamhet och rådgivning. Det gäller inte bara den gravida mamman utan i minst lika hög grad make och svärmor. Det förs en noggrann statistik över de gravida kvinnorna och oftast går det att få en rak och bra dialog eftersom förtroendet finns där. Familjer som inte ser någon möjlighet att behålla ytterligare en dotter har möjlighet att lämna barnet till ICCW:s mottagningshem. Ett fåtal familjer väljer den möjligheten och hittills har ICCW kunnat placera samtliga dessa barn i indiska adoptivfamiljer. De behöver alltså inte växa upp på barnhem utan får en ny familj. Statistik kan kännas torr och torftig men i detta sammanhang, där det finns ett litet flickbarn bakom varje siffra är det en lycka att se den här utvecklingen:

Antal nyfödda flickor som fötts resp dött inom projektområdet maj 1993 tom april 1996

År	93-94	94-95	95-96
Födda	1 479	1 412	2 154
Naturlig död	128	157	92
Flickor som dödats	181	78	32
Flickor som räddats	330	365	378

Antalet babyflickor som dödats har minskat från 12 till 1,5 procent under dessa tre år. Även antalet flickor som dör en naturlig död har kraftigt minskat.

På det hela taget kan man notera en progressiv utveckling inom projektområdet som handlar om utbildning, attitydförändringar och kvinnors tro på sitt eget värde.

Det finns mycket, mycket mer att berätta om när det gäller det här projektet. Den som vill ha mer information är välkommen att höra av sig till undertecknad, biståndsansvarig inom Adoptionscentrum på telefon 0522-203 05.

Siv Nygren

ROHINTON MISTRY:

A fine balance

Faber

En änka i fyrtioårsåldern. Två skräddare från landsbygden som arbetar svart åt henne. En inneboende student, son till en av änkans barnsdomsväninnor. Dessa fyra huvudfigurer i *A fine balance* strålar vid mitten av sjuttio-talet samman i änkans lägenhet i en indisk storstad. Tillsammans

Fängslande skildring av hård tillvaro

utgör de en liten "familj". Vi lär känna dem först genom återblickar på deras liv, därefter genom deras reaktioner på skräckväldet som följer när Indira Gandhi inför undantagstillstånd. En epilög utspelas 1984, kort efter det att Indira

Gandhi blivit mördad.

Romanen är relativt lättläst och några enstaka berättartekniska nödlösningar till trots, mycket väl sammanhållen i sin breda realism och inträngande miljö- och personskildringar. Det tragiska och upprörande

bryts mots äväl mild som svart humor och vanlig hygglig medmänsklighet lyfts gång efter annan fram som ett försönande drag i en utomordentlig hård tillvaro. Det är nästan med saknad man efter drygt 600 sidor skiljs från Dina, Ishvar, Omprakash och Maneck.

Anders Sjöbohm

Fler recensioner på nästa uppslag

Det är mycket man vill glömma

YASMINE GOONERATNE: The pleasures of conquest

Random House /Penguin India

Amnesi betyder minnesförlust och Yasmine Gooneratne låter sin andra roman utspelas i en uppiktad sydasiatisk republik vid namn Amnesia. Redan från början förstår man dock att Amnesia inte är mer uppiktat än att förete mycket stora likheter med författarinnans gamla hemland Sri Lanka.

Detta ska säkert inte tolkas som att Yasmine Gooneratne menar att Sri Lanka skulle vara mer hemsökt av glömska än alla andra länder. Hennes eget författarmenterament vore nog alltför godmodigt för de fördömanden och satiriska elakheter som en sådan ståndpunkt inbjuder till. Likaså tror jag att Yasmine Gooneratne vill peka på ett fenomen som faktiskt är allmängiltigt. I vilket fall som helst antyder hennes roman, gång på gång och med fin ironi, att luckorna i det kollektiva minnet är många - bortglömda människooden och insatser, dunkla och lockande legender, berättelser som aldrig berättats och historien som tycks upprepa sig utan att någon är riktigt medveten om det.

Romanens nu-plan utspelas vid början av åttitalet; det är oroligt i norra Amnesia

men kriget har ännu inte trängt djupare söderut. I fyra avdelningar får vi möta gamla och nya "erövrare" och lycksökare av de mest skilda slag.

Så anländer t ex en amerikansk succéförfattarinna till Amnesias mest femstjärniga hotell och sätter, under stort publicitetspådrag, nio inhemska författarkolleger i arbete med ett bisarrt romanprojekt - en romantisk bästsäljare som ska utspelas runt Amnesias historiska sevärdheter och därigenom kunna locka turister till landet!

Hon hinner också skaffa sig en vacker ung älskare som hon "adopterar" och för med hem till USA... Och så har vi litteraturvetaren och hans kollega/älskarinna som tillsammans - fast han förstås tar åt sig äran! - försöker vaska fram sanningen om litteraturvetarens anfader, en av de första brittiska administratörerna på Amnesia.

Undanglidande sanning

Men sanningen visar sig vara dunkel och undanglidande: gick denne anfaders fascination inför Amnesia så långt att han till sist lät sig omvändas till buddhismen? Och den amnesianska skaldinnan, som i mansförklädnad nästlat sig in i ett munkkloster för att lära sig poesins grunder - var hon anfaders älskarinna?

Det är en underhållande och många gånger komisk roman, rik på trådar och perspektiv som knyts samman - fast hela tiden med ett lätt handlag, antydande. Det godmodiga tonfallet och den eleganta stilkonsten kan ibland visserligen göra att de kritiska infallsvinklarna inte riktigt tränger igenom och att den fina ironin nästan blir för fin. Men förvisso hinner den internationella bestsellerlitteraturen få sig en känga, forskarelitens vassa armbågar och den politiska förljugenheten likaså.

Ogillar tragedistämpeln

Sympatierna för de "erövrare" som gjort stora eller små insatser i Amnesia får heller aldrig Yasmine Gooneratne att glömma de erövrades perspektiv. Men hon är ständigt vaksam mot allt som liknar främlingshat och dessutom mot den tragedistämpel som exilen gärna förses med. Till syvende og sidst är hennes hjärta hos dem som rotat sig på en ny plats och därigenom förmått utvidga inte bara sin egen utan också andras värld. Det är vad hon själv har gjort. Sina båda första diktsamlingar skrev hon på Sri Lanka men alltsedan sjuttitalet har hon varit bosatt i Australien.

Anders Sjöbohm

Blicken riktad mot ett hotat kulturarv

STEN ÅKE NILSSON (RED): Aspects of Conservation in Urban India

Lund University Press

Lett land som Indien med dess mångfacetterade kulturarv - hinduiskt, muslimskt, brittiskt - är byggnadsvård en grannliga uppgift. Utmaningen att bygga morgondagens Indien har kanske tidvis överskuggat ansvaret att bevara gårdagens. Men alltför arkitekter och stadsplanerare inser i dag värdet av den äldre arkitekturen.

Om indisk byggnadsvård handlar en antologi redigerad av Sten Åke Nilsson: *Aspects of Conservation in Urban India*.

Med exempel hämtade från en rad städer på subkontinenten diskuterar arkitekter och konsthistoriker från såväl Indien som Europa hur man på bästa sätt ska kunna bevara det förgångna och integrera det i nuet.

Svårigheterna är många. De rent tekniska problemen hör kanske faktiskt till de mer lätt-

hanterliga. Sannolikt värre är pressen från de många gånger hänsynslösa kommersiella krafterna. Det finns naturligtvis politiska och juridiska redskap, övergripande lagar, lokala stadsplaner, men de är ofta otillräckliga.

Tål inga innovationer

I Jaisalmer finns till exempel ingen planering för den expanderande turism som nu hotar den medeltida stadsmiljön i form av hotellbyggen. De förtätade indiska stadsmiljöerna tål sällan teknologiska innovationer som vatten och avlopp, påpekar Minakshi och Kulbhushan Jain (i uppsatsen om Jodhpur) och pläderar för en restaurering av de gamla vattenreservoarerna.

Nuets dilemma kan också ta sig andra former, som i Pune (Poona) där moderna höghuskomplex brutalt reser sig mitt i Sadar Bazaars småskaliga gytter i utkanten av Cantonmentområdet, det vill säga den i in-

diska städer typiska bebyggelse som växte upp kring brittiska militärförläggningar med kyrka, sjukhus, skolor och bungalows.

Ett annat exempel på brittisk-indisk arkitektur tas upp av Ravindra Vasavada: Mahabat Circle i Junagadh, en halvcirkelbyggnad med klocktorn, uppförd 1872, i dag nästan slukad av den otyglat växande basaren. Vasavada är inte nådig i sin myndighetskritik: "Staden tycks helt och hållet sakna kompetent ledarskap."

Respektlöst

Men när jag jämför bokens bilder av Mahabat Circle 1920 och 1989 slår det mig att den senare bilden är mer spännande. Där kryper den indiska vardagen på ett närmast organiskt sätt in över den strama gotiken. Det är respektlöst och det är mycket indiskt. Byggnaden lever och fungerar i verkligheten i stället för att tillskrivas någon sorts museistatus.

Sten Åke Nilsson, som doktorerat på en avhandling om europeisk arkitektur och bland annat skrivit boken *Fem huvudstäder i Indien och Pakistan*, bidrar själv med en briljant analys av Jaisalmers stadsplan från 1727, en veritabel arkitektonisk "deckare" (som inte blir sämre av att den i någon annorlunda form tidigare publicerats i bl a *Magasin Tessin*, 1/87).

Texterna illustreras av nya och gamla foton i svartvitt och färg, kartor, uppmätningar och ritningar. Även om boken i första hand vänder sig till akademiker och andra professionellt intresserade bör var och en som intresserar sig för Indien, eller över huvud taget för arkitektur i tredje världen, ha stort utbyte av den. För den ambitiösa Indienresenären är den ett givet komplement till guideböckernas vanligtvis ytligt pliktskyldiga arkitekturkommentarer.

Tomas Löfström

Hektisk aktivitet kring Zaveri Bazaar, sett från en juvelerarbutiks skyltfönster.

Foto: RAGHUBIR SINGH

Praktfulla bilder från Mumbai

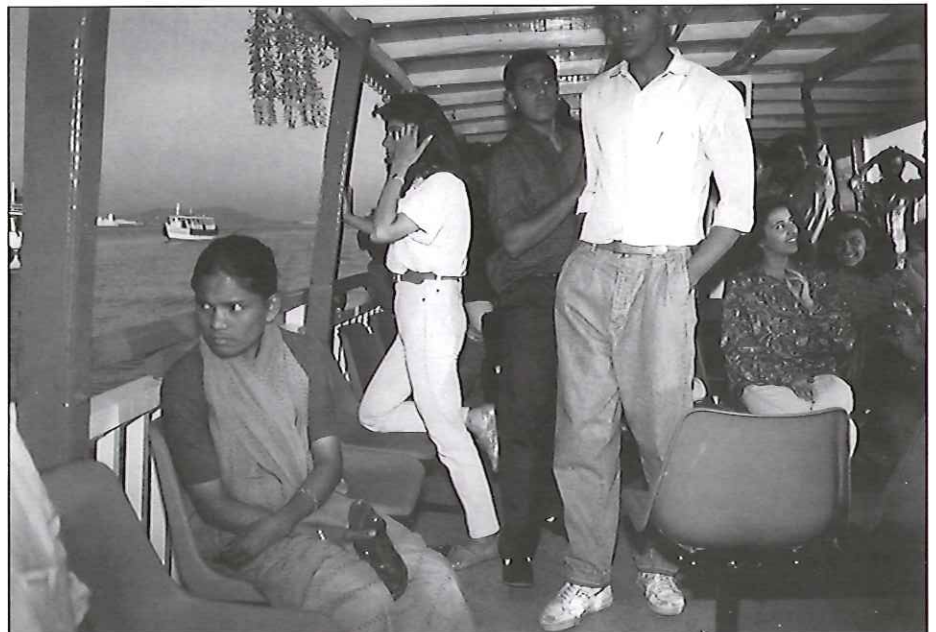
BOMBAY – GATEWAY TO INDIA.
Photographs by Raghbir Singh.
Conversation with V S Naipaul.

Aperture Books, 20 East 23rd Street,
 New York, NY 10010, USA, 1994

Raghbir Singh fortsätter att utföra en helgjuten fotografisk dokumentation av indiska miljöer. Singh med rötter i Rajasthan har tidigare skildrat bl a Ganges, Calcutta, Rajasthan och Kerala i underbara praktverk. Också boken om Bombay – eller Mumbai som staden numera heter officiellt – innehåller en sådan mängd sagolika bilder att det är en ren fröjd att titta i den.

Bilder från överklassens luxuösa tillvaro i sina privilegierade enklaver, likaväl som från strävsamt liv i slummens Dhavri, gatubilder där blandningen av indisk och kolonial arkitektur fascinerar, festbilder från Holi, Ganesh Puja och andra högtider men även bilder från bombdåden som skakade staden 1993.

Urvalet är Raghbir Singhs högst personliga, och mycket tilltalande. Trycket är perfekt. Värdet förhöjs dessutom av ett in-

Bombaystudenter på båtutflykt för att titta på Gateway of India

Foto: RAGHUBIR SINGH

telligent samtal i början av boken mellan Singh och författaren V S Naipaul om staden Mumbai med utgångspunkt i Raghbir

Singhs kontrastrika bilder.

Lars Eklund

Allt färre ateister inom dravidarörelsen

Religionen har blivit rumsren

Att tro på Gud eller inte, det är frågan i TamilNadu, delstaten vars politik sedan decennierna utformats av dravidarörelsens anti-religiösa ideologi. Ingen annanstans i Indien skulle väl någon ens höja på ögonbrynet om sonen till chefsministern besökte ett tempel.

Men i TamilNadu är sådant tabu, i synnerhet om pappan är den välkända ateisten och tillika DMK-ledaren **M Karunanidhi** och sonen heter **M K Stalin** och är borgmästare i Chennai (f d Madras).

För att göra det hela ännu värre har Stalin jämförts med en "gudason", åtminstone av det regerande partiet DMK:s anhängare i Madurai som nyligen affischerade staden med plakat där Karunanidhi utropades som "Gud". Detta upprörde chefsministern som ilsket undanböjde alla jämförelser med en gudomlighet.

Men skälet till hans upprördhet var nog inte bara den enskilda händelsen utan det faktum att det ökande intresset för religionsutövande i Indien

också visar sig i de egna leden.

DMK, som numera ingår även i den nationella koalitionsregeringen i New Delhi, har alltid varit anti-religiöst eftersom man anser att hinduism bara varit något som gagnat de högre kasterna. Men långsamt tvingas partiet till en mjukare och mer pragmatisk inställning till religionen. Vid ett flertal tillfällen har dravidiska politiker varit med vid tempelceremonier och till och med gjort pilgrimsresor.

Och när, som sagt, självaste

"gudasonen" Stalin både ber och tar emot *prasadam* i Parasakhti-templet då är det en riktig "dörröppnare" för religiösa dravider.

– Antalet icke-troende inom partiet har gått kraftigt ned, berättar partiets talesman **P T R Palanivelrajan**, som själv är öppet religiös.

"Om man vill ha väljarnas röster måste ideologin stå tillbaka en smula", säger en politiker som berättar att i dag kräver valkampanjerna ett besök på varje tempel efter vägen.

Det växande religiösa intresset bland de lågkastiga riktas mot ett särskilt håll. Templet som Stalin besökte till exempel, ingår i Adi Parasakhti-kulten. Den har grundats av skolläraren **Bangaru Adigalar**, själv lågkastig (*Vanniyar*) och enormt populär, särskilt bland landsbygds kvinnorna.

Tills nu har välgörenhetsarbete inte varit särskilt vanligt inom hinduiska organisationer men Adi Parasakhti-kulten leder många hjälp- och utbildningsprogram. Den religiösa rörelsen har en folklig och demokratisk inriktning, inte helt obeskädd med dravidernas ideologi.

Adi Parasakhti har bevisat, även för ortodoxa dravider, att hinduism inte alltid är liktydigt med den utsugande brahminkastens. Därmed har tillbedjan till Gud blivit mer accepterad.

Men fortfarande finns rester av den ateistiska och pragmatiska hållningen inom dravidrörelsen. Partiets funktionärer gifter sig fortfarande borgerligt, enligt en ceremoni som man varit med om att införa.

Och partiets nestor, Karunanidhi, förblir en obotlig gudsförnekare. Han månar om sin sekulära image genom att umgås med både kristna och muslimer men undviker samröre med hinduiska ledare. Frågan är hur länge han kan behålla sin hårdnackade attityd till den egna religionen. Nu när Gud finns även inom rörelsen.

G C Sheklar
India Today

THE INTERNATIONAL SMILE OF THE GULF

FLYGA MED GULF AIR TILL:

**DHAKA, KARACHI, DELHI, MADRAS
BOMBAY, COLOMBO, BANGKOK, SINGAPORE
SYDNEY/MELBOURNE, HONGKONG, MANILA
GULF-STATER OCH AFRIKA.**

metropolresor

Luntmakargatan 42
111 37 STOCKHOLM

Tel: 08-10 45 58

Fax: 08-723 06 66

GULFAIR

طيران الخليج

FLYING WITH STYLE.

Prisbelönta bilder från Kashmir

Årets version av de svenska pressfotografernas "nobelpris", Årets Bild, innehöll flera prisvinnande bilder från Sydasien.

I den prestigefyllda tävlingen finns ett antal klasser och tyngst av dem alla är klassen "Årets pressfotograf". I år utsågs frilansfotografen **Martin Adler** från Västerås till segrare. Hans bilder från Kashmir och Afghanistan ansågs skildra krigets vardag på ett gripande sätt och därför belönades han med 50 000 kronor och så den åtråvärda guldnålen.

Snart upptäcktes dock att några av bilderna i kollektionen var tagna före 1996, ett regelbrott som Martin Adler, enligt egen utsago, inte kände till. Han valde dock att lämna tillbaka både pengarna och guldnålen.

Expressenfotografen **Paul Hansen** fick dock behålla sitt pris för "Bästa bildreportage". Hans bilder togs under en reportageresa i Afghanistan under förra året (se nästa sida).

Foto: MARTIN ADLER

Kashmir har varit ett av resmålen för frilansfotografen Martin Adler. Han har studerat socialantropologi och på sina reportageresor till krigsdrabbade länder är det snarare krigets vardag än själva striderna han fotograferar. För det fick han den prestigefyllda titeln "Årets pressfotograf" men när det kom fram att han brutit mot tävlingsreglerna fick han lämna tillbaka priset.

Tidskriftsverkstaden flyttar

Lunds Tidskriftsverkstad, som SYDASIEN är ansluten till, kommer att flytta till Malmö. Det beslutade medlemstidskrifterna vid årsmötet i april.

– Det betyder förmodligen att vi flyttar 1 september och byter namn till Tidskriftsverkstaden Skåne, säger förmanen **Anders E Olsson**.

Tilltänkt placering blir Södra Förstadsgatan där Skådebanan nu håller till. Dit flyttar också Tidskriftsbutiken, som visat dåliga försäljningssiffror under de år den funnits i Lund.

Tidskriftsverkstaden – en av fyra i landet (de övriga finns i Stockholm, Göteborg och Luleå) – är för sin existens beroende av bidrag från Statens Kulturråd.

Genom tidskriftsverkstadens försorg har för övrigt i vår SYDASIENS hemsida uppdaterats och fått ny adress: <http://www.ltv.se/ltv-tidskrifter.html>.

Där återfinns också övriga tidskrifter anslutna till Lunds tidskriftsverkstad.

Lars Eklund

För dig som är intresserad av Asien och Mellanöstern:

ORIENTALISKA STUDIER

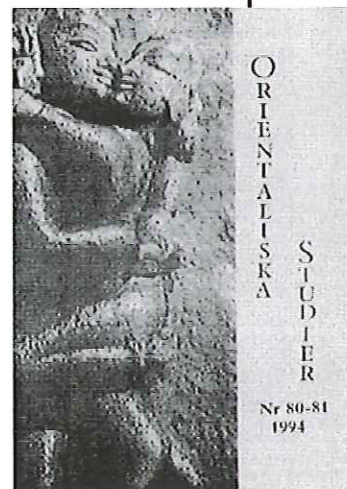
- utkommer med 3-4 nummer om året
- spänner över ett brett geografiskt och tidsmässigt fält
- fokuserar på konst, litteratur, samhälle, politik och ekonomi
- publicerar spännande originalöversättningar från orientaliska språk
- ger dig artiklar du inte hittar någon annanstans
- kommer automatiskt till medlemmar i Föreningen för Orientaliska Studier vid Stockholms universitet

Föreningen för Orientaliska Studier bildades 1968 av elever och lärare vid Stockholms universitet och verkar för att fördjupa och sprida kunskap om länderna i Asien och Mellanöstern, främst genom publicering av tidskriften Orientaliska Studier och en skriftserie.

Medlemskap är öppet för privatpersoner och erhålles genom att medlemsavgiften, 100 kr/år, insättes på föreningens postgirokonto 45 90 26 - 1. Enbart prenumeration på tidskriften kostar 125 kr/år

Föreningen för Orientaliska Studier
Stockholms universitet
106 91 Stockholm

Fax: 08 - 15 54 64
<http://orient4.orient.su.se/oristud/oristud.htm>
e-post: Orientaliska.Studier@orient.su.se

ORIENTALISKA
STUDIER

Nr 80-81
1994

AFGHANISTAN

Slutoffensiv i norr?

□ I en dramatisk utveckling som tycks innebära att talibanerna slutgiltigt ska ta makten i hela landet rapporterades den 20 maj att en stor del av de uzbeckdominerade områdena i nordväst fallit. Detta sedan två bundsförvanter till krigsherren **Dostam** gått över till talibanerna, däribland Faryab-provinsens ledare general **Abdul Malik**. Nu väntar slutstriden om Dostams huvudstad Mazar-i-Sharif. Också de shiamuslimska områdena i centrala Afghanistan utsätts för en kraftig talibanoffensiv. Frukten stiger i grannländerna inför en befarad massflykt av människor norrut.

Skolor öppnar åter

□ Skolorna öppnades åter i Kabul i mars, men nu endast för pojkar och med manliga lärare. Talibanernas utbildningsminister **Maulavi Sayyed Riasuddin** förklarade att också flickor har rätt till utbildning, men avgörandet därför måste fattas av de islamiska lärda, och det måste ske i strikt segregerade skolor och i enlighet med shariat. I den svåra ekonomiska situation som just nu råder väljer talibanerna att prioritera pojkskolor, sade Riasuddin. Läroplanen är ännu så länge oförändrad, men den kommer snarast att bytas ut mot en som bygger på islamiska principer. Rektorn för Kabuls universitet har vidare bytts ut mot en talibansk kandidat, **Maulavi Pir Mohammad Rohani**, med rötter i koranskolasystemet.

Nya restriktioner

□ Den talibanska regimen inför målmedvetet förbud mot allt som kan tänkas vara oislamiskt. Totalförbud har utfärdats för såväl afghaner som utländska nyhetsbyråer mot att i fortsättningen fotografera eller filma levande varelser i Afghanistan. Dessutom har en avdelning av den religiösa militsen som kallar sig **Amr Bil Maruf Wa Nahl Anil Munidr** ("Att inbjuda människor till välvilja och godhet, och att hindra dem från att göra dåliga och onda gärningar") tillkännagett ett regelverk i 16 punkter som måste efterlevas. Bland dessa punkter återfinns förbud mot

FOTO: PAUL HANSEN

Expressens fotograf Paul Hansen har rest i Afghanistan vid flera tillfällen. Under våren belönades han av PFK, Pressfotografernas klubb, för sina bilder från förra årets resa (se föregående sida).

hasardspel, musik och dans, narkotika, drakflygning och duvslag. Vidare görs det straffbart att inte be fem gånger om dagen, för män att inte bära skägg och för kvinnor att inte bära burqa, slöja.

BANGLADESH

Skärpt straff för tortyr

□ Bangladeshs inrikesminister **Rafiqul Islam** utlovar krafttag och införande av dödsstraff mot personer som gör sig skyldiga till att kasta frätande syra i ansiktet på kvinnor. En typ av brott som ökat i omfattning de senaste månaderna. Premiärminister Sheikh Hasina är oroad över utvecklingen och anser att det är ett led i oppositionens kampanj att destabilisera landet.

Mujibs mördare döms

□ 22 år efter mordet på Bangladeshs landsfader **Sheikh Mujibur Rahman**, har de ansvariga ställts inför rätta. Under omfattande säkerhetsarrangemang inleddes den 12 mars rättegången i Dhaka mot de 24 sammansvurna, mestadels officerare, som låg bakom den blodiga kuppen mot president Mujibur Rahman 1975. Endast sex av de åtalade fanns på plats, fyra har avlidit och övriga befinner sig i säkerhet utomlands. Åklagaren kräver att de skyldiga ska dömas till 30

års fängelse eller avrättning.

Mer än 700 personer har lämnat vittnesmål i fallet. Att mordet på Rahman och hans familj först efter två decennier får ett rättsligt efterspel beror på att ingen regering tidigare haft några sådana ambitioner – tvärtom har flera av de ansvariga tilldelats ambassadösposter – förrän **Awami League**, Rahmans eget parti och nu left av hans överlevande dotter **Hasina Wajed**, vann parlamentsvalet i juni i fjol.

Arresterade ersätts

□ Fyra framstående ledare i **Bangladesh Nationalist Party**, som arresterades i samband med en generalstrejk riktad mot avtalet mellan Bangladesh och Indien, och hölls kvar med hjälp av speciallagar i mars släpptes senare på fri fot. Detta sedan en domstol avfärdat regeringens påstående att de fyra ägnat sig åt subversiv verksamhet. Domstolen beordrade samtidigt regeringen att betala ett skadestånd på motsvarande 20 000 kronor till var och en av de oskyldigt fängslade.

Många slåss om oljan

□ Efter att provborringar visat att Bangladesh hyser väldiga outnyttjade olje- och gastillgångar slåss nu europeiska och amerikanska bolag om rättigheter att inleda kommersiell ut-

vinning, dels i Sylhetdistriktet i nordöstra delen av landet, dels utanför kusten i Bengaliska viken. De utländska oljebolagen gynnas av total skattefrihet i Bangladesh.

BHUTAN

Enad front mot terror

□ Indien och Bhutan har enats om en plan för gemensam terroristbekämpning, som innefattar ett nära samarbete mellan ländernas säkerhetsmyndigheter. Ett avtal arbetades fram vid ett besök i huvudstaden Thimphu av Indiens vice arméchef **V P Malik** i april. Bakom Indiens intresse för ett samarbete ligger att ett stort antal rebeller som kämpar för självständighet i Indiens nordöstra delstater har sökt sig en fristad i Bhutans svårtillgängliga bergsområden. Detta efter att ha förlorat Bangladesh som tillflyktsort.

INDIEN

Maktindelning i UP

□ Efter månader av politisk förvirring i delstaten Uttar Pradesh valde Indiens ledande oppositionsparti, det hindufundamentalistiska **BJP**, att alliera sig med det dalit-dominerade **BSP**, och den 21 mars kunde en koalitionsregering tillträda i Lucknow. I en unik konstruktion kommer de båda partierna

att med sex månaders intervall växla med att inneha chefsministerposten. Först ut som chefsminister är BSP:s färgstarka kvinnliga ledare **Mayawati**, som därmed blir chefsminister för andra gången.

Koalitionen i Uttar Pradesh, Indiens folkrikaste stat, är den andra på kort tid som BJP ingår i. Efter delstatsvalet i Punjab i vintras delar partiet makten där med det sikh-dominerade partiet Akali Dal.

Politiker åtalas

□ Den omstridde chefsministern i delstaten Bihar, **Laloo Prasad Yadav**, tillika en av Janata Dals främsta ledare nationellt, kommer att åtalas för sin inblandning i den stora korrupcionshärvan i djurfodersbranschen (som **Ajit Roy** skrev om i nr 1/97). Yadav som gjort allt för att förhindra de utredande myndigheterna från att fullfölja sina undersökningar, bl a genom politiska påtryckningar, deklarerar dock framt att han hur det än går inte tänker ge vika för kraven som nu kommer från så gott som samtliga partier att han ska avgå från sin post. "Jag kan leda min regering från fängelset". Polisen inväntar ett godkännande från delstatens guvernör innan man kommer att arresteras Yadav.

Före premiärministern **Narasimha Rao** åtalades i mitten av april tillsammans med flera andra förutvarande ministrar för att 1993 ha mutat fyra oppositionspolitiker ur partiet Jharkhand Mukti Morcha med 30 miljoner rupier för att klara ett misstroendevotum i parlamentet. Den nu 75-åriga Rao riskerar om han fälls att dömas till sju års fängelse. Domaren **Ajit Bharihoke** avvisade däremot åklagarens begäran om åtal även mot **Sitaram Kesri**, Raos efterträdare som ordförande för kongresspartiet.

Advani friades

□ BJP-ledaren **L K Advani** friades av hovrätten i Delhi från anklagelser om att ha tagit emot mutor i den väldiga *hawala*-skandalen som skakade indisk politik förra året. Oppositionsledaren som när han åtalades beslutade att inte befatta sig med politik förrän anklagelserna visat sig vara falska kan nu återuppta sin politiska kamp.

Skogarna blir större

□ En positiv signal kommer från Västbengalen. Till skillnad från de flesta håll där skogsytan minskar för varje år, visar data från den indiska rymdforskningsorganisationen ISRO att skogsytan i Västbengalen ökat med sex procent sedan 1980. Enligt mätningar från satellit är 19,5 procent av delstatens yta nu täckt med skog, jämfört med 13,3 procent för 17 år sedan. Mest skog återfinns i distrikten Midnapore, Bankura och Purulia.

I början av året fattade Högsta domstolen ett tillfälligt beslut om avverkningsstopp för hela landet. Inget populärt beslut inom träindustrin som får svårare att köpa virke till ett bra pris. Avverkningsstoppet gäller under den tid det tar för de indiska delstaterna att lämna en rapport om, dels hur mycket skog som avverkas och dels med vilka metoder och maskiner som trädfällningen sker.

NEPAL

Ny regeringskoalition

□ I mitten av mars fick Nepal sin femte regering sedan landet för sju år sedan övergick till demokrati. **Lokendra Bahadur Chand** utsågs till ny premiärminister i den minst sagt skakiga koalitionen som består av företrädare för Chands eget parti, det tidigare kungavänliga RPP (*Rastriya Prajatantra Party*), landets största parti CPN (*Communist Party of Nepal*) och NSP (*Nepal Sadbhavana Party*).

Under kung **Birendras** tid vid makten utsåg han Chand till premiärminister vid två tillfällen vilket inte höjt den nye premiärministerns aktier. Redan ett par dagar efter valet sa en av de kommunistiska ministrarna att alliansen med RPP nog inte skulle hålla särskilt länge.

Folkets krig fortsätter

□ Amnesty har nyligen uppmärksammat situationen i västra Nepal. Där pågår sedan en tid "folkets krig" mellan kommunistpartiet CPN och polisstyrkor. I stället för att genomföra arresteringar har polisen ibland öppnat eld mot vad man misstänkt vara anhängare av det maoistiska CPN och dess avdelning *Samyukta Jana Mor-*

cha. De har i sin tur anklagats för att ha dödat civila som misstänkts vara motståndare till "folkets krig". Under sista året har omkring 50 personer dödat och Amnesty uppmanar nu Nepals regering att se till att lag och ordning upprätthålls. Även till CPN riktas en uppmaning att sluta döda civila.

PAKISTAN

Presidentmakt minskas

□ I ett historiskt beslut av det pakistanska parlamentets båda kamrar, Nationalförsamlingen och Senaten, i början av april upphävdes de extraordinära rättigheter som presidenten tidigare haft att avskeda och utse premiärministrar, upplösa nationalförsamlingen och utse provin guvernörer. Den nytilträdade Muslim League-regeringen under premiärminister **Nawaz Sharif** låg bakom förslaget, men vid omröstningen i parlamentet stöddes det även av opposition, PPP.

Benazir mordåtalas

□ Åtal väcktes i början av april mot före premiärministern **Benazir Bhutto** för inblandning i ett uppmärksammat dubbelmord i december 1995. Då mördades i skilda attentat, ett i London, ett i Karachi, två nära anhöriga till den politiske rivalen **Altaf Hussain**, ledare för *Mohajir Quami Movement*, MQM, i Sindh-provinsen. Morden tros ha skett på direkt uppdrag av Bhutto, och anfördes emot henne i höstas som skäl för president **Farooq Leghari** att avsätta hennes regering. Samtidigt sitter fortfarande Benazirs man **Asif Zardari** häktad, anklagad för mord på Benazirs bror **Murtaza** i september 1996.

Korruption bekämpas

□ Den pakistanske marinchefen **Mansur-ul Haq** avskedades den 24 april oväntat, efter ett gemensamt beslut av landets ledande trojka – president Leghari, premiärminister Sharif och arméchefen **Jehangir Karamat**. Det är första gången på 25 år som en civil pakistansk regering vågat ifrågasätta den militära elitens agerande. Haq anklagas för omfattande korruption, och kriminellt samröre med före premiärministern

Benazir Bhuttos man **Asif Zardari** i samband med Pakistans köp av ubåtar för 900 miljoner US-dollar från Frankrike härom året (då också svenska Kockums lagt ett bud). Pakistanska tidningar kräver nu att också likaledes korrupte flygva-penchefen **Khattak** avskedas.

Koalition i Sindh

□ Som en av sina första insatser som ny premiärminister slöt **Nawaz Sharif**s parti Pakistan Muslim League ett avtal med MQM om att bilda en koalitionsregering i den sydliga Sindhprovinsen, där i en rad år en blodig kamp förts mellan militären och muhajir-rörelsen. MQM blev största parti i provinsoförsamlingen, men accepterade att chefsministerskapet gick till PML. De båda partierna har enats om att rättvisa ska utkrävas för de många politiska morderna i Karachi. Också Benazir Bhutto förklarade sig nöjd med den nya överenskommelsen, och uttryckte sin förhoppning att det kommer att leda till stabilitet i provinsen.

Kvinnor kräver makt

□ Kvinnoaktivister från en rad organisationer demonstrerade i början av maj utanför Nationalförsamlingen och krävde att minst 40 av de 217 platserna i parlamentet ska reserveras för kvinnor. 1988 avskaffades en kvot på 20 kvinnoplatser som då fanns, men samtliga större partier har nu sagt sig beredda att återinföra kvotsystemet. Men kvinnoorganisationerna vill öka kvoten, och dessutom införa kvotsystem till överhuset, Senaten.

SRI LANKA

Medierådsla för censur

□ Oppositionen och mediafolk ser med oro på ett regeringsförslag som går ut på att bilda en statlig tillståndsnämnd för etermedierna. Nämndens uppdrag blir att utfärda sändningstillstånd för radio- och tevebolag, att sätta upp regler för dessas verksamhet och att följa upp hur reglerna efterlevs. Mediafolk känner oro bl a av det skälet att regeringen tidigare varnat etermedier för att i sin rapportering om kriget mot gerillan inte vilja se eller höra sånt som skapar "etnisk disharmoni"...

Avsändare:
SYDASIEN
Box 1142
221 05 LUND

Posttidning B
Begränsad eftersändning
Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med nya adressen
noterad på baksidan

Här kunde ditt namn stått förtryckt om
du betalat årsavgift. Ett år (=4 nummer)
kostar 160 kr i Sverige (Institutioner
200 kr). Övriga Norden 220 kr, övriga
Europa 240 kr, övriga världen 290 kr.
Postgiro 79 54 96-9 SYDASIEN

Utgivningspostkontor LULEÅ 1

Rama och Sita.

Indiska gudar

– del I

Det är många, de indiska gudar-
na. I detta och kommande num-
mer ska SYDASIEN presentera
dem lite närmare. Först ut är
Rama och Sita.

Rama är tillsammans med tio andra väsen,
som Krishna, sköldpaddan och vildsvinet,
inkarnationer av Vishnu. Han är hjälten i
Ramayana och levde, utan gudomliga at-
tribut, som hövding under 800-700-talet
f.Kr. Prinsen av Ahoydhya var en trogen
hemmaman liksom en god kung, och gift
med Sita, den kvinnliga trohetens gudinna.
Trots att han ofta avbildas som mörkhyad,
har han blivit de ariska ättlingarnas popu-
läraste gud. I mytologin inkarnerade sig
Vishnu i denna gestalt för att bekämpa de-
monernas kung Ravana.

Hur många gudar det finns i Indien vet
ingen. Många dyrkar flera. Deras inbördes
hierarkier är omstridda och har ändrats un-
der tidens gång. Men de lever och är inga-
lunda döda. Lord Rams popularitet ökade
efter muslimernas intåg norrifrån, och sek-
ten runt Ram återupplivades under de hin-
duisk-muslimska kravallerna under det se-
na åttitalet och tidiga nittitalet.

Rama firas i synnerhet i samband med
Dussehra-högtiden på hösten, till åminnel-
se av Ramas seger över Ravana, ljusets se-
ger över ondskan.

Här säljs SYDASIEN i lösnummer

Danderyd: Bokhandeln i Djursholm, Vendevägen 8 * Göteborg: Alternativ Handel, Södra Larmgatan 18, Press
Butiken, Drottninggatan 58, Tidskriftsverkstaden, Vallgatan 29 * Gävle: Alternativboden Lyktan, Kyrkogatan 14
* Karlshamn: Antikvariat Bode Carlshamn, Ronnebygatan 15 * Karlstad: Karlstads Bokcafé, Tolvmansgatan 19
* Linköping: Press Stop Linköping, Trädgårdstorget 4 * Lund: Tidskriftsbutiken, Mårtenstorget 3 * Malmö:
Cafe Nutiden, Davidshallsgatan 4, Press Stop, Södergatan 20 * Stockholm: Handel och Vandel, Östgötagatan 33,
Mediarummet, Stora Nygatan 26, Press Specialisten, Sveavägen 52, Press Center, Gallerian, Hamngatan 37, Press
Point, Kungsgatan 14 * Uppsala: Press City, Drottninggatan 2, Uppsala Bokcafé, Kungsgatan 41 * Västerås:
Press World, Hantverkargatan 9 * Umeå: Press Stop Umeå, Skolgatan 51

Du kan också ringa och beställa nya och äldre exemplar av SYDASIEN direkt från redaktionen, tel 046-13 35 68.

